

1978-1979

Η ΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

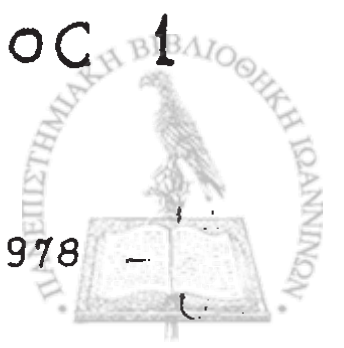
1978

ΕΤΟΣ Α΄

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 1978

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Per 158

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1940

ΕΔΡΑ: ὁδὸς Στρατηγοῦ Καλλάρη 2, Θεσσαλονίκη

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Πρόεδρος: Γαβριήλ Μιχαήλ, δικηγόρος
Α' Ἀντιπρόεδρος: Φώτιος Πέτσας, καθηγητὴς Πανεπιστημίου
Β' Ἀντιπρόεδρος: Κωνσταντῖνος Λαμπρίδης, ἰατρός
Γεν. Γραμματεὺς: Θεοράνης Βλάχος, ἔμπορος
Ταμίας: Θεόκριτος Τότσκας, ἔμπορος
Ἐφορος Μελετιῶν: Ἐπαμεινώνδας Βαδύλης, γεωπόνος
Ἐφορος Ἀλληλεγγύης: Ἀλεξάνδρα Τοτοκώτση, οἰκοκυρά
Ἐφορος Ψυχαγωγίας: Εὐάγγελος Τίλλης, ἀρτοποιός
Ἐφορος Νεολαίας: Ἀντώνιος Ντασκαγιάννης, τραπεζίτικὸς

ΗΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

EPIRUS

A PERIODICAL PUBLISHED BY
THE EPIROTIC SOCIETY OF THESSALONIKI
2, Stratigou Kallari Street,
Thessaloniki, Greece

Χειρόγραφα γιὰ δημοσίευση, ἀντίτυπα δημοσιευμάτων γιὰ ἀναγγελία ἢ βιβλιοκρισία, περιοδικὰ γιὰ ἀνταλλαγή κλπ. ἀποστέλλονται: *Περιοδικὸ «Ἡπειρος», Γραφεῖα Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης, ὁδὸς Στρατηγοῦ Καλλάρη 2, Θεσσαλονίκη.*

Χρηματικὰ ἐμβάσματα: *Ἡπειρωτικὴ Ἑστία Θεσσαλονίκης, ὁδὸς Στρατηγοῦ Καλλάρη 2, Θεσσαλονίκη.*

Συνδρομὴ ἐτήσια, ἐσωτερικοῦ δρχ.	100
Νομικὰ πρόσωπα, Ὄργανισμοὶ κλπ. δρχ.	200
Κοινότητες, Σχολεῖα κλπ. δρχ.	200
Συνδρομὴ ἐτήσια, ἐξωτερικοῦ δολλ.	6
Τιμὴ τεύχους δρχ.	50

Ἐπιμέλεια Ὑλης: Φώτιος Μ. Πέτσας, ὁδὸς Γρηγορίου Παλαμᾶ 6, Θεσ/νίκη.

Τυπογραφεῖον Ἀδελφῶν Ἀλτιντζή, ὁδὸς Βασ. Σοφίας 38, Θεσσαλονίκη.

Η ΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Περιοδική

ΕΤΟΣ Α'

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1978

ΤΕΥΧΟΣ 1

*Από τη Θεσσαλονίκη...

Χαιρετίζουμε πρώτα τη μάνα γη της Ήπειρου. Τὰ χιονισμένα της βουνά, τοὺς λουλουδιασμένους κάμπους καὶ τὰ γαλανὰ της ἀκρογιάλια. Καὶ ψηλὰ ὡς τὰ κρουσταλλένια νερά τοῦ Γενούσου. Μία καὶ ἐνιαία εἶναι ἡ ἠπειρωτικὴ γῆ. Ἔτσι ἐνιαία τὴν ἀγαποῦμε καὶ τὴν ὑπηρετοῦμε.

Ἀναλογιζόμαστε «θεῶν τε πατρῶων ἔδη, θήκας τε προγόνων». Τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν μας καὶ τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας προσκυνοῦμε νοερά.

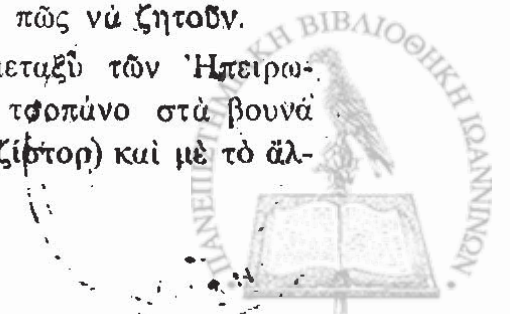
Στεκόμαστε σιωπηλοὶ στὴ μνήμη τῶν «ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων γονέων καὶ ἀδελφῶν μας».

Τιμῶμε τοὺς ταγοὺς τῆς Ήπειρου καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ λαοῦ, ὅπου γῆς: στὴν ἠπειρωτικὴ πατρίδα, στὸ ἐθνικὸ κέντρο τῶν Ἀθηνῶν, στὸν ἠπειρωτισμὸ τῆς διασποράς. Θέλομε τὴ βοήθειά τους καὶ προσφέρομε τὴ συνεργασία μας στὶς κοινὲς ἐπιδιώξεις μας χάριν τῆς Ήπειρου καὶ τῶν ἠπειρωτῶν.

Σφιγγομε τὸ χέρι κάθε ἠπειρωτῆ ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται: σὲ χωράφι, σὲ σχολεῖο, σὲ μαγαζί, στὸ μεσοχώρι. Θὰ χτυπήσουμε μὲ ιδιαίτερη λαχτάρια τὴν πόρτα τοῦ κάθε συμπατριώτη μας στὴ Θεσσαλονίκη. Ὅχι μονάχα τῶν μελῶν τῆς ἠπειρωτικῆς Ἐστίας. Θέλομε νὰ τὰ ποῦμε μέσα σὲ κάθε ἠπειρωτικὸ μαγαζί καὶ σαλόνι τῆς Θεσσαλονίκης: μὲ τὸν παπποῦ, μὲ τὴ γιαγιά, μὲ τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα· ιδιαίτερα μὲ τοὺς νέους ἠπειρωτῆς καὶ μὲ ὅσους μποροῦν νὰ τὸ ἔχουν καμάρι ὅτι κρατοῦν ἀπὸ τὴν ἠπειρο.

Παρουσιάζομαστε πρόθυμοι γιὰ κατάταξη στὶς τάξεις τοῦ ἡμερήσιου καὶ περιοδικοῦ ἠπειρωτικοῦ τύπου μὲ ὄρεξη ν' ἀγωνισθοῦμε καὶ μεῖς γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ὕλικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν δικαιωμάτων τῶν ἠπειρωτῶν, ποὺ ξέρουν μὲ καρτερία νὰ προσφέρουν, ἀλλὰ δὲν ἔμαθαν πῶς νὰ ζητοῦν.

Δὲν προορίζομαστε μόνο γιὰ ἐσωτερικὴ κατανάλωση μεταξὺ τῶν ἠπειρωτῶν. Εἶναι φιλοδοξία μας βέβαια νὰ ἴδουμε κάποτε ἓνα τσοπάνο στὰ βουνά μας νὰ κρατάει μὲ τὸ ἓνα χέρι τὴν ἀγκλίτσα (καὶ τὸ ... τρανζιφόρ) καὶ μὲ τὸ ἄλ-

λο τὴν «Ἡπειρο». Ἀλλὰ θ' ἀπευθυνθοῦμε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή στοὺς συν-Ἑλληνας, στοὺς φιλέλληνες, στοὺς γειτόνους μας καὶ στοὺς μακρινούς φίλους καὶ ἐχθρούς. Ἀπ' ὅλους θέλει καὶ δικαιοῦται κατανόηση ἢ αἵματοποτισμένη, ἢ εὐεργετικὴ ὅσο καὶ ἀδικημένη πατρικὴ μας γῆ.

Ἀποβλέπομε σ' ἓνα καλύτερο μέλλον τῆς Ἡπείρου: εἰρηνικό, δημιουργικό καὶ χαρούμενο. Ἀντάξιο τοῦ εὐγενοῦς ἠπειρωτικοῦ λαοῦ. Γι' αὐτὸ θέλομε νὰ κυκλοφορήσουμε ἀπὸ τοὺς διαδρόμους τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων ὡς τὰ γραφεῖα τῶν Ὑπουργείων μας στὴν Ἀθήνα καὶ στὶς ἑλληνικὲς καὶ ξένες βιβλιοθηκὲς καὶ τὶς τράπεζες τῶν συνελεύσεων τῶν Διεθνῶν Ὄργανισμῶν. Μεγάλος λόγος!

Δὲν μποροῦμε νὰ εἴμαστε ὄργανο εἰδικῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας. Οἱ σκοποὶ μας βγαίνουν ἀπὸ τὸ καταστατικὸ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης. Αὐτὴ ἐγαλοῦχησε καὶ πραγματοποιεῖ τώρα τὴν ἰδέα τοῦ περιοδικοῦ τούτου, μὲ τὴν ἐθελοντικὴ προσφορὰ τῶν μελῶν τῆς στὴν ἀρχή. Οἱ δυνατότητές μας εἶναι τώρα μετρημένες, ἀλλὰ εἶναι πράγματι ἀπεριόριστες.

Θὰ προσπαθήσουμε νὰ πληροφοροῦμε ὑπεύθυνα μὲ βάση τὰ ἀποτελέσματα τῆς πιὸ πρόσφατης ἔρευνας σὲ κάθε τομέα. Θὰ δώσουμε ἀπὸ τὶς σελίδες μας ντοκουμέντα ἄγνωστα ἢ ἀδημοσίευστα. Θὰ ἐνδιαφέρουν τὸν εἰδικὸ ἐπιστήμονα, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐρύτερο κοινό, πού θὰ μᾶς διαβάσῃ σὰν ἓνα εὐχάριστο ἀνάγνωσμα πού θὰ τὸ ἀφομοιώσῃ εὐκολα.

Θὰ εἶναι στὶς σύγχρονες ἀναλογίες ἢ εἰκονογράφηση τοῦ περιοδικοῦ σὲ σχέση μὲ τὸ κείμενο. *Καλύτερα νὰ μᾶς ἀκοῦν παρὰ νὰ μᾶς βλέπουν*, ἔλεγε κάποτε ὁ Κολοκοτρώνης, ἀλλὰ τώρα ὁ κόσμος διαβάζει περισσότερο ... εἰκόνες. Γι' αὐτὸ θὰ προσπαθήσουμε μὲ τὸν καιρὸ νὰ βελτιώσουμε τὴν τυποτεχνικὴ μας ἐμφάνιση καὶ νὰ δίνουμε σὲ καλύτερο χαρτὶ καὶ ἐγχρωμες εἰκόνες.

Δὲν ἔχομε νὰ προσφέρουμε στοὺς συνεργάτες μας τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι ἐργάζονται γιὰ τὴν Ἡπειρο μὲσω τῆς «Ἡπείρου». Δὲν εἴμαστε οἱ πρῶτοι πού προσφέρουμε ὑπηρεσίαν ἐθελοντικὴ καὶ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θὰ μᾶς ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλοι. Προσέλθετε, ὅσοι πιστοὶ στὰ ἰδανικά, πού ἔκαμαν τὴ γῆ τῶν πατέρων μας ἀέναη δεξαμενὴ αἵματος καὶ θυσιῶν χάριν τοῦ συνόλου.

Βασιζόμεστε στὶς δυνάμεις, πού ὑπάρχουν, τῶν Ἡπειρωτῶν καὶ τῶν φίλων τῆς Ἡπείρου: στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν Ἑλλάδα, στὸ ἐξωτερικό. Ἐδῶ στὴ Θεσσαλονίκη εἶναι τὸ ἀδιαμφισβήτητο κέντρο τοῦ βορείου ἑλληνισμοῦ. Ἐλπίζομε στὴ συνεργασίαν τῶν πνευματικῶν τῆς Ἰδρυμάτων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἐθνικοτοπικῶν Σωματείων τῆς, ὅσο καὶ στὴ βοήθειαν τῶν Ἡπειρωτικῶν Ἰδρυμάτων καὶ Ὄργανώσεων.

Ἐλπίζομε, μὲ τὴ βοήθειαν καὶ μὲ τὴν συνεργασίαν ὅλων, ν' ἀνταποκριθοῦμε στὶς προσδοκίαις τῶν μελῶν τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης καὶ ὅλων τῶν ἀναγνωστῶν μας μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΕΡΛΦΕΙΜ

Πρὸς

Τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἑστίαν Θεσσαλονίκης
Βασ. Κων/νου - Στρατηγοῦ Καλάρη 2
ΘΕΣΣΑΛΙΟΝΙΚΗΝ

Κύριε Πρόεδρε,

Μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς πλη-
ροφορούμεθα, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 148/15-
1-78 ὑμετέρου ἐγγράφου, τὴν ἐπικειμέ-
νην ἔκδοσιν ἐπωνύμου περιοδικοῦ τῆς
Ἑστίας σας, «**Η ΠΕΙΡΟΣ**».

Εἶναι ἀδτονόητον ὅτι ἡ ὕψηλὴ αὐτῆ πνευματικὴ προσπάθεια τῆς Ἑστίας τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀγαπητῶν Ἡπειρωτῶν οὐ μόνον θὰ συγκινήσῃ πνευματικῶς τὴν ἐν τῇ μακεδονικῇ διασπορᾷ πᾶσαν ἠπειρωτικὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀποτελέσῃ εὐ-
καιρίαν διὰ τὸ αἰώνιον «**ΠΑΡΟΝ**» τῶν ἠπειρωτικῶν ἐπιτευγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀ-
εῖποτε προηγήθησαν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος, διὰ τὴν συντήρησιν
καὶ μεταλαμπάδευσιν τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων ἐν τῷ μορφωτικῷ πεδίῳ καὶ γε-
νικώτερον εἰς τὸν χῶρον τῶν γραμμάτων.

Ἐπὶ τῇ συνεχίσει τοιούτων ἰδανικῶν διὰ τῆς ἐν ὄψει πνευματικῆς προβολῆς,
ἀπευθυνόμενοι πρὸς πάντας τοὺς ἐγγενεῖς στρατιώτας-μαχητὰς τῆς Ἑστίας σας,
οἵτινες βεβαίως ἐν πατριωτικῷ ἐνθουσιασμῷ περιβάλλουν καὶ πλαισιώνουν τὴν Ἡ-
πειρωτικὴν σας ταύτην Ὀργάνωσιν, εὐχόμεθα ὀλοφύχως εἰς αὐτοὺς νὰ δώσουν καὶ
νὰ κερδίσουν, ὡς πάντοτε, καὶ αὐτὴν τὴν πνευματικὴν μάχην τῆς προβολῆς τῆς
Ἡπειρωτικῆς παρουσίας εἰς τὸν ἱστορικὸν χῶρον τῆς Μακεδονικῆς μας Ἑλλάδος,
διὰ τῆς θερμῆς ὑποστηρίξεως τοῦ ὑπὸ ἔκδοσιν Περιοδικοῦ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἡ-
πειρωτῶν «**Η ΠΕΙΡΟΣ**», ὡς τοῦ ἐμβλήματος πατριωτικῆς ἐνότητος καὶ εὐγενῶν
ἀγῶνων.

Ἐπὶ τούτοις, μεθ' ὑπερηφανείας ἐπευλογοῦντες πάντας ὑμᾶς εὐχόμεθα πλου-
σίαν τὴν παρὰ Κυρίου σκέπην καὶ τὸν φωτισμόν.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Σεραφείμ

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ

Με ιδιαίτερη χαρά, αλλά και με συγκίνηση, χαιρετίζω τή νέα έκδοση τής 'Ηπειρωτικής 'Εστίας Θεσσαλονίκης.

'Η ζωντάνια τήν όποίαν επέδειξαν ώς τώρα οί 'Ηπειρώτες τής Θεσσαλονίκης και τό ύψηλό επίπεδο τής έποπτείας του νέου περιοδικού έγγυώνται τήν ποιότητά του και τή σταδιοδρομία του. Θά είναι ένα νέο καύχημα για τήν 'Ηπειρωτική γραμματολογία, θά είναι μία επί πλέον συνέχιση μακροῦς έθνικῆς παραδόσεως.

Γιατί έμεῖς οί 'Ηπειρώτες, και ιδίως όλοι οί 'Ελληνες, δέν πρέπει νά ξεχνουῦν πώς όταν πρό όλίγων αἰώνων έπεσε τό βαρόν πνευματικό σκότος στήν 'Ελλάδα, τόν πυρσό του 'Ελληνικού Πνεύματος, μέσα στήν 'Ελληνική Χερσόνησο κράτησε μόνον ή 'Ηπειρος.

Πράγματι από τό 17^ο ώς τόν 19^ο αἰώνα, τά μόνα άξια λόγου σχολεία και βιβλιοθήκες και οί μόνοι άξιοι λόγου διδάσκαλοι, συναντιόνται στήν 'Ηπειρο. Στα Γιάννενα πρό πάντων, στή Μοσχόπολη, κι άλλες κωμοπόλεις δευτερευόντως.

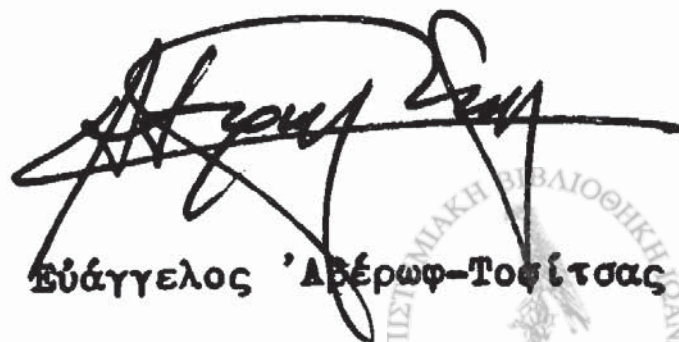
Σήμερα εὐτυχώς άλλιοι φάροι, πιό φωτεινοί δημιουργήθηκαν σ' όλη τήν 'Ελλάδα. 'Αλλά τό γεγονός, ότι όταν αυτοί δέν ύπήρχαν, μόνον έμεῖς κρατούσαμε ζωντανό τό 'Ελληνικό Φῶς, διπλά μᾶς ύποχρεώνει νά συνεχίσουμε τήν ωραία, τή μεγάλη παράδοση.

Και τή συνεχίζουμε. Τή συνεχίζουμε κατά διαφόρους τρόπους.

'Ενας από αυτούς, είναι ή έκδοση τούτου του πολλά ύποσχομένου περιοδικού.

Συγχαίρω θερμά όλους όσους αναλαμβάνουν αυτή τήν έκδοση και όλόψυχα τούς εϋχομαι κάθε έπιτυχία.

Ευάγγελος 'Αβέρωφ-Τσοφίτσας

ΗΠΕΙΡΟΣ, ΚΟΙΤΙΔΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Τοῦ καθηγητοῦ κ. Φ. Μ. Πέτσα

*Ἔστι τις Ἑλλοπία πολυλήμιος ἥδ' εὐλείμων
ἀφνειή μῆλοισι καὶ εἰλιπόδεσσι βόεσσιν·
ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηγες πολυβοῦται
πολλοὶ ἀπειρέσιοι φῦλα θνητῶν ἀνθρώπων·
ἐνθα δὲ Διωδῶνη τις ἐπ' ἐσχατιῇ πεπόλισται·
τὴν δὲ Ζεὺς ἐφίλησε καὶ δν χρηστήριον εἶναι
τίμιον ἀνθρώποις....*

Ἡσίοδος, Ἡοῖαι

Ἑλλοπία εἶναι ἡ καρδιά τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς Ἡπείρου. Εἶναι τὸ κεντρικὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἰωαννίνων. Ἰωάννινα δὲν ὑπῆρχαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἦταν ὁμως, στὶς τρεῖς γωνίες τοῦ τριγωνικοῦ λεκανοπεδίου, τρία κέντρα, στὰ ὁποῖα κατευθύνονταν ὅλοι οἱ δρόμοι τῆς στεριάς. Οἱ δρόμοι ἀκολουθοῦσαν τὶς χαράδρες καὶ τὶς κοιλάδες τῶν ποταμῶν, ἀπὸ τὶς πηγές τους ὡς τὴ θάλασσα. Πρὸς Νότον, κατὰ μῆκος τοῦ Ἄραχθου καὶ τοῦ Λούρου ἔφθαναν ὡς τὸν Ἀμβρακικὸ κόλπο. Πρὸς Δυσμάς, κατὰ μῆκος τοῦ Ἀχέροντος καὶ τοῦ Θυάμιδος ἔφθαναν ὡς τὸ Ἴόνιο. Πρὸς Βορρᾶν ἀκολουθώντας τὸν Ἀῶο ἔφθαναν ὡς τὴν Ἀδριατικὴ. Καὶ πρὸς Ἀνατολὰς - ἀλλὰ πρὸς τὴν Ἀνατολὴ δὲν ἦταν ποτάμια ν' ἀνοίξουν δρόμους πρὸς τὸ Αἰγαῖο. Ἡ Πίνδος ἦταν ἀδιάβατος φραγμὸς τὸ χειμῶνα. Ὅμως τὸ καλοκαίρι ἐκεῖ στὰ λιβάδια τῶν βουνῶν τῆς Πίνδου, σὲ ὑψόμετρα γύρω στὰ 2.000 μ., ἀνέβαιναν τὰ κοπάδια νὰ ξεκαλοκαιριάσουν. Καὶ τὸ χειμῶνα κατέβαιναν στὰ χειμαδιά. Σὲ νεώτερους χρόνους καὶ ὡς τὶς ἡμέρες μας τὰ διαβατάρικα κοπάδια τῶν νομάδων κατεβαίνουν ὡς τὰ παραθαλάσσια λιβάδια τῆς Πρέβεζας καὶ τῆς Θεσπρωτίας. Ὅταν ὁμως ἦταν ἄλλο βασίλειο σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους, τὰ κοπάδια κατ' ἀνάγκην σταματοῦσαν νὰ ξεχειμωνιάσουν στὸ κεντρικὸ λεκανοπέδιο τῆς Ἑλλοπίας. Μὲ ὑψόμετρο γύρω στὰ 600 μ., ἡ Ἑλλοπία στὸν κάμπο τῆς μποροῦσε νὰ θρέψη καὶ ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα τους. Ἔτσι λοιπὸν καταλαβαίνουμε γιατί ὁ Ἡσίοδος, στὴν αὐγὴ τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐλληνικῆς λογοτεχνίας, ὑμνεῖ τὴν Ἑλλοπία:

Εἶν' ἓνας τόπος πὸν τὸν λένε Ἑλλοπία, μὲ στάρια πολλὰ καὶ καλὰ λιβάδια, πλούσια σὲ πρόβατα καὶ σὲ στρεφτόποδα βόδια. Ἐκεῖ κατοικοῦν παλληκάρια μὲ πολλὰ κοπάδια γιδοπρόβατα καὶ γελάδια. Εἶναι πολλοί, ἀμέτρητοι, φάρες δλόκληρες θνητῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖ κάπου, στὴν ἄκρη, μιὰ Διωδῶνη εἶναι χτισμένη. Ὁ Δίας τὴν εὐλόγησε καὶ ὤρισε νὰ εἶναι δικό του Μαντεῖο, σεβαστὸ στοὺς ἀνθρώπους.

Φυσικό ήταν να «ευανδρή» ο τόπος, όπως θα μας το πη άργότερα ο Στράβων. Φάρες άμέτρητες πλήθαιναν σὺν τῷ χρόνῳ κι' έπρεπε ν' άπλωθοῦν. Οί δρόμοι τῆς θάλασσης δέν τούς ήταν οίκοι. Τούς δρόμους τῆς στεριᾶς ἤξεραν. Καόταν ἡ Έλλοπία έφθασε να εἶναι λίγη για να τούς θρέψη με τα κοπάδια τους πήραν τούς δρόμους πρὸς άλλα χειμαδιά. Άλλοι κατέβηκαν νοτιότερα, στους δρόμους που άνοίγουν τα παρακλάδια του Άχελώου και του Εϋήνου, πρὸς τὴν Αἰτωλοακαρνανία και τὴν άντικρυνή Πελοπόννησο. Άλλοι πάλι, από τις βουνοκορφές τῆς Πίνδου άντι να πάρουν τούς πατροπαράδοτους δρόμους πρὸς τὸ Ἴόνιο, πήραν κατεύθυνση πρὸς τούς κάμπους και τα χειμαδιά τῆς Θεσσαλίας. Ἦταν Θεσπρωτοί αυτοί, διωγμένοι από τούς Μολοσσούς που κατέβαιναν από τα όροπέδια τῆς Άνω Μακεδονίας. Έτσι οί Θεσπρωτοί έφθασαν ως τὴν πατρίδα του Άχιλλέως, τὴ Φθία. Και οί Έλλοποι έγιναν (Έλλᾶνες και ύστερα) Έλληνες. Από τὴν Έλλοπία ξεκινάει τὸ όνομα μαζί με τούς ανθρώπους και φθάνει στη Φθία για ν' άπλωθῆ σ' όλη τὴν Ελλάδα. Έτσι καταλαβαίνουμε γιατί ο Άχιλλέας στη μακρυνή Τροία προσεύχεται στο Δία τῆς Δωδώνης:

*Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικέ, τηλόθι ναίων
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου, άμφι δέ Σελλοί
σοι ναίουσ' ύποφῆται, άνιπτώποδες, χαμαιεῦνα.*

Ἰλιάδος 16, 233-235.

Οί Σελλοί λοιπόν κατοικοῦν γύρω στη Δωδώνη και ἡ Δωδώνη τώρα ξέρουμε που εἶναι, μετά τις άνασκαφές του ἡπειρώτου Κωνσταντίνου Καραπάνου από τὸ 1875. Άλλ' άκόμα δέν ξέρουμε με βεβαιότητα ποιές ήταν οί πόλεις, τῶν οποίων τα έρείπια εκτείνονται σε ύψώματα που δεσπόζουν στις άλλες δύο γωνίες του λεκανοπεδίου τῶν Ἰωαννίνων. Τὸ ένα ύψωμα στα ΝΑ, εἶναι ἡ Καστρίτσα. Ὁ ποιητῆς Κώστας Κρυστάλλης έγραψε για τὸ «Πανηγύρι τῆς Καστρίτσας». Άναφέρει και τα έρείπια του κάστρου. Έλάχιστα έρευνήθηκαν από αρχαιολόγους. Άλλοι υποθέτουν πὸς εκεί ήταν ἡ Τέκμων, άλλοι θέλουν εκεί τας Εϋρυμενάς.

Καλύτερα γνωστά εἶναι τα λείψανα τῆς άλλης πόλεως, στη βόρεια γωνία του κεντρικού λεκανοπεδίου, που ήταν κατά τὴν αρχαιότητα περιοχή Μολοσσική. Ταυτίσθηκε από τὸν καθηγητῆ Δημήτριο Εϋαγγελίδη πρὸς τὴν αρχαία Πασσαρώνα. Έδῶ συνήθιζαν οί Μολοσσοί βασιλεῖς να συγκεντρώνονται κάθε χρόνο μιᾶ φορά και, στο πανηγύρι αυτό, να θυσιάζουν στον Άρειο Δία και να βάζουν τούς ἡπειρώτες να όρκίζονται και αυτοί να παίρνουν όρκο, αυτοί ότι θα βασιλέψουν σύμφωνα με τούς Νόμους και εκείνοι πὸς θα φυλάξουν τούς βασιλικούς θεσμούς κατά τούς Νόμους. Έδῶ στην Πασσαρώνα, κοντά στα χωριά Ροδοτόπι και Γαρδίκι, άποκαλύφθηκε ναός και άναθήματα στον Άρειο Δία και ψηφίσματα τῶν Μολοσσῶν και άλλα εύρήματα φυλαγμένα ἢ εκτεθειμένα στο Μουσείο τῶν Ἰωαννίνων.

Ὁ σπουδαιότερος δρόμος που οδηγεί από τὴ θάλασσα στην καρδιά τῆς Ἠπειρου εἶναι ο δρόμος από τὸν Άμβρακικό κατά μήκος του Λούρου. Αυτό τὸ

ποτάμι είναι ο αρχαίος Ίναχος ή ο Χάραδρος. Αυτόν ακολουθεί σήμερα η εθνική οδός. Αυτόν ακολούθησε ο ελληνικός στρατός το 1912 - 13 για ν' απελευθερώσει την Ήπειρο από τους Τούρκους, αυτόν ακολουθούσαν οι αρχαίοι στα χρόνια του Πύρρου, όταν πρωτεύουσα ήταν η Άμβρακία και θρησκευτικό κέντρο των Ήπειρωτών ήταν ακόμα η Δωδώνη. Το δρόμο αυτό ακολουθούν ανά τους αιώνες τα «διαβατάρικα» κοπάδια των νομάδων για να κατεβούν στα χειμαδιά και ν' ανεβούν στα βουνά το καλοκαίρι. Δεν είναι λοιπόν περίεργο πώς εδώ, στο πέραςμα, βρέθηκαν τα αρχαιότερα ίχνη ανθρώπου σε ήπειρωτικό έδαφος. Ανάγονται στην παλαιολιθική εποχή, που ο άνθρωπος δεν είχε ακόμα εγκατασταθή μόνιμα ως γεωργοκτηνοτρόφος. Ήταν ακόμα σπηλαιοδίαιτος, κυνηγός και συλλέκτης της τροφής του. Έδώ πλάι στο Λούρο λοιπόν, στο πέραςμα, είναι το Άσπροχάλικο, όπου το καταφύγιο (όχι ακριβώς σπήλαιο), που έγινε σ' όλον τον κόσμο γνωστό, γιατί σ' αυτό βρέθηκαν μικρολιθικά εργαλεία από τη Μέση Παλαιολιθική Έποχή. Κοντά στο Άσπροχάλικο είναι και η τοποθεσία Κοκκινοπηλός, που έδωσε όμοια εύρήματα της ίδιας Μέσης Παλαιολιθικής Έποχής. Αρχαιότερά τους είναι πολύ λίγα εύρήματα στην Ελλάδα, όπως π.χ. ο λίθινος πέλεκυς από το Παλαιόκαστρο του άνω Άλιάκμονος.

Ανάμεσα στο Άσπροχάλικο και στον Κοκκινοπηλό, αλλά στην αντικρυνή πλευρά του Λούρου, την ανατολική, είναι το χωριό Άγιος Γεώργιος. Έδώ ξεπηδάει το κεφαλάρι του νερού, που το πήραν στα χρόνια του Αύγουστου και το κατέβασαν ως τη Νικόπολη. Μόνον ένας αυτοκράτωρ, κύριος της γης και της θαλάσσης, μπορούσε να χτίσει μιá πόλη σαν τη Νικόπολη, στα χαμηλά, χωρίς νερό. Οι Έλληνες άποικοι προηγουμένως είχαν διαλέξει παράλια ύψωματα στις έκβολές των ποταμών. Για πολλούς λόγους. Πρώτα γιατί τα ύψωματα που τριγυρίζονται από ποτάμι είναι φυσικά όχυρά. Ύστερα γιατί το θαλασσινό δρομολόγιο συνεχίζεται στη στεριά όσο τα ποτάμια είναι πλωτά και από κει ο δρόμος της ξηράς ακολουθεί τη διαδρομή του ποταμού. Έτσι Ήλεις άποικοι, περί το 700 π.Χ. έχτισαν ανάμεσα στις έκβολές του Λούρου και του Άχέροντος τις πρώτες άποικίες των ιστορικών χρόνων (οί μύθοι και τα αρχαιολογικά εύρήματα μιλούν και για παλαιότερο άποικισμό, στα χρόνια του κρητομυκηναϊκού πολιτισμού). Ήλεις έκτισαν το Βουχέτιον, στη θέση του γνωστού Κάστρου των Ρωγών, στις έκβολές του Λούρου. Το όνομα όμως οι αρχαίοι έτυμολογούσαν από την «βοών», την όποια ίππευσε, λέει, η Θέμις και έφθασε η λατρεία της ως εδώ. Την έφεραν Κρήτες, όπως την είχαν φέρει και στις Ίχνες, στις έκβολές του Άξιου. Η Ίχναία Θέμις είχε κρητική προέλευση.

Οί Ήλεις έκτισαν και την Έλάτριαν και τας Βατίας και την Πανδοσία προς τις έκβολές του Άχέροντος, όπου η όμηρική Έφύρη και το Νεκρομαντείον.

Σε νεώτερος χρόνος περί το 625 π.Χ., Κορίνθιοι άποικοι προτίμησαν τις έκβολές του άλλου ποταμού, που εκβάλλει στον Άμβρακικό, του Άράχθου. Έκτισαν, στη θέση της σημερινής Άρτας, την Άμβρακία, που ήταν γραφτό να γίνη δυο φορές ήπειρωτική πρωτεύουσα. Μία φορά στα χρόνια του Πύρρου (319 - 272 π.Χ.), όταν απείλησε ακόμα και τη Ρώμη. Κι άλλη μία φορά, όταν την

έλάμπρυναν οί Δεσπότες τῆς Ἡπείρου μὲ τὴν προσπάθεια νὰ σώσουν τὸ Βυζάντιο καὶ μὲ τὰ ἐξαιρέτα βυζαντινὰ μνημεῖα, ποὺ κοσμοῦν τὴν πόλη ὡς σήμερα.

Ἄν οἱ ἄποικοι ἔχτιζαν στὶς πρόσφορες γιὰ τὸ ἐμπόριο ἐκβολές τῶν ποταμῶν, οἱ ἠπειρώται τῶν κλασσικῶν χρόνων προτιμοῦσαν τὶς πλαγιές τῶν βουνῶν, ποὺ εἶχαν νερὸ καὶ ὄχυρὸ ὕψωμα κοντά. Τυπικὸ παράδειγμα εἶναι ἡ Κασσώπη στὴν πλαγιά τοῦ Ζαλόγγου. Τὰ ἐρείπιά της δίνουν τὴν ἐντύπωση, πὼς ἕνας σεισμὸς κατέστρεψε τὴν πόλη κι ἔμειναν ἔτσι ἀπὸ τότε.

Ἦταν κτισμένη μὲ τὸ Ἴπποδάμειο σύστημα, σὲ ὀρθογώνια οἰκοδομικὰ τετράγωνα. Ξεχωρίζουν, ἀνεσκαμμένα τώρα, ἡ Ἀγορά, δυὸ θέατρα, ἕνας «ἐκατόμπεδος» ξενῶνας, ναοὶ κλπ. Χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 4ο αἰῶνα π.Χ. καὶ ἐξῆς. Πάνω ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια συγκλονιστικὴ εἶναι ἡ παρουσία τῶν μνημείων τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ, ἡ Μονὴ τοῦ Ζαλόγγου, τὸ μνημεῖο γιὰ τὶς Σουλιώτισσες.

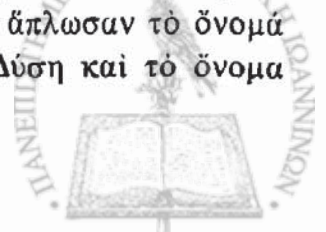
Τέτοιες πόλεις σὰν τὴν Κασσώπη, οὔτε μία οὔτε δυὸ, ἐβδομήντα μολοσσικὲς πόλεις κατέστρεψαν οἱ Ρωμαῖοι. Ἦταν τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Ἑλλάδος. Ἐκατὸν πενήντα χιλιάδες μάχιμοι ἠπειρώτες ὀδηγήθηκαν ἀπὸ τὸν Αἰμίλιο Παῦλο στὴ σκλαβιά. Ἡ χώρα λεηλατήθηκε. Στερήθηκε ὅλους τοὺς θησαυροὺς της καὶ ὅλες τὶς πηγές τῆς ἀκμῆς της. Ἀλλὰ οἱ Ρωμαῖοι περιποιήθηκαν τοὺς συνεργάτες τους, μάλιστα στὰ παράλια: στὴ Χαονία, στὸ Βουθρωτό, στὴ Θεσπρωτία, στὴν Κασσώπη. Ἐπρεπε νὰ ἀποτελέσουν στήριγμα τῆς πολιτικῆς τῆς Ρώμης.

Ἀποφασιστικὸ βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἦταν ἡ ἴδρυση τῆς Νικοπόλεως ἀπὸ τὸν Αὐγούστο, μετὰ τὴ ναυμαχία τοῦ Ἀκτίου (31 π.Χ.). Ὁ νικητὴς ἔγινε αὐτοκράτωρ τῆς ἀπέραντης ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ποὺ ἀπλώθηκε καὶ στὴν Ἀνατολή. Ἦθελε λοιπὸν στηρίγματα τῆς ἀνατολικῆς πολιτικῆς του. Δημιούργησε μιὰ νέα Πάτρα μὲ τὸ συνοικισμὸ τῶν γύρω ἀχαϊκῶν πόλεων, ἐνῶ μὲ συνοικισμὸ πόλεων ἠπειρωτικῶν ἀκαρνανικῶν καὶ τῆς αἰτωλικῆς Καλυδῶνος ἔγινε αὐτὸ τὸ ἀνεπανάληπτο φαινόμενο, ποὺ λέγεται Νικόπολη. Ἐκπληκτικὴ εἶναι ἡ ἔκταση τοῦ ἐρειπιῶνος καὶ τὸ ὑδραγωγεῖο της.

Ἡ Νικόπολη κράτησε τὸν ἑλληνικὸ χαρακτήρα της καὶ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, δὲν ἐπέζησε ὅμως τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας γιὰ πολὺ. Δὲν ἦταν τόπος γιὰ πόλη ἑλληνικὴ.

Μὲ τὰ ἀπέραντα πλαίσια τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἡ Ἡπειρος ἦταν ἕνα μικρὸ κομμάτι ἀπομονωμένο καὶ ἀδύναμο. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἤκμασε μόνον στὰ χρόνια τῆς παρακμῆς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, μὲ τὸν Πύρρο. Κατὰ τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ ἤκμασε πάλι μόνον ὅσο τὸ ἐπέτρεψε ἡ παρακμὴ τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὁποῖον προσεπάθησε νὰ σώσῃ. Καὶ ὅταν οἱ Τούρκοι δημιούργησαν στὴ θέση τῆς βυζαντινῆς τῆ δικῆ τους αὐτοκρατορία, ἡ Ἡπειρος περιμένε πάλι τὴν παρακμὴ τῶν Τούρκων, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ στὸν περιορισμένο χῶρο της τὸ κράτος τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ καὶ τοὺς ἀρματολοὺς καὶ κλέφτες, ποὺ συνετέλεσαν στὴ διάλυση τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν ἀναγέννηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου ξεκίνησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἀπλώσαν τὸ ὄνομά τους σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τὴν Ἡπειρο πέρασε στὴ Δύση καὶ τὸ ὄνομα

Γραικοί, πού ἔδωσαν καὶ δίνουν ἀκόμα οἱ ξένο' στοὺς Ἕλληνας. Στὴν Πίνδο στηρίχθηκε πάλι ἡ Ἀναγέννηση τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Πίνδος εἶναι ἡ αἰώνια δεξαμενὴ ἑλληνικοῦ αἵματος ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὡς σήμερα. Ἀπὸ τὴ θάλασσα ἦλθε ὁ πολιτισμὸς. Ἀπὸ τὰ βουνὰ κατέβηκε ἡ δύναμη. Θεοὶ τῆς στεριᾶς εἶναι ὁ Δίας, ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἡρακλῆς. Ἀπὸ τὴ θάλασσα ἀναδύθηκε ἡ Ἀφροδίτη. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας τοποθέτησαν τὸ Δωδεκάθεο στὴν κορφὴ τοῦ Ὀλύμπου. Ἀπὸ κεῖ ὁ Δίας ἐποπτεύει τὶς ἑλληνικὲς στεριᾶς καὶ τὰ πελάγη. Ἐκεῖ τὸν τοποθέτησαν οἱ ποιητὰ καὶ οἱ μυθοπλάσται.

Ἀλλὰ πρὶν ἀνεβῆ ὁ Ζεὺς στὸν Ὀλυμπο καὶ γίνῃ παντεπόπτης μὲ τοὺς μύθους καὶ τὸ ἔπος, λατρεύθηκε στὴν ἀπόμακρη Δωδώνη, στὴ ρίζα μιᾶς βαλανιδιάς, συντροφιὰ μὲ τὴ θεὰ τῆς γῆς, τὴ Διώνη. Πῶς ἔφθασε ἐκεῖ ἡ λατρεία τοῦ Διὸς δὲν εἶναι βέβαιο. Εἶναι πάντως θεὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔφθασε ὡς ἐκεῖ μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ἐκεῖ βρῆκε τὴ θεὰ τῶν Προελλήνων, πού οἱ Ἕλληνας τὴν εἶπαν Διώνη. Ἡ μαντικὴ, κατὰ ἓνα μῦθο πού μᾶς διέσωσε ὁ Ἡρόδοτος, ἦλθε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀπὸ τὸ Ἱερὸ τοῦ Ἄμμωνος Διός. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, λέει, ἔφυγαν δυὸ μαῦρα περιστέρια, τὸ ἓνα ἔφθασε στὴ Δωδώνη, τὸ ἄλλο στὴν ὄαση Σιβᾶ, στὴ λιβυκὴ ἔρημο. Ἄλλοι εἶπαν πῶς δὲν ἦταν μαῦρα περιστέρια, ἦταν δυὸ ἀραπίνες γυναῖκες, πού ἡ μιὰ ἴδρυσε τὴ λατρεία καὶ τὸ Μαντεῖο τοῦ Ἄμμωνος Διὸς στὴν ὄαση Σιβᾶ, ἡ ἄλλη τὸ Μαντεῖο τοῦ Διὸς στὴ Δωδώνη. Τὶς εἶπαν περιστέρεις, γιατί μιλοῦσαν ἀκατάληπτη γλῶσσα, ὅπως γουγλίζουν τὰ περιστέρια. Γι' αὐτὸ ἓνας τρόπος μαντείας στὴ Δωδώνη ἦταν τὸ πέταγμα τῶν περιστεριῶν.

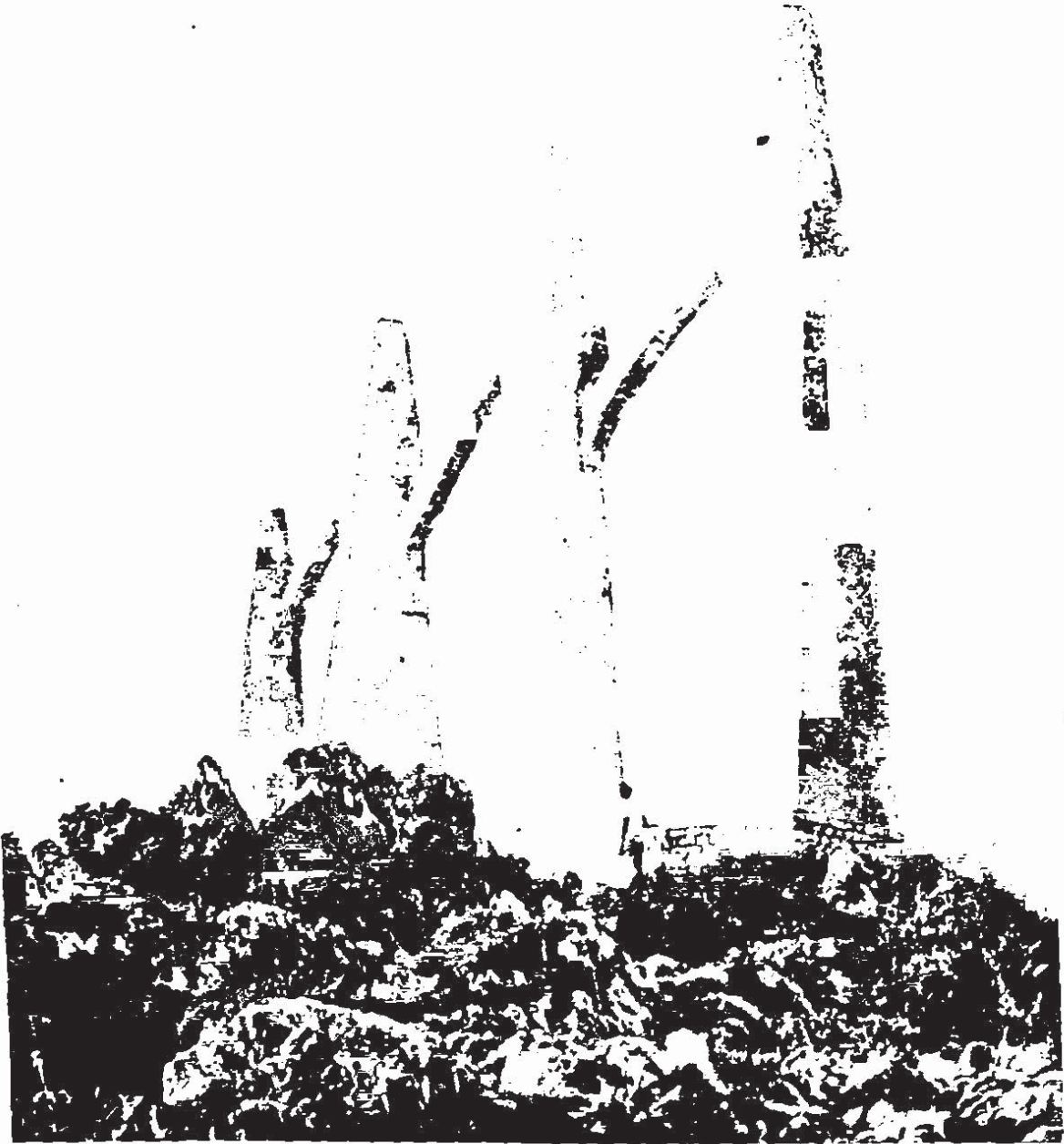
Ἄλλος τρόπος ἦταν τὸ θρόϊσμα τῶν φύλλων τῆς δρυός. Στὴν κουφάλα τῆς βαλανιδιάς ὑποτίθεται ὅτι κατοικοῦσε ἡ θεότητα.

Ἄλλ' ἄς δοῦμε κάπως ἀπὸ κοντὰ τὸν τόπο. Σὲ μιὰ εἰδυλλιακὴ κοιλάδα, κάπου 20 χλμ. ἀπὸ τὰ Γιάννενα, ὑψώνεται χαμηλὸς λόφος στὸ κέντρο, μὲ τὴν ἀκρόπολη τῆς Δωδώνης. Γύρω ψηλὰ βουνὰ πρὸς τὴ Δύση, χαμηλοὶ λόφοι πρὸς τὴν Ἀνατολή. Τὸ ψηλὸ βουνὸ εἶναι ὁ Τόμαρος τῆς ἀρχαιότητος, οἱ χαμηλοὶ λόφοι δοξάστηκαν στοὺς νεώτερους χρόνους, κατὰ τὸ 1913: εἶναι ἡ Μανωλιάσα, ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ἡ Τσοῦκα, πέρασμα τοῦ ταγματάρχου Βελισσαρίου πρὸς τὰ Γιάννενα. Ὁ κάμπος ὁ μικρὸς τῆς Δωδώνης δὲν ἔχει δύναμη νὰ κρατήσῃ καὶ νὰ ἀναδείξῃ καμιὰ βασιλεία ἰσχυρὴ. Ἡ δύναμη τῆς Δωδώνης, δὲν ἦταν «ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Ἦταν πνευματικὴ. Μιὰ πρωτόγονη λατρεία στὴν ἀρχή, ἓνα περίφημο Μαντεῖο ὕστερα καί, στὰ χρόνια τοῦ Πύρρου κυρίως, ἓνας τόπος μὲ λαμπρὰ μνημεῖα καὶ πανελλήνιες γιορτές. Κατάπληξη προκαλεῖ τὸ θέατρο τῆς Δωδώνης, μικρότερο μόνον ἀπὸ τῆς Ἐπιδαύρου. Ἐκεῖ, κάθε Αὐγουστο, συγκεντρώνονται, σὲ δυὸ βραδυνὲς θεατρικὲς παραστάσεις Σαββατοκύριακου, 20 χιλιάδες ἄνθρωποι, Ἡπειρώτες οἱ πιὸ πολλοί. Μιὰ ἀνανέωση μεγαλειώδης τῶν πανάρχαιων ἐορτῶν εἶναι τὸ φέστιβαλ τῆς Δωδώνης. Πλαῖ στὸ θέατρο εἶναι τὸ Βουλευτήριο τὸ ἀρχαῖο τῆς Δωδώνης, καὶ πιὸ πέρα οἱ ναοὶ οἱ διάφοροι καὶ ὁ μεγάλος ναός, ἡ «ἱερά οἰκία», ὅπως λεγόταν, ἐκεῖ πού δίνονταν οἱ χρησμοί, μὲ τὴν ἱερὴ βαλανιδιά, μὲ τοὺς χάλκινους λέβητες ἓνα πλάϊ στὸν ἄλλο. Τὸν ἓνα χτυποῦσες κι' ἀχολογοῦσαν παράξενα ὄλοι. Οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τὸν ἦχο καταλά-

Στην αρχαία ΚΑΣΣΩΠΗ κατά τὸν 3ο αἰ. π.Χ. εἶχαν τὸν τρόπο τους νὰ στολίζουν τὰ μέτωπα τῶν πηλίνων ἀκροκεράμων. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ συνηθισμένο ἀνθέμιο, καὶ μιὰ ταιριασμένη μυθικὴ παράσταση: Ὁ Ζεὺς σὲ μορφή ἀετοῦ ἀνεβάζει τὸν ἀγαπημένο του Γανυμήδη στὸν Ὀλυμπο!

Σάν νά πᾶν σέ πανηγύρι...

...οἱ Σουλιώτισσες στήν κορυφή τοῦ ΖΑΛΟΓΓΟΥ. Συνεχίζουν στους αἰῶνες τὸ χορὸ πρὸς τὴν ἀθάνατη ἐλευθερία καὶ τὴν ἐνδοξὴ αἰωνιότητα. Τὸ μνημεῖο τοῦ Ζαλόγγου κορυφώνει τὰ τουριστικὰ ἐνδιαφέροντα μιᾶς εὐλογημένης περιοχῆς. Ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ὀμορφὴ Πρέβεζα μὲ τὰ χαριτωμένα λιμάνια, τοὺς ἐλαιῶνες, τὰ χειμαδιά. Περνοῦν ἀπὸ τὸν ἐκπληκτικὸ ἐρειπιῶνα τῆς Νικοπόλεως. Ἀνεβαίνουν στὴ φιλόξενη ἀετοφωλιά τῆς τωρινῆς Καμαρίνας καὶ τῆς ἀρχαίας Κασσώπης (εἰκόνα ἔναντι). Ἀκόμα ψηλότερα εἶναι ἡ Μονὴ τοῦ Ζαλόγγου καὶ στὴν κορυφή ... οἱ Σουλιώτισσες χορεύουν τὸ χορὸ τους! Ποιὰ πατρίδα ἔχει νὰ παρουσιάσει τόσες πολλές καὶ τόσο μεγάλες δόξες σὲ τόσο λίγο τόπο;

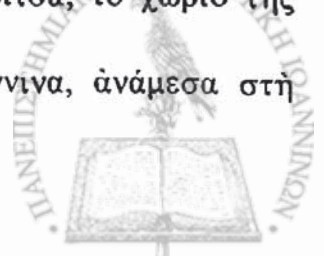
βαιναν τί λέει ο θεός. Ήταν ένας άλλος τρόπος μαντείας κι αυτός.

Για τους χρησμούς, από τους αρχαίους συγγραφείς λίγα μόνο μαθαίνουμε. Για σπουδαία πρόσωπα, που συμβουλευθήκαν το Μαντείο. Τις πολλές ειδήσεις τις έχουμε από τα εύρηματα των ανασκαφών. Στα χώματα του ιερού οί ανασκαφές αποκάλυψαν μεταξύ άλλων και μολύβδινα ελάσματα (και λίγα χάλκινα) με γράμματα. Είναι οί έρωτήσεις γραμμένες εκεί και οί απαντήσεις του Μαντείου. Άλλοτε πόλεις ρωτούν π.χ. αν πρέπει ν' αποφασίσουν να μεταφέρουν το ναό της Άθηνās από ένα τόπο σε άλλο. Άλλοτε πάλι κοινοί θνητοί έρωτούν.

Ρωτάει π.χ. ένας τί δουλειά να κάνει. Και το Μαντείο του απαντάει: «τάν πατρώαν τέχναν έργάζεσθαι και λώιον και άμεινον». «Τή δουλειά που έκανε ο πατέρας σου, να κάνης, αυτό είναι και καλό και συμφέρον σου». Άλλος πάλι ρωτάει αν είναι δικό του το παιδί, που έχει στην κοιλιά ή γυναίκα του. Ή απάντηση δεν βρέθηκε. Κάποιος ρωτάει: «Έκλεψε Θωπίων το άργύριον;» Ο Θωπίων, ο Χαϊδούλης θα λέγαμε, έκλεψε τα χρήματα; Άλλος θέλει να ξέρη αν θα του βγή σε καλό να ταξιδέψη και να έμπορευθή στην Άδριατική. Πλήθος τέτοιες έρωτήσεις (και μερικές απαντήσεις) βρέθηκαν γραμμένες στα μεταλλικά ελάσματα, που έδιναν οί επισκέπται του Μαντείου και έπαιρναν την απάντησή του. Τα εύρηματα της Δωδώνης είναι συγκεντρωμένα σε ειδική αίθουσα στο Έθνικό Άρχαιολογικό Μουσείο των Άθηνων και στο Άρχαιολογικό Μουσείο των Ίωαννίνων.

Ο τόπος με το ιερό και το Μαντείο του Διός έμεινε σεβαστός και κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους. Ο φίλος της ελληνικής παιδείας αυτοκράτωρ Άδριανός επισκέφθηκε το 120 μ.Χ. ως προσκυνητής τη Δωδώνη. Και ο Ίουλιανός ο Παραβάτης, ο πιστός στην ειδωλολατρεία βυζαντινός αυτοκράτορας, έζήτησε το 362 μ.Χ. τη συμβουλή του μαντείου πριν ξεκινήσει στην εκστρατεία κατά των Πάρθων. Άλλά κατά το 391 μ.Χ. μαθαίνουμε ότι κόπηκε ή ιερή βαλανιδιά. Την έκοψε το βέβηλο χέρι κάποιου Ίλλυριού. Αυτό σημαίνει ότι μπορούσε πια να την κόψη. Και πάντως το ιερό εγκαταλείφθηκε στο έξης ως τόπος ειδωλολατρείας. Πάνω σ' ένα ναό του Ήρακλέους κτίσθηκε από τους χριστιανούς πλέον μία εκκλησία σε σχήμα παλαιοχριστιανικής βασιλικής με τρεις κόγχες στο ιερό. Πόσο καιρό έμεινε άκμαία ή χριστιανική λατρεία στη Δωδώνη δεν ξέρουμε. Οί βαρβαρικές επιδρομές θα ρήμαξαν τον τόπο. Και οί κάτοικοι της ύπαιθρου κατέφυγαν στα τείχη της πόλεως, που χτίσθηκε από τον Ίουστινιανό στην όχθη της λίμνης. Εύροια την έλεγαν την πόλη. Μās την μνημονεύει ο Προνόπιος. Και από τον 9ον αι. μ.Χ. ακούμε έναν «έπίσκοπο Ίωαννίνης». Στα πρακτικά της Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως υπογράφει «Ζαχαρίας έπίσκοπος Ίωαννίνης». Φαίνεται πως είναι ή ίδια πόλη με τα σημερινά Ίωάννινα. Ή Δωδώνη όπωσδήποτε ξεχάστηκε πολλούς αιώνες ώσπου την αποκάλυψε πρώτος ο ήπειρώτης - Άρτινός Κωνσταντίνος Καραπάνος και εν συνεχεία ο καθηγητής Δημήτριος Εύαγγελίδης, ήπειρώτης κι αυτός από την Πλησιβίτσα, το χωριό της Κυρά - Βασιλικής.

Μετά την άπελευθέρωση από τους Τούρκους, τα Ίωάννινα, ανάμεσα στη

Δωδώνη και στην Πασσαρώνα, συγκεντρώνουν κατά ένα τρόπον και τή θρησκευτική και την πολιτική και την πολιτιστική σημασία, που είχαν κατά την αρχαιότητα τὰ κέντρα τῶν Μολοσσῶν. Ἐκκλησιαστική και λαϊκή ἀρχιτεκτονική παρουσιάζει ἐξαιρετά δείγματα στὰ χωριά, στοὺς κάμπους και στὰ βουνά τῆς Ἠπείρου. Ξυλόγλυπτα τέμπλα και τοιχογραφίες κοσμοῦν ἐρημικὲς ἐκκλησίες και μοναστήρια. Ἀρχοντόσπιτα στὰ βουνοχώρια κρατοῦν τὴν ἀνάμνηση παλαιᾶς ἀρχοντιᾶς. Ἡ χρυσοχοΐα πάππου-πρὸς-πάππου καλλιεργεῖται ἀκόμη στὰ Γιάννενα. Ἡ καλλιτεχνική και πνευματική ζωὴ συνεχίζει μιὰ παράδοση ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Σωματεῖα ὅπως ἡ Ἑταιρεία Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν εἶναι φυτῶρια πνευματικῆς και καλλιτεχνικῆς δημιουργίας. Τὰ σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ αἰῶνων εἶναι τὰ καλύτερα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Πάνω ἀπ' ὄλα τὰ πνευματικὰ ἰδρύματα τῆς Ἠπείρου στέκει τώρα τὸ νεοσύστατο Πανεπιστήμιον τῶν Ἰωαννίνων.

Ἐνα αἰωνόβιο παρελθὸν συνεχίζεται μὲ αἰσίους οἰωνοὺς στὸ λίκνο τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

«Ὁ Ἔρμων ρωτᾷ σε ποιὸν θεὸν νὰ προσφύγῃ γιὰ ν' ἀποκτήσῃ τέχνα ἀπὸ τὴ γυναῖκα τοῦ Κρεταίτζ, κοντὰ σ' αὐτὰ πού ἔχει. Αὐτὰ διαβάζονται στὸ ἔλασμα αὐτό. Εἶναι γραμμένα «βουστράφηδόν» σὲ κορινθιακὸ ἀλφάβητο τοῦ 6ου αἰ. π.Χ. Τὸ ἔλασμα βρέθηκε στὴ Δωδώνη. Εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς ἐρωτήσεις πού ὑποβάλλονταν στὸ Μαντεῖο. Ἐτέτοιες ἐρωτήσεις βρέθηκαν πολλές. Ὅπως βρέθηκαν και ἀπαντήσεις, οἱ χρησμοὶ τοῦ Μαντεῖου. Θὰ ξαναποῦμε γι' αὐτὰ σὲ προσεχῆ τεύχη τῆς «Ἠπείρου».

Ἡ παλαιὰ παράδοση τῆς λαμπρῆς χρυσοχοϊκῆς τέχνης τῶν Ἑπειρωτῶν φαίνεται καὶ στὸ παλαιὸ αὐτὸ ἐξώφυλλο Εὐαγγελίου μετὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Στὶς ἡμέρες μας μιὰ καινούργια παγκόσμια θρησκεία ὁ Τουρισμὸς καὶ οἱ ἀπειράριθμοι ὁπαδοὶ του, συντηροῦν στὰ Ἰωάννινα κυρίως, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα στὴν Ἑπειρο, μιὰ ἀκμαία μικροτεχνία ἀναμνηστικῶν, ποὺ ἀγοράζουν οἱ ἐπισκέπται καὶ οἱ φίλοι τῆς ἑπειρωτικῆς λαϊκῆς τέχνης.

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑ (1908 - 1914)

Στη σειρά των εκδόσεων του Ίνστιτούτου Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, που έδρευε στη Θεσσαλονίκη, εκδόθηκε το 1976 σε ιδιαίτερο τόμο, μελέτη του Βορειοηπειρώτου ιστορικού και συνεργάτου του Ίδρύματος Μελετών της Χερσονήσου του Αίμου κ. Βασιλείου Κόντη, που αναφέρεται στην Ελλάδα και την Αλβανία κατά τα κρίσιμα χρόνια 1908-1914. Η μελέτη είναι γραμμένη στην αγγλική γλώσσα με βάση τη διδακτορική διατριβή του, που υπέβαλε ο κ. Κόντης στο New York University και έγινε δεκτή. Την εργασία του συμπατριώτου ερευνητού κατηύθυναν οι καθηγητές Carl Max Kortepeter και Robert Wegs.

Λυπούμεθα που δεν μπορούμε να δώσουμε σε μετάφραση όλο το κείμενο. Θα άρκεσθούμε να δώσουμε μόνο τα συμπεράσματα.

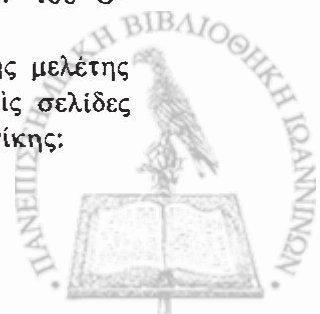
Στον πρόλόγο του ο κ. Κόντης εισάγει τον αναγνώστη στο θέμα. Σημειώνει ότι ως το 1908 δηλαδή ως το κίνημα των Νεοτούρκων, οι περισσότεροι Αλβανοί, όντας μουσουλμάνοι, υπολόγιζαν πως είναι ίσοι με τους Τούρκους, αν μπορούσαν να μιλούν και να γράφουν την τουρκική γλώσσα. Δεν είχαν χωριστή εθνική συνείδηση. Πολλοί Αλβανοί διακρίθηκαν ως στρατηγοί, βεζήρηδες κ.ο.κ. Το κίνημα των Νεοτούρκων άλλαξε τα πράγματα. Οι Αλβανοί μπορούσαν να συζητούν πλέον τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της νομιμοφροσύνης τους απέναντι των Τούρκων. Οι Νεοτούρκοι, εξ άλλου, στην προσπάθειά τους να ολοκληρώσουν τον έκτουρκισμό των Αλβανών, έφεραν το αντίθετο αποτέλεσμα.

Οι Τούρκοι δεν αναγνώριζαν εθνικότητες, αλλά *μιλέτια*, δηλαδή ομάδες εθνικές με βάση τη θρησκεία, όχι τη γλώσσα ή την τότε άυπαρκτη σε πολλούς βαλκανίους εθνική συνείδηση. Μέσα σε κάθε βιλαέτι εξ άλλου συζούσαν όλα τα μιλέτια μάλλον ειρηνικά μεταξύ τους, αν δεν ξεσήκωναν οι Τούρκοι το ένα κατά του άλλου.

Τις σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και Αλβανών επί Τουρκοκρατίας και κατά τα πρώτα έτη της ανεξαρτησίας μελέτησαν ως τώρα ξένοι, Αλβανοί και Έλληνες. Ξένοι, όπως οι Joseph Swire (1930) και André Simonard (1942), αποδεικνύονται προκατειλημμένοι κατά των Ελλήνων, καθώς τους παρουσιάζουν ως δήθεν αντίθετους στο αίτημα των Αλβανών για ανεξάρτητο αλβανικό κράτος. Οι Αλβανοί εξ άλλου στην Ιστορία της Αλβανίας (1965) παρουσιάζουν τους Έλληνες ως δήθεν έπιθετικούς και έχθρικούς. Ατυχώς και μερικοί Έλληνες συγγραφείς υπήρξαν πράγματι υπερβολικοί μέχρι προκαταλήψεως κατά των Αλβανών. Και το τελευταίο βιβλίο του Stavro Skendi επί του θέματος της αλβανικής εθνικής ανεξαρτησίας, δημοσιευμένο από το Princeton University Press το 1967, άδικει τους Έλληνες ως δήθεν αντίθετους προς την ιδέα ανεξαρτητού αλβανικού κράτους.

Ο κ. Κόντης, στο νέο βιβλίο του, τοποθετεί στα σωστά της πλαίσια την ελληνική πολιτική απέναντι των Αλβανών κατά τα κρίσιμα χρόνια 1908-1914. Ο κ. Κόντης έκανε έρευνα σε αρχαικές συλλογές: στα Αρχεία του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, στο Μουσείο Μπενάκη, στο Σύλλογο «Παρνασσός», στα Αρχεία του Βρετανικού Υπουργείου Εξωτερικών και άλλου, εκτός της Αλβανίας, όπου δεν του επέτρεψαν οι διεθνείς πολιτικές συνθήκες. Έτσι ο κ. Κόντης βεβαίωσε ότι η ελληνική πολιτική κατά τα κρίσιμα έτη 1908-1914 ήταν φιλική υπέρ των Αλβανών και υπέρ της ιδέας ενός ανεξαρτητού αλβανικού κράτους πέραν, έννοείται, της Βορείου Ηπείρου. Η Ελλάδα προσπάθησε να κρατήσει ανεπηρέαστη την Αλβανία από τις επιζημίες και για τους δυο λαούς επιδράσεις των Σλάβων γειτόνων και των Μεγάλων Δυνάμεων και έπεδίωξε φιλικές σχέσεις με τους Αλβανούς και ένα πραγματικά ανεξάρτητο αλβανικό κράτος. Η Αυστρία και η Ιταλία αντίθετως υποστήριξαν μια Αλβανία έχθρική απέναντι και των Ελλήνων και των Σλάβων, για να κρατούν τον έλεγχο των στενών του Οτράντο.

Μετά την εισαγωγή αυτή δίνομε σε πιστή μετάφραση τα «συμπεράσματα» της μελέτης του κ. Κόντη, τον όποιο και εύχαριστούμε για την άδεια να τα παρουσιάσουμε στις σελίδες του πρώτου αυτού τεύχους του περιοδικού της Ηπειρωτικής Έστίας της Θεσσαλονίκης:

ΑΠΟΛΛΩΝΕΙΑ Η Απολλωνία ήταν ίδρυμα Κερκυραίων και Κορινθίων πύλο από τις εκβολές της πελοποννήσου Αίγαιου, και ξεκίνησε από το βουνό της Κόνιτσας και εκβλήθηκε στην Α-βρυτική. Το έργο της Απολλωνίας ξεκίνησαν να γίνει στο έργο Ηέρμην, και διατήρησε παραλληλισμένο το έργο της, αρχαίο, πύλο, και γρήγορα έγινε εκτενέστερα για την αρχαία Απολλωνία και τη σημασία της στην ιστορία του Ελληνιστικού πολιτισμού. Έδω δίνουμε μόνον μια εικόνα και δείχνει τη συνάρτηση του Ελληνιστικού χαρακτήρα της αρχαίας πύλου, με το έργο του αρχαίου μερικού και σε βελτιώνει στο 14ο αιώνα μ.Χ. Από γρήγορα, γρήγορα ολοκληρωτική Ελληνική πολιτισμού!

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

(από το βιβλίο του Dr. Basil Kondis, *Greece and Albania, 1908-1914*, Thessaloniki 1976)

Ἡ ἱστορία τοῦ ἐπιτεύγματος τῆς Ἀλβανικῆς ἀνεξαρτησίας συνδέεται στενά με τὸ σύστημα τῆς Ὄθωμανικῆς διοικήσεως καὶ τὰ στρατηγικὰ συμφέροντα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἐνας μὴ Τουρκικὸς λαός, ἂν ἤθελε νὰ κερδίσει μιὰ σημαντικὴ θέση στὸ τουρκικὸ κράτος, δὲν μπορούσε παρὰ νὰ ἀσπασθῆ τῆ μουσουλμανικῆ θρησκεία καὶ νὰ μάθῃ τὴν τουρκικὴ γλῶσσα. Οἱ περισσότεροι Ἀλβανοὶ μεταστράφηκαν σὲ μουσουλμάνους γιὰ λόγους ποὺ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐξετάσουμε. Πολλοὶ Ἀλβανοὶ ἐπίσης ἐπέτυχαν ἀνώτατα ἀξιώματα στὴν τουρκικὴ αὐτοκρατορία, γιατί οἱ Ἀλβανοὶ ἦταν περίφημοι γιὰ τὴ μέσσα τους πρὸς τὰ ἀφεντικά τους καὶ ἐπομένως γιὰ τὴ νομιμοφροσύνη τους πρὸς τὸ Σουλτάνο. Οἱ Ἀλβανοὶ ποὺ ἔγιναν μέλη τῆς Ὄθωμανικῆς ἐλίτ ἤξεραν καλὰ τὴν τουρκικὴ γλῶσσα καί, μετὰ τὴν συνταξιοδότησή τους, συχνὰ ἀγόραζαν ἢ τοὺς ἐδίδαν κτήματα στοὺς τόπους καταγωγῆς των στὴν Ἀλβανία.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἐπεκράτησε ὅλον τὸν 19ο αἰῶνα με μερικὲς ἐξαιρέσεις. Στις ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνος, πρὶν οἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ Β' ἐπιτρέψουν στοὺς Τούρκους νὰ ἀποκτήσουν πάλι ἔλεγχο τῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τὸ κέντρο—μάλιστα με τὸν ἐκσυγχρονισμό τῶν ἐνόπλων δυνάμεων—ὑπῆρχε σὲ σημαντικὸ βαθμὸ αὐτονομία κατὰ τόπους σὲ περιοχές, ὅπως ἡ Ἀλβανία, ἡ αἰσθητὴ σὲ τουρκικὲς ἐπαρχίες (βιλαέτια) ποὺ περιελάμβαναν τοὺς περισσότερους Ἀλβανούς (Σκούταρι, Ἰωάννινα, Κόσοβο καὶ Μοναστήρι). Με τὴ βαθμιαία θέση σὲ ἐφαρμογὴ τοῦ *Τανζιμάτ*, δηλ. τῆς περιόδου μεταρρυθμίσεων γιὰ ἐξευρωπαϊσμό τῆς αὐτοκρατορίας, θεσμοθετήθηκαν στὴ διοίκηση τῆς αὐτοκρατορίας Μέσες Σχολές, στρατιωτικὲς ἀκαδημίες, ἰατρικὴ περίθαλψη καὶ καλύτερη ὀργάνωση τοῦ συστήματος ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας. Αὐτὰ τὰ συστήματα στὴν Ἀλβανία εἰσήχθησαν πολὺ ἀργά, κατὰ τὸ πλεῖστον ὄχι πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τῶν Νεοτούρκων τὸ 1908.

Ὅπως μπορούσε νὰ τὸ περιμένῃ κανεὶς, αὐτοὶ οἱ θεσμοὶ ἦλθαν τόσο ἀργά, ὥστε συχνὰ φάνηκε, ἀκόμα καὶ στὴν ἀριστοκρατία τῆς Ἀλβανίας, ποὺ οὐσιαστικὰ ἦταν Ὄθωμανοί, σὰν προσβολὴ μᾶλλον παρὰ σὰν δημιουργικὲς μεταρρυθμίσεις. Μ' αὐτὴν τὴν καθυστέρηση, εἶναι ζήτημα ἂν ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνηση θὰ μπορούσε νὰ ἐπιβάλλῃ στοὺς νεώτερους Ἀλβανούς ἐθνικιστὰς νομιμοφροσύνη, ἀκόμα κι ἂν οἱ Νεότουρκοι εἶχαν κατανοήσει τοὺς ἀλβανικοὺς πόθους γιὰ αὐτονομία καὶ δικούς τους θεσμούς.

Στὴν πραγματικότητα οἱ Νεότουρκοι, δεχόμενοι ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς ἐπιθέσεις τῶν ἐθνικιστικῶν κινήματων καὶ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ποὺ σχεδίαζαν νὰ προσαρτήσουν ἢ νὰ ἐλέγχουν περιοχές τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας, ἀντέδρασαν κατὰ ἀναμενόμενο τρόπο: προσπάθησαν νὰ ξαναεπιβάλουν τὴν Ὄθωμανικὴ Τουρκικὴ ἐξουσία με ὅλα τὰ διαθέσιμα μέσα. Ἀλλὰ οἱ δυνάμεις τους ἀποδείχθηκαν κατώτερες τοῦ ἐγχειρήματος.

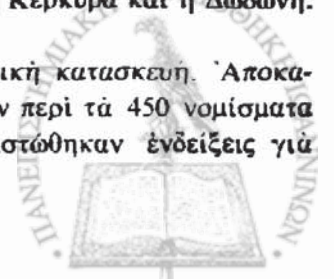

ΑΝΤΙΓΟΝΕΙΑ. Με πρόσφατα εύρηματα ανασκαφών τους οι Άλβανοί αρχαιολόγοι έταύτισαν με ασφάλεια την αρχαία Άντιγόνηια κοντά στο Άργυρόκαστρο.

Ήταν ίδρυμα του Πύρρου, ο οποίος έδωσε στην πόλη το όνομα της πρώτης συζύγου του Άντιγόνης. Ή πόλη είχε περίβολο τείχους, μήκους 4.000 μ. Ήταν η σπουδαιότερη πόλη στο έσωτερικό της χώρας των Χαόνων. Δέσποζε στην κοιλάδα του Δρίνου. Έμπόριο ανεπτυγμένο είχε με πόλεις όπως η Άπολλωνία πάνω από τις έκβολές του Άώου, η Κέρκυρα και η Δωδώνη. Γι' αυτό ευημερούσε ο τόπος.

Οί ανασκαφές αποκάλυψαν πύργους και πόλεις με ωραία ισοδομική κατασκευή. Άποκαλύφθηκαν επίσης δημόσια και ιδιωτικά κτήρια (εικόνα άνω). Βρέθηκαν περι τα 450 νομίσματα ελληνιστικών χρόνων, χάλκινο αγαλμάτιο Άπόλλωνος κλπ. Διαπιστώθηκαν ένδειξεις για

μεταλλουργία τοπική, δηλαδή εργαστήρια χαλκού και σιδήρου.

Μολονότι όλα είναι έλληνικά, καί μάλιστα οί επιγραφές με τό όνομα τής πόλεως, οί 'Αλβανοί αρχαιολόγοι στά δημοσιεύματά τους μιλούν για ... ίλλυρική πόλη! 'Αλλά ποιός τούς πιστεύει; Τά πράγματα μιλούν μόνα τους. Συνέχεια τής 'Αντιγόνας είναι τό 'Αργυρόκαστρο.

ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ. Στην ίδια κοιλάδα του Δρίνου, όπου κατά την αρχαιότητα έδέσποζε ή 'Αντιγόνα του Πύρρου, κατά τόν ύστερο Μεσαιώνα και σε νεώτερους χρόνους έδέσποζε τό 'Αργυρόκαστρο (είκόνα άνω).

Σέ απόσταση μόλις 75 χλ.μ. από τά 'Ιωάννινα και πολύ κοντά στά τωρινά 'Ελληνο-άλβανικά σύνορα τής Κακαβιάς, που χωρίζουν 'Ελληνες από την 'Ελλάδα, τό 'Αργυρόκαστρο στέκει ακόμα περήφανο με τά σημάδια τής παλιάς άρχοντιάς του, για νά θυμίζει ένα δοξασμένο παρελθόν. Για πρώτη φορά τό συναντούμε στις βυζαντινές πηγές κατά τό 1318 σε χρυσόβουλλο του αυτοκράτορος Μιχαήλ Κομνηνού.

Στις 3 Μαρτίου 1913 ό έλληνικός στρατός άπελευθέρωσε τό 'Αργυρόκαστρο και στις 15 Φεβρουαρίου 1914 έγινε ή πρωτεύουσα τής προσωρινής κυβερνήσεως τής Αυτόνομου 'Ηπείρου, ενώ στις 12 'Οκτωβρίου του ίδιου έτους, με έντολή των Μεγάλων Δυνάμεων τό κατέλαβε ό 'Ελληνικός Στρατός για νά άποκαταστήση την τάξη μετά την άποστασία του 'Εσάτ πιασά κατά του ήγεμόνος τής 'Αλβανίας Βίδ. Κατά τόν έλληνο-ιταλικό πόλεμο κατελήφθη πάλι από τόν έλληνικό στρατό στις 8 Δεκεμβρίου 1940.

Στήν Ἀλβανία, μεταξύ τῶν ἐτῶν 1908 καί 1914, ἀναπτύχθηκε ἓνα ἀπό τα ἐπεισόδια στή σειρά τῶν προσπειθειῶν τῶν Νεοτούρκων νά σώσουν μιὰ αὐτοκρατορία καταρρέουσα. Οἱ δραστηριότητες τοῦ τουρκικοῦ κράτους καταναλίσκονταν σέ πολέμους μέ τήν Ἰταλία ποῦ εἶχε καταλάβει τήν Τρίκολλη τῆς Λιβύης καί μέ τὰ Βαλκανικά κράτη. Ἐν τῷ μεταξύ τὸ μέλλον τῆς Ἀλβανίας διαμορφωνόταν σέ τοπικά πλαίσια μέ σειρά τοπικῶν ἐπανάστασεων, διπλωματικῶν ἐνεργειῶν καί παρεμβάσεων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων διά τῆς Ἐπιτροπῆς Διεθνοῦς Ἐλέγχου. Ὅλα μέσα στά πλαίσια τῆς περιοχῆς ποῦ ἔγινε τελικά σύγχρονη Ἀλβανία.

Τά περισσότερα προβλήματα, ποῦ ἀντιμετώπισαν Ἕλληνες καί Ἀλβανοί πρὶν ἀπὸ τὸ 1908 σχετίζονταν ὀλοκάθαρα μέ τὸν καθορισμὸ τῆς Ἀλβανικῆς καί Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος. Ἡ Ἑλλάς ἔτεινε νά θεωρήσῃ ὅλους τοὺς Ὀρθόδοξους Χριστιανοὺς ὡς Ἕλληνες ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ μητρικὴ τοὺς γλῶσσα. Αὐτὸς ὁ ὀρισμὸς πράγματι ἦταν σύμφωνος μέ τὴν παραδοσιακὴ Ὀθωμανικὴ - Μουσουλμανικὴ ἀντίληψη γιὰ μιᾶς, δηλαδὴ ὁμάδα ὑπηκόων σύμφωνα μέ τὸ θρησκευμὰ τοὺς. Αὐτὴ ἡ ἄποψη φυσικὰ ἀντιστρατεῖονταν τὶς τρέχουσες ἀντιλήψεις τοῦ ἐθνικισμοῦ τῆς ἐποχῆς, ὁ ὁποῖος καθόριζε γενικὰ μιὰ ἐθνικὴ ὄντοτητα μέ βάση τὴ μητρικὴ γλῶσσα. Τὸ πρόβλημα στήν Ἀλβανία ἦταν ὅτι ἓνας ἀριθμὸς ἀλβανόγλωσσων Ὀρθοδόξων ὑπηκόων τοῦ τουρκικοῦ κράτους, πράγματι πίστευαν ὅτι εἶναι Ἕλληνες. Αἰσθάνονταν ὅτι ἀνήκουν στήν ἐκκλησία τοὺς μᾶλλον παρὰ στὸ Σουλτάνο. Γιὰ προστασία ὁ κληθυσμὸς αὐτὸς ἀπέβλεπε στὸ Πατριαρχεῖο μᾶλλον παρὰ στὸν Τούρκο διοικητὴ. Ἀντίθετη ἦταν ἡ κατάσταση σχετικὰ μέ τοὺς Ἀλβανοὺς μουσουλμάνους. Τὶς προστριβὲς μεταξύ τοὺς τὶς ρύθμιζαν ὁ ἀρχηγὸς τῆς φάρας, ὁ μουσουλμάνος δικαστὴς ἢ ὁ Τούρκος διοικητὴς.

Ἄν τὸ πρόβλημα τῆς ἐθνικότητος μπορούσε νά βρῆ τὴ λύση του, οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ἀλβανοὶ θὰ μπορούσαν τότε νά στραφοῦν πρὸς τὸ πρακτικὸ πρόβλημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὁρίων. Δύο τύποι μεθόδου διαπραγματεύσεων ἀναπτύχθηκαν μεταξύ 1908 καί 1914:

Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ οἱ Ἕλληνες, ποῦ ἤδη εἶχαν ἀποκτήσει ἀπὸ καιρὸ τὴν ἀνεξαρτησία τοὺς ἀπὸ τοὺς Τούρκους, φέρθηκαν γενικὰ μέ ἐντιμότητα στὶς διαπραγματεύσεις τοὺς μέ τοὺς πολὺ ἀσθενέστερους Ἀλβανοὺς ἐθνικιστὰς. Ἠλπίζαν ὅτι ἔτσι θὰ ἐπιτύχουν τὸ μᾶξιμουμ τῶν βλέψεῶν τοὺς στή Βόρειο Ἡπειρο. Ἀλλὰ τὶς φιλικὲς σχέσεις Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν κατέστρεψαν οἱ Μεγάλες Δυνάμεις, ποῦ συχνὰ παρενέβαιναν μέ διάφορες εὐκαιρίες.

Ἡ Ρωσία ἰδιαιτέρως ἐπέμενε νά πάρῃ ἢ Σερβία μὲγάλο μέρος τῆς βόρειας καί ἀνατολικῆς ἀλβανόγλωσσης περιοχῆς σὰν ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν προσάρτηση στήν Αἰστρία τὸ 1908 τῆς Βοσνίας καί τῆς Ἑρζεγοβίνης, ποῦ ἄρνούνταν νά δώσουν στή Σερβία διέξοδο στήν Ἀδριατικὴ. Ἐτσι, ὅταν τὸ 1913 ἦλθε ἡ ὥρα γιὰ ἓνα διακανονισμὸ στή Βόρειο Ἡπειρο, δέν εἶχαν περιθώρια γιὰ πραγματικὲς διαπραγματεύσεις πάνω σὲ θρησκευτικὰ καί ἐθνικὰ προβλήματα, γιατί ἡ

Ἄλβανία θὰ ἦταν ἀμφίβολο ἂν θὰ μποροῦσε νὰ κάμῃ ἓνα βιώσιμο κράτος χωρὶς τὴ Βόρειο Ἡπειρο.

Οἱ Ἄλβανοὶ στὸ τέλος θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι μὲ αὐτονομία ὑπὸ τὴν προστασία τῶν Τούρκων, ἐπειδὴ ἦταν ἀδύναμοι ἀπέναντι ὄλων τῶν ἄλλων βαλκανικῶν χωρῶν. Ἀλλὰ οἱ βαλκανικοὶ πόλεμοι ἔδειξαν ὅτι τὸ τουρκικὸ κράτος ἦταν ἀνίσχυρο νὰ προστατεύσῃ καὶ τὸ μουσουλμανικὸ ἔδαφος. Γι' αὐτὸ οἱ Ἄλβανοὶ ἠγέτες ἀναγκάσθηκαν νὰ ζητήσουν τὴ βοήθεια τῶν Μεγάλων Δυνάμεων γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν συνόρων. Ἡ Αὐстро-Οὐγγαρία καὶ ἡ Ἰταλία δὲν μποροῦσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὶς ρωσικὲς ἀπαιτήσεις γιὰ μεγαλύτερη Σερβία εἰς βάρος ἀλβανικῶν περιοχῶν. Ἔτσι ἡ Ἑλλάδα, ποὺ εἶχε φερθῆ γενικὰ μὲ ἐντιμότητα πρὸς τοὺς Ἄλβανούς στὴν ἐπιθυμία της νὰ προστατεύσῃ ὁμοθρήσκους στὴ Βόρειο Ἡπειρο, βρέθηκε ἀπομονωμένη, γιατί οἱ Ἰταλοὶ καὶ οἱ Αὐστριακοὶ περαχωρώντας τὴ Βόρειο Ἡπειρο στὴν Ἄλβανία ἀποζημίωσαν καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τους κατὰ ἓνα τρόπο. Παράλληλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιτευξη ἑνὸς ἀλβανικοῦ ἐθνικοῦ κράτους, ποὺ ἦταν βασικὴ ἑλληνικὴ πολιτικὴ, οἱ Ἕλληνες ἀποκτοῦσαν ἓνα ἀντιστήριγμα καὶ ἴσως ἓνα σύμμαχο, μαζὶ μὲ τὴ Ρουμανία κατὰ τοῦ μεγάλου σλαβικοῦ ὄγκου στὴ Σερβία, τὸ Μαυροβούνιο καὶ τὴ Βουλγαρία. Ἡ Ἑλλάδα ἐπίσης, σὲ ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν ἀπώλεια τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἐπέτυχε τὸν ἔλεγχο τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, τὶς ὁποῖες τὸ ἑλληνικὸ ναυτικὸ κατέλαβε κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους. Σὺν ὑποσημείωση στὴν εἰρωνία τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἀναφέρεται ὅτι ἓνας ἀριθμὸς ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἦσαν ἀλβανόφωνοι Ἕλληνες, ὅπως ὁ Παῦλος Κουντουριώτης. Μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας στὶς 17 Μαΐου 1914, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση φάνηκε νὰ ἀποδέχεται τοὺς νέους διακανονισμούς. Ἡ προσωρινὴ ἀλβανικὴ Κυβέρνηση τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου τοῦ Βίντ, ἡ ἐλεγχόμενη ἀπὸ τοὺς Ὀλλανδοὺς χωροφυλακὴ καὶ ἡ Διεθνῆς Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου ἦταν ὁλότελα ἀπασχολημένη μὲ σοβαρὴ ἐπανάσταση τῶν βορείων μουσουλμανικῶν φύλων τῆς Ἄλβανίας, ποὺ ἀκόμα ζητοῦσαν αὐτονομία ὑπὸ τὸν Σουλτάνο καὶ διορισμὸ μουσουλμάνου ἡγεμόνος γιὰ τὴ διοίκηση τῆς Ἄλβανίας. Σ' αὐτὴν τὴν ἀβέβαιη ἀτμόσφαιρα τὸ νεοσύστατο ἀλβανικὸ κράτος ἦταν πενιχρὰ ἐτοιμασμένο νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν εὐρωπαϊκὴ ἀναστάτωση τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.

Βασ. Κόντης

Ἑ π ὀ μ ν η μ α: Ὁ πρίγκηπος Γουλιέλμος τοῦ Βίντ εἶχεν ἐπιλεχθῆ τὸ 1913 ἀπὸ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις ὡς βασιλεὺς τῆς Ἄλβανίας. Ἀποβιβάσθηκε στὴν πρωτεύουσα (τὸ Δυρράχιο τότε) στὶς 8 Μαρτίου 1914. Ἀναγκάσθηκε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ «βασιλεῖό» του καὶ νὰ φύγῃ στὴν Ἑλβετία κατὰ τὸν Ὀκτώβριο 1914.

Προηγουμένως ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς εἶχεν ἀπελευθερώσει τὴν Κορυτσά κατὰ Δεκέμβριο 1912 καὶ τὴν περιοχὴ Ἀργυροκάστρου κατὰ Μάρτιο 1913. Μετὰ τὴ λήξη τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων ὁμως οἱ Ἰταλοὶ καὶ οἱ Αὐστριακοὶ ἀξίωσαν τὴν παράδοση τῶν ἑλληνικῶν αὐτῶν περιοχῶν στὸ νεοσύστατο ἀλβανικὸ κράτος. Αὐτὸ προκάλεσε τὴν ἀνταρσία τῶν Ἑλλήνων Βορειοηπειρωτῶν κατὰ τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1914. Σχηματίσθηκε κυβέρνησις μὲ Γενικὸ Διοικητὴ τὸν

Αυτογραφος Φαειρος.

Αυτογραφια Αγιας Αθ.

εφ' ἕξου Ποσειας.

Δια' τῶν Χρονῶν εἰσὶν
μὲν ἴσως γενναῖα ἀδελφῶν
καὶ καὶ ἐν τῶνδε ἡμερῶν καὶ ἴσως
εὐφρία μακαριότητι τῶν
ἐν Αἴγιον καὶ ἕξου 1914

Αὐτογραφος

Αὐτογραφος

Γεώργιο Χρ. Ζωγράφο. Τὸ Πρωτόκολλο τῆς Κερκύρας ἀναγνώρισε τὴν ἑλληνικότητα τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἀλλὰ τὴν κατακύρωσε στὴν Ἀλβανία. Ἔδινε βέβαια προνόμια στοὺς Βορειοηπειρώτες, τὰ ὁποῖα ὅμως ἐν τῷ μεταξύ καταπατήθηκαν καὶ καταπατοῦνται.

Σκοπὸς τοῦ περιοδικοῦ μας δὲν εἶναι ἡ σχολαστικὴ ἔρευνα, ἀλλὰ ἡ πληροφόρηση μᾶλλον τοῦ ἠπειρωτικοῦ κυρίως, ἀλλὰ καὶ τοῦ διεθνοῦς κοινοῦ, σὲ ἔθνικὰ καὶ ἠπειρωτικὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἔχει ἤδη διαφωτίσει. Ἐπίσης ἡ παροχὴ ντοκουμέντων ποὺ φθάνουν στὰ χέρια μας. Μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ «τέρπειν ἅμα καὶ διδάσκειν» δίνουμε ἐδῶ ἕνα ἀπλό ἐκ πρώτης ὄψεως, πάντως ἀδημοσίευτο ντοκουμέντο, γιὰ νὰ ζωντανέψη αὐτὴ ἡ περίοδος τῆς Ἀυτονομίας τῆς Βορείου Ἡπείρου (εἰκ. ἔναντι).

ἡ « Ἡπειρος »

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Ἡ « Ἡπειρος » στὴν προσπάθειά της νὰ προσφέρῃ ἀδημοσίευτες μαρτυρίες ἀπὸ τὴν ἱστορία, τὸ λαϊκὸ πολιτισμὸ καὶ τὴν οἰκονομία τῆς Ἡπείρου ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρῶτο τῆς τεύχος τῆ δημοσίευση ἄγνωστων στοιχείων. Προορισμὸς τοῦ περιοδικοῦ δὲν εἶναι ἀποκλειστικὰ ἡ ἔρευνα. Γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουν συστηματικὸ, δηλαδὴ σχολαστικὸ, χαρακτῆρα τὰ κείμενα ποὺ θὰ δημοσιευτοῦν στὶς σελίδες αὐτές. Παράλληλα μὲ τὴν ἀξία τοῦ ντοκουμέντου, τὸ ὁποῖο θὰ δίδεται αὐτούσιο, χάριν τῶν εἰδικῶν ἐρευνητῶν, ἡ προσπάθειά μας θὰ εἶναι νὰ πληροφορήσουμε καὶ νὰ διασκεδάσουμε τὸν ἀναγνώστη γιὰ νὰ διαβάζονται οἱ σελίδες μας εὐχάριστα. Οἱ παλαιοὶ τὸ ἔλεγαν: *τέρπειν ἅμα καὶ διδάσκειν*.

Ἀυτόνομος Ἡπειρος

Ἀστυνομία Ἀγίων 40

Φύλλον Πορείας

*Διὰ τὸν Χοῆστον Σιούκαν μὲ δέκα γυναῖκας ἀπερχόμενον εἰς χωρίον του Τσι-
άτισταν μὲ εἴκοσι φορτία καλαμπόκι-ἀλεῦρι.*

Ἐν Ἀγίοις 40 τῇ 6ῃ Σεβρίου 1914

Ὁ Ἀστυνόμος

(ὑπογρ.) Β. Ν. Καλλιάρης

Τὸ χαρτόσημο 1 δραχμῆς μὲ γαλανόλευκὴ Ἑλληνικὴ σημαία, κόκκινο δικέφαλο ἀετὸ κι ἐπιγραφή ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ, φέρει μονογραφή τοῦ ὑπογράφοντος ἀστυνόμου καὶ σφραγίδα τὴν ἴδια ποὺ ἐτέθη καὶ στὴν ὑπογραφή.

Ἡ στρόγγυλη αὐτὴ σφραγίδα ἔχει δικέφαλο ἀετὸ στὸ κέντρο καὶ γύρω:
ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ - ΦΡΟΥΡΑΡΧΕΙΟΝ ΑΓΙΩΝ 40 - 1914 -

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΛΕΩΣ

Ύψηρξε μιὰ ἀπὸ τὶς ἡρωϊκὲς φυσιογνωμίες ποὺ ὑπηρετήσαν τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος σὲ κρίσιμες ὥρες σὲ μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀκριτικὲς ἐπάλλξεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Γεννημένος τὸ 1858 στὸ Λάμποβο τῆς Β. Ἠπείρου, πατρίδα τῶν ἀγωνιστῶν καὶ εὐεργετῶν Ζαππαίων, ταξίδευσσε μὲ τὸν πατέρα του ἱερέα Χρήστο στὴν Κωνσταντινούπολι, ὅπου ἐσπούδασε στὴν Χάλκη. Ἀφοῦ ἀποφοίτησε ἀπὸ αὐτὴν κι ἀνυκηρύχθηκε διδάκτωρ τῆς Θεολογίας, ἐγκαινίωσε μιὰ περιπετειώδη σταδιοδρομία ποὺ φαινόταν ἀταιρίωστη γιὰ τὸν ἡμερο χαρακτήρη του, ἦταν όμως ταιριαστὴ στὶς ἀνάγκες καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ Γένους ἐκεῖνα τὰ χρόνια.

Ἀπὸ τὸ 1882 ἐργάσθηκε ὡς διδάσκαλος καὶ ἱεροκήρυξ κατὰ σειρά στὸ Ἀργυρόκαστρο, στὶς Σέρρες, στὴν Ἀδριανούπολι καὶ τέλος στὴν Κωνσταντινούπολι.

Ἀργότερα ἐργάσθηκε ὡς τιτουλάριος ἐπίσκοπος Δαφνουσίας στὸ Σιδηρόκαστρο καὶ τὸ Μελένικο καὶ ὡς τιτουλάριος μητροπολίτης Λιτίσης ἀνέλαβε τὴ διεύθυνσι τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ πατριαρχείας τοῦ ἡπειρώτη Ἀνθίμου Τσάτσου. Ἄρχισε σὲ λίγο μιὰ σειρά μεταθέσεων (τὸ 1897 μητροπολίτης Παραμυθίας καὶ Φιλιππῶν, τὸ 1900 μητροπολίτης Βελεγράδων στὸ Βεράτι), ἕως ὅτου καταλήξῃ τὸ 1909 μητροπολίτης Αρσινούπολεως.

Ἡ Αρσινούπολις ἢ Ἀδριανούπολις ἦταν ἀρχαία πόλις στὸ χῶρο τῆς κοιλάδος τῆς Λεροπόλεως, ὅπου σήμερα εὐρίσκεται τὸ βορειοηπειρωτικὸ χωριὸ Ἄνω Γοραντζή. Ὅταν ἡ πόλις καταστράφηκε, ἡ ἔδρα τῆς μητροπόλεως μεταφέρθηκε στὸ Ἀργυρόκαστρο καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Λερόπολι περιελάμβανε τὴν Χιμάρρα, τὸ Δέλβινο καὶ τὸ Πωγῶνι. Ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια ὁ Βασίλειος ἀφιερώθηκε στὴ διαπαιδαγώγησι καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ ποιμνίου του, ἀλλὰ καὶ στὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα.

Ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς κρίσιμότερες στιγμὲς γιὰ τὸν ἑλληνισμὸ ποὺ στὸ πέταγμα του πρὸς τὸν βορρᾶ ἐλευθέρωνε τὴν Θεσσαλονίκη (1912) καὶ τὰ Γιάννενα (1913), ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιβολὴ τῶν ξένων Δυνάμεων ἐμποδίσθηκε νὰ ἐπακτείνῃ τὴν δρᾶσι του στὴ Β. Ἠπειρο. Τότε ὁ Βασίλειος μαζί μὲ ἄλλους ἐπισκόπους καὶ προκρίτους τῆς περιοχῆς ὠργάνωσαν ἐπιτυχημένη ἐπανάστασι ἐναντίον τοῦ ἀλβανικοῦ ζυγοῦ, ποὺ ἐπέβαλαν οἱ εὐρωπαϊκὲς δυνάμεις, καὶ κυρίως ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Αὐστρία, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ δημιουργία τῆς αὐτόνομης Β. Ἠπείρου, τὸ 1914. Στὴν κυβέρνησι ποὺ ἀνέλαβε τὴν διοίκησι τοῦ κρατιδίου ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Γεωργίου Ζωγράφου μετεῖχεν ὡς ὑπουργὸς ὁ Βασίλειος μαζί μὲ τὸν ἄλλο μεγάλο ἡπειρώτη ἱεράρχη, ἐπίσκοπο Βελλᾶς καὶ Κονίτσης τότε, Σπυρίδωνα Βλάχο.

Εἶναι γνωστὲς οἱ πιέσεις κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες τὸ κρατίδιον αὐτὸ ὑπέκυψεν.

Βασίλειος Αγγελοπούλου

Οί Ιταλοί, όταν κατέλαβαν την Β. Ήπειρο τὸ 1917, ἐξώρισαν τὸν Βασίλειο, ὁ ὁποῖος ἐγκαταστάθηκε στὸ Δελβινάκι, διευθύνοντας τὸ μικρὸ μέρος τῆς ἐπισκοπῆς του ποὺ ἀνήκε στὸ ἐλληνικὸ κράτος. Σεβαστὸς σὲ ὅλους, ἐγύριζε ἀκούραστος τὰ χωριὰ τῆς περιφερείας του ἀκόμα καὶ στὴν προχωρημένη γεροντικὴ ἡλικία. Πέθανε σὲ γεροντικὴ ἡλικία τὸ 1936, πικραμένος ποὺ ἔβλεπε ἀπέναντι τὰ χῶματα τῆς πατρίδος του νὰ καταπατῶνται ἀπὸ ξένους τυράννους.

X.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΕΝΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ

Ὁ D. P. Pascalis, ἀπὸ τὴν Ἀρτσιστα (Ἀρίστη) τοῦ Ζαγοριοῦ, εἶναι, κατὰ τὸν ἔντυπο τίτλο τοῦ ἐπιστολογάρτου, ἐστιάτωρ τοῦ ρωσικοῦ πλοίου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου Kreisser. Γράφει δέκα περίπου χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ ρωσο-ιαπωνικὸ πόλεμο, δηλαδὴ στὶς 14 Ἰουνίου 1895, ἀπὸ τὸ «Τσηξοῦ Κήνας» στὸν συμπατριώτη του Ἰωάννη Πέτσα, νομικὸ ἀπὸ τὴν Ἀρτσιστα, κτηματία ξηνητεμένο στὸ Κουμάνοβο τῆς Σερβίας.

Ἄξιζει νὰ παραθέσουμε ὁλόκληρο τὸ γράμμα αὐτοῦσιο, χωρὶς πολλὰ σχόλια ἐπὶ τοῦ παρόντος. Οἱ εἰδικοί θὰ τὸ σχολιάσουν ἀπὸ μιά ἢ ἄλλη ἄποψη αὐτὸ τὸ πολυσήμαντο ντοκουμέντο. Οἱ πολλοὶ θὰ τὸ χαροῦμε σάν ἓνα μνημεῖο γραπτοῦ λόγου μιᾶς ἐποχῆς καὶ σάν δεῖγμα πατριωτισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Περιορίσαμε τὴν ἐπέμβασή μας στὸ κείμενο μόνον στὰ σημεῖα στιξεως, γιὰ νὰ εὐκολύνουμε τὴν κατανόηση. Περισσότερα γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ D. P. PASCALIS θὰ δώσουμε σὲ προσεχῆς φύλλο τῆς «Ἠπειροῦ».

ἐν Τσηξοῦ Κήνας

14 Ἰουνίου 1895

Ἀξιότιμε καὶ Ἰλικρινὲ φίλτατε Κύριε Ἰωάννη, Χέρε, εἰς Κουμάνοβον! πρὸ τεσάρων ἡμερῶν ἔλαβα ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ φίλου μας Δ. Πότσιου καὶ ἴδον τὰ γραφόμενά σας. Εὐχαρησιθῆτην τὰ μέγιστα διὰ τὴν καλὴν σας οἰγίαν. εἶναι ἀρεκτὰ νὰ σὰς οἰπὸ, ὅτι λατοεῦο πρὸς ὑμᾶς ἀγνήν ἀγάπην. νὲ μὲν δις μὲ ὑποχρεόσεται, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦτον ἢ ἐτία τὸ νὰ μὲ ἐλεκτριόσετε νὰ σὰς ἀγαπήσο τόσο, ἀλλὰ ὁ τρόπος σας καὶ τὰ ἐσθήματά σας τὰ εὐγενῆ μὲ ἐχμαλότισαν πρὸ ἕξ ἔτη, ὅταν ἤμασθαν εἰς πατρίδαν, ἀλλὰ ἴσος καὶ περισσότερος κερὸς θὰ εἶναι. Δὲν ἤξεύρο ἐὰν ἐνθ(ν)μήσθε, ὅταν σὰς ἦπα τότες, ὅτι ἡ ἐπιστήμη σας δὲν μὲ ἄρσεν καὶ σὰς εὐχομε νὰ ἡπερασπήξεσθε τὸ δίκειον καὶ ὄχη τὸ ἄδικον. πολὺκις ἤθελα νὰ σὰς γράψω, ἀλλὰ δεστηγὸς δὲν ἤξευρα πὸν καὶ δὲν ἐτολμούσα νὰ σὰς ἐνοχλήσο. εἰς τὸ ἕξις σὰς ὑπόσχομε νὰ σὰς γράψω σηχνά! ἐγὼ εἰς κουμάνοβον.

ἀπὸ ἐδὸ ἀπὸ τὸν Ἰρινηκὸν ὀκεανὸν ἔγραψα τρεῖς ἴσος καὶ τέσερας ἐπιστολάς εἰς τὸν Κωνσταντῖρον φάτσην, καθὼς καὶ εἰς τὸν Νούσιαν τζιόμπον, ἀλλὰ φεὺ φονὴ βοόντος ἐν τῇ ἐρίμο, καὶ μάλιστα τοὺς παρακαλούσα νὰ προσφέρων τὰ δέοντα ἐκ μέρος μου εἰς ὄλους τοὺς αὐτοῦ πατριότας μας. Ἀλλὰ Κύριος ἦδεν! ἐκτοτες ἔδοσα λόγον τοῦ ἐαντοῦ μου, ὅτι, ἅμα θὰ ἀπεράσο ἀπὸ τὸ κουμάνοβον νὰ μὴν ἔβγο ἀπὸ τὸ βαγόνη εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Κουμανοβιού.

Μανθάνο ἀπὸ τὸν Ἰόν μου ἀπὸ πατρίδαν ὅτι ὁ Μπαντσανάκις μου ἦτον εἰς πατρίδαν καὶ ἀνεχόρισεν διὰ κουμάνοβον. μία φούρκα ὅπου μὲ ἔπιασεν ἐκίνην τὴν στηγμῖν! φαντασθῆτε νὰ εἶναι καὶ εἰς πατρίδαν καὶ νὰ μὴν ἠπῆ τὸ ἐλάχιστον τῆς γηνικὸς μου: γράψε καὶ ἐκ μέρος μου τὰ δέοντα τοῦ δημήτρι. τότες εἰς τὸν θημόν μου ὀρκίσθηκα νὰ μὴν ἐπησχεφθὸ πλέον τὸ κουμάνοβον. ρότα τους νὰ ζήσις καὶ τοὺς διὸ: ἔλαβαν ἐπιστολάς μας ἢ ὄχη!

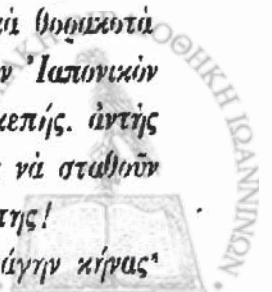
δεύτερον σῆς παραικάλῳ νὰ μὴ χάμμετε μίαν μεγάλην χάριν. ἐγὼ πρὸ ἕξ μηνῶν ἔμαθα ἀπὸ τὸν Ἴόν μου ὅτι ὁ ἀνηρεὺς μου φίλιπος ἐπρόκειτο νὰ ἀναγορεύσῃ διὰ Ἀθήνας νὰ σπουδάσῃ. ἔπειτα ἀπὸ ἕκτατα περιστάτικα ἔμηνεν, τὸ ὅποιον πολλή με ἐλίπησεν καὶ ἔγραψα τὸν Φύλιπα καθὼς καὶ τῷ πατρὸς του, ὅτι, ἐάν τὸ κάμνον διὰ νὰ μὴν ἐξοδευθοῦν καὶ δὲν τὸν στέλνουν, τοῖς ἔγραψα ὅτι τὸν ἀσφαλί τὸν Φύλιπα διὰ δύο ἔτη, δηλαδὴ νὰ ἀναγορεύσῃ διὰ Ἀθήνας καὶ νὰ με οἰδοποιήσῃ νὰ τὸν ἐμβάσω ἐκατὸν ἀγγληζῆς λήρας, τὴς ὁποίας λογαριάζο, ὅτι με οἰκονομοῖαν τὸν φθάνων διὰ δύο ἔτη. ἐάν χρημαθῶν καὶ κάτῃ τις περισσότερον, τὸν τὰ δίδω μετὰ, καὶ ἔπειτα πάλιν μετὰ δύο ἔτη, ἐάν θὰ ἔχο τοῖς τρόπως, τοῦ οὐλόσχομε νὰ τὸν ὑποστηρίξω ἕως τὸ τέλος τὸν σπουδῶν του. ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπάντησιν δὲν ἔλαβα. διὰ τοῦτο σῆς παραικάλῳ γράφετε εἰς τὸν φίλιπον καὶ ἐροτήσατέον ἐάν ἔλαβεν τὴν ἐπιστολήν μου καὶ τῆ' σκέπτετε. ἐάν δὲν τὴν ἔλαβεν, ἠπέτε τον τὰ ἄνοθεν καὶ ἀπαντήσατέ μου τὴν ἰδέαν του. ἐγὼ ἤθελα νὰ τὸν ξανὰ γράφο, ἀλλὰ ἡ γονὴς του μοῦ ἤχον ἰρήν, ὅτι φοβούντε νὰ λαμβάνουν ἀπὸ τὰ μέρι ὅπου εὐρίσκομε ἐγὼ ἐπιστολῆς.

Μοῦ γράφετε νὰ σῆς γράφο τίποτες περιεργα. τὰ ὅσα ἐπαλέσαν τὰ προφηλάτο νὰ σῆς τὰ διεργθῶ ὅταν με θέλημα ἠρίστον καλοῦνταμόσομεν. τόρα σχεδὸν ἔχο πολλὰ ὀλέγα: ἡ ἁοσία με τὴν Ἰαπωνίαν παρὰ ὀλέγον ἔληφεν νὰ τσακοθῶν καὶ θὰ τραβοῦσαν οἱ Ἰάπωνες περισσότερα παρὰ ὅσα ἔπαθαν οἱ Κινέζοι ἀπὸ ἀνοῦς! εἰς τὰς δεκαπέντε μῆτων ἀλλὰ νόβα ἤχεν διαταγὴ ὁ ναύαρχος Τίτοξ, ὅτι, ἂν ἐκίνην τὴν ἡμέραν δὲν ἐτελίοναν ἐσυνφονίης τὸν Ἰαπὼνον καὶ Κινέζον καὶ ἐάν δὲν στορέξῃ ἡ Ἰαπωνία εἰς ὅσα τῆς ἐπρότιρην ἡ ἁοσία, νὰ κηρήξουν τὸ μπόμ. ἀλλὰ ἀκωιβὸς εἰς τὰς 15 καὶ ἰπύγραψαν καὶ ἔτσι ἔμηνεν διὰ ἄλλην φορῶν διότι εἶναι ἀδύνατον οἱ Ἰάπωνες νὰ τὸ ἀληζμονίσουν καὶ ἀδύνατον καὶ οἱ ἁόσοι νὰ ἔχουν γοίτοναν μουρημωρισμένον, διότι ὁ Ἰάπωνας κάμνη τὸν καπὰ νταῖ.

ἕνα γουστόζου:

ἀκωιβὸς εἰς τὰς 15 μῆτων τέσερες τορηπλοφόρες ἁοσικῆς ἐπύραν εἰς Βελχαβίαν*, ἐκὶ ὅπου μένη ὁ στόλος Ἰαπωνικός. ξαμνηκὸν τοὺς ἤρθεν τὸν Ἰαπὼνον ἅμα ἤρθεν τὰς ἁοσικῆς τορηπλοφόρους ἐμπρὸς τον. καὶ ἦτον ἀκωιβὸς μεσιμέρι, ὅσα ἀναπαύσεος. Ἐκτίπησεν ἡ σάλπιγγὲς τον ἐφοδον πολέμον. ἔτρεχον ἄνο κάτω. ἐτίμαζαν τὰ κανόνια τον. Ἔως νὰ γίρη ἀυτὴ ἡ φασμαία ἡ ἁόση εἰς τὰς τορηπλοφόρας τον κόβονταν ἀπὸ τὰ γέλια. ἀπὸ τὴν μίαν τὴν ἤσοδον ἐμβίκαν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐπύραν εἰς τὸ καλὸ τους. καὶ ἔμηναν οἱ Ἰάπωνες ἀπὸ ὀπήσιν τον νὰ χάσκον δίχως νὰ ἤξεύρουν τὸ τί τρέχῃ. ἀργὰ τὸ ἐσπέρας θὰ τὸ ἐνόλσαν ὅπου τοὺς τὸ ἔκαμαν διὰ κοροῖδία καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἠθέλησαν καὶ οἱ Ἰάπωνες νὰ τοὺς τὸ κάμνον ἀκωιβὸς τὴν ἡδίαν ἦραν. ἐπαρουσιάσθησαν πέντε τορηπλοβόλε Ἰαπωνικῆ εἰς τὸ Τσηξὸν ὅπου μένοι ὁ ἁοσικὸς στόλος ἅμα λοιπὸν ἐφθασαν δίπλα εἰς τὰ ἁοσικὰ ἁορακωτά οἱ ἁπνες ἄρχησεν ἀπὸ τὰ ἁοσικὰ πλοία, οἱ μουσηκαὶ νὰ ποιανήξῃ τὸν Ἰαπωνικὸν ὕμνον καὶ ἀναγκάσθησαν οἱ Ἰάπωνες νὰ σταθοῦν εἰς προσοχὴν καὶ ἀσκεπὴς. ἀντὴς νὰ ξαμνήσουν καὶ ἀυτὴ τοὺς ἁόσσους ἀνανκάσθησαν ἀπὸ τοὺς ἁόσσους νὰ σταθοῦν εἰς προσοχὴν. καὶ ἔτσι ἐτελήσεν ἡ δευτέρα κοροῖδία, κήρην τῆς πρώτης!

τὸ πλοῖον, τὸ ὅποιον εἶμαι ἐγὼ μέσα, τότες εὐρίσκονταν εἰς σαργάγην κίρας*

εις μίαν ὄρεάν πόλιν· εις τὸν ποταμὸν γιὰν οἰπού⁹. 12 μαῖου ὁ κηβερνίτης τοῦ πλίου μας ἔλαβεν παρὰ τοῦ Ναυάρχου κρηπτογραφικὸν τηλεγράφημα νὰ ἀναχωρήσῃ ἀμέσως δίχως νὰ ἠπῆ εἰς κανέναν διὰ πού! μὲ προσκαλὴ εἰς καμαράν του καὶ μὸν λέγη: πόσην διορίαν θέλῃς ἐδὸς νὰ ξεκάμῃς τοὺς λογαριασμοὺς σου ἀπὸ σανγάγιν καὶ νὰ πάρισ καὶ θροφὰς διὰ μίαν ἑβδομάδα. ὅσον νὰ εἶναι ὁ ἀτμὸς τῆς μηχανῆς ἔτιμος, θὰ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἔτιμος! διὰ νὰ κάμουν τὸν ἀτμὸν χρηάζοντε δύο ὄρας, ἀλλὰ ἐγὼ ἤξευρα ἀκόμη ἓνα, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ κηβερνίτης δὲν τὸ ἤξευρεν, ὅτι κανῆς λοστρόμος¹⁰ δὲν θὰ τὸ δέχονταν νὰ περιλάβῃ τὸ πλοῖον πρὶν τῆς προῖας τὴν ἄλιν ἡμέραν. καθὸς λοιπὸν τοῦ εἶπα, ὅτι ὅσο νὰ γίρη ὁ ἀτμὸς ἔτιμος θὰ εἶμαι καὶ ἐγὼ, εὔγε, μὸν ἤπεν, νὰ σὲ ἰδοῦ! ἀμέσως ἐπίγα εἰς τὴν πόλιν, ἐκὶ ἤβρα καὶ ἔταν ἀξιωματικὸν μας, ὁ ὁποῖος ἐγύριζεν ἀπὸ τὸ γραφίον ὅπου δίδουν τοὺς πηλότους. τὸ λέγο: τί χαμπάρια, μὸν λέγη: δόσε μου δέκα τάλαρα δάνια νὰ ἠπάγο εἰς τὰς ἀμερικανίδας ἀπόψε διὰ τελευτέα φορὰ. τρελάθῃς, τὸν λέγω, ἐμὶς ἐντὸς δύο ὄρας φεύγομεν ἀπὸ τὸ σιανγάγη καὶ ἐσὶ ἀμερικανίδας ζητῆς: δόσε μου, λέγη, τὰ δέκα τάλαρα καὶ τὸ γραφίον δὲν μὰς δίδῃ ποιλότεον πρὶν τὰς ἐνέα αὐριον τὸ προῆ, διότι τὰ νερὰ γηρίζουν πρὸς πάνο καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔγομεν ἀπόψε. ἔτσι λοιπὸν ἐμίναμεν διὰ τὴν ἄλιν ἡμέραν νὰ ἀναχωρήσομεν καὶ ἓνας τὸν ἄλλον ἐροτούσαμεν ποῦ θὰ ἠπάγομεν καὶ κανὶς δὲν ἐμάντεβεν. ὅταν λοιπὸν ἐβγίκαμεν ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἔφηγεν καὶ ὁ ποιλότεος ἀπὸ τὸ πλοῖον μας, τότες ὁ κηβερνίτης μὺς εἶπεν, ὅτι πηγένομεν εἰς γιουκαχάμην¹¹ Ἰαπωνίας νὰ εἶμεθα ἠπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πρέζβεος, ἐὰν κόψη τὰς σχέσεις¹² νὰ τὸν περιλάβομεν καὶ νὰ τὸ κόψομε λάσπη εἰς τὰ ἀνηχτὰ τῆς θαλάσσης. ἐκτίπησεν ἡ σάλπηξ ἔφοδον πολέμου¹³, ἔτρεξεν ὁ καθῆς εἰς τὰς θέσεις του. ἐπίρα καὶ ἐγὼ μίαν σπάθη ὅπου τὴν ἤχα ἀγοράση πέρησιν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καὶ ἔπιασα τὴν πόρτα τοῦ μαγεριοῦ μὲ τὴν σπάθην εἰς τὸ χέρη. οἱ ἀξιωματικῆ, καὶ τὸ ἀφτῆ ἔπροπε νὰ τὸ ἔχουν ὅσαν τοῦ λαγοῦ νὰ ἀκούγουν τὰς διαταγὰς τοῦ γημνασίου καὶ τὰ γέλια δὲν τοὺς ἄφηνον ὅσο μὲ ἤβλεπον μὲ τὴν σπάθην ἐξεφουλκισμένην. ὅταν ἐτελίωσεν τὸ γημνάσιον, μὸν λέγουν: τί ἦτον τὸ κακὸν ὅπου μὺς ἔκαμες; λέγουν οἱ ἀξιωματικῆ: ἐκατουρηθίκαμεν ἀπὸ τὰ γέλια καὶ δὲν ἐτολμούσαμεν καὶ νὰ γελάσομεν μὴν μὺς ἠδὲ ὁ καπετάνιος. τῆ¹ ἔκαμα, τοὺς λέγο, ἐφήλαγα τὸ βγιό μου· πού¹⁴ ξέρο τῆ¹ θὰ συνβῆ ἀπάνο εἰς αὐτὴν τὴν φασαρίαν· ὁ λίκκος ἀντῆρα ζητάγη· ἠμπορούσεν νὰ τριπόση κανῆς εἰς τὸ μαγεριὸ νὰ μὸν σουφρόση καμιὺ μπρηζόλα καὶ ἔπητας πιδὸς φτέγη, ὁ πασχάλης. ἀλλὰ ὅσο στέκομαν εἰς τὴν πόρτα καὶ οἱ μπριζόλες μου σοστὲς εἰς τὸ μαγεριό. ἐκατρονγιόνταν εἰς τὰ γέλια. καὶ ἀκόμη, ὅταν ἔρχεστε κανέναν ἀξιωματικὸς ἀπὸ ἄλλο πλίου μουσαφίρης, τὸ μολογὸν καὶ γελούν!

ἐμίναμεν εἰς γιουκαχάμην ἓναν μῆναν καὶ τώρα ἔχομε πέντε ἡμέρας ὅπου ἤρθευμεν ἐδὸ εἰς Τσηξοῦ κίρας καὶ ἄγνωστον ἐδὸς πότε θὰ μένομεν. πόλεμος δὲν ἔγινεν, ἀλλὰ ἐμένα ἐδὸς ἐκατὸν πενίντα λήρες μὲ ἐζυμήσοεν, διότι ἐξίτίας τὰς ἀνακατοσιῆς τον ἐπεσαν πολὰ πολεμικὰ καὶ ἀκρίβιναν τὰ θρόφιμα. ἡ γερμανία ἤχεν διατάξει τὸν ναύαρχόν της μὲ τρία πολεμικὰ της ὅπου ἦτον ἐδὸ νὰ εἶναι ἠπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ρόσσοῦ ναυάρχου εἰς ὅτι τὸν διατάξῃ. ἡ γαλία ἤχεν διατάξῃ τὰ ἐδὸ πολεμικὰ της, ἐὰν ἀρχίση ὁ ρόσσο Ἰαπωνικὸς πόλεμος καὶ θελήσῃ ἡ ἀγκλία νὰ βοῖθήσῃ τοὺς

⁷ *Ίάπωνας, νὰ ἐνοθοῦν τὰ πλήα τους, ἐνοὸ τὰ γαληκὰ μὲ τὰ ροσηκὰ, καὶ νὰ εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ρώσσου ναυάρχου!*

Τὸ γουσιότερον¹⁵ ἦτον ὁπὸν ὁ ναύαρχος ἄγγλος ἐπισκέφθη τὸν τήροξ καὶ τὸν ἐρότησεν, διὰ ποίαν ἐτίαν ἡ ροσσία θέλη νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ίάπωνας. ὁ τήροξ τοῦ ἦπεν: δὲν ἤξεύρω καὶ οὔτε μὲ ἐνδιαφέρῃ νὰ ἐροτίσω. ὁ ἄγκλος τοῦ ἦπεν: ἄμα δὲν εἶναι δυνατὸν. τότες ὁ τήροξ τοῦ ἦπεν: νὰ τὸ πιστεύσετε· καὶ μάλιστα νὰ σὰς δόσο νὰ τὸ ἐνοῖσετε. ὁ ἄγκλος τοῦ λέγη: ἐπιθυμούσα νὰ τὸ ἤξεύρω. τοῦ λέγη ὁ τήροξ: νὰ ἠποθέσομεν ὅτη ἀπόψε θὰ λάβω τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν αὐτοκράτοράν μου νὰ κηγήσο πόλεμον ἐναντίον τὸν ἀγκληκὸν πολεμηκὸν, μήπος θὰ τολμήσο ἐγὼ νὰ ἐροτήσο τὸν τσάρον νὰ μὸν ἠπή καὶ τῆ τὸ ἔτιον· οὔτε ἐν δευτερόληπτον δὲν θὰ σκευθό. τότες ὁ ἄγκλος ἐσηκόθη καὶ ἔφηγεν καὶ ἐτελήσεν ἡ ἐπίσκεψῆς του δίχος νὰ πγῆ καὶ τὸ κονιάκη του!

ἐὰν θέλης νὰ ἤξεύρης πὸς νὰ μου διευθίνης τὰς ἐπιστολάς μου, καθὸς εἰς τὴν παρούσαν εἶναι τηπομένον. μόνον προσθέτης *japan nagassaki*, εἰς τὸ ροσικὸν προκσενῆο καὶ ὁ πρόκσενος ὅθεν εὐρισκόμεθα μὰς τὰ στέλνη!

ἐὰν δὲν μὰς σηβῆ τίποτες, τὸ πλοῖον μας τὸν Ὀκτόμβριον θὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς Ροσσίαν καὶ κατὰ τὰς ἀποκρέο θὰ ἤμεθα εἰς πηρεάν, τὸν μάϊον εἰς Κροστάνδιν¹⁶ καὶ ἀπὸ ἐκὶ σκοπεύο διὰ πατρίδαν διὰ μέσον βγένης¹⁷, σεβίας καὶ σταθμὸν κουμανόβου. ἀλὰ ἄγνωστον ἤμπορῆ νὰ μὰς βαστάξουν ἐδὸ ἀκόμη κανένα ἔτος. ἐγὼ πάλην θὰ σὰς γράψω. μὸν γράφεταν νὰ σὰς στήλω τὴν φωτογραφίαν μου. Ἴδου σὰς τὴν στέλνω μὲ μεγάλην μου εὐχαρήστησιν!

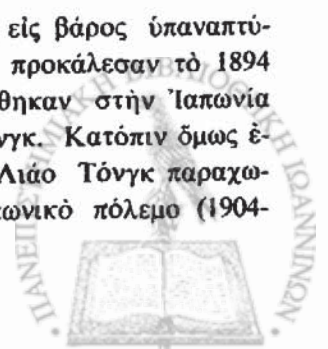
γράφετέ μου παρακαλό σας τὰ νέα τῆς πατρίδος μας! λάβετε τὴν καλοσίνην, προσφέρετε τὰ δέοντα εἰς τὸν κύριον Χαρήσιον Ἰ. μούδαν καθὸς καὶ εἰς ὄλους τοὺς σηχοριανούς μας αὐτοῦ εὐρισκομένους!

πὸς πάγη ὁ Κουμανοβιακὸς σηλογό σας¹⁸. πολὴ θὰ εὐχαριστούμεν ἐὰν ἦχα τὴν τιμὴν νὰ γήνο καὶ ἐγὼ δεκτὸς εἰς τὸν σηλογόν σας, τὸν ὁποῖον τοῦ εὐχομε ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας πρότα ὁμόνιαν καὶ ἔπητα καλὴν προόδον! ὄλος ὑμέτερος ὁ ἀγαπὸν σας Δημήτριος Π.

Πασχάλης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἐρωτηματικὸ: τί.
2. Προφανῶς ἦταν δυσάρεστο στοὺς Τούρκους.
3. Δηλαδή μὲ τὸ νέο ἡμερολόγιο.
4. Ρώσος ναύαρχος, ἰδὲ κατωτέρω.
5. Τὰ γεγονότα ἐν συντομίᾳ: Ἡ Ἰαπωνία ἐπεδίωκε ἐδαφικὴ ἐπέκταση εἰς βάρος ὑπαναπτύκτων χωρῶν τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας. Ἰαπωνικὲς ἐνέργειες στὴν Κορέα προκάλεσαν τὸ 1894 πόλεμον μὲ τὴν Κίνα. Μὲ τὴ συνθήκη τοῦ Σιμονοσέκι (1895) παραχωρήθηκαν στὴν Ἰαπωνία ἡ Φορμόζα, τὰ νησιά Πεσκατόρες καὶ τὰ λιμάνια τῆς περιοχῆς Λιάο Τόνγκ. Κατόπιν ὁμως ἐπεμβάσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων (ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας) ἡ περιοχὴ Λιάο Τόνγκ παραχωρήθηκε στὴ Ρωσία. Τὰ γεγονότα ἐν συνεχείᾳ ὠδήγησαν στὸν Ρωσο-ιαπωνικὸ πόλεμον (1904-1905).

6. Wei - hai - wei, από το 1949 άπλώς Wei - hei, πόλη και λιμάνι της Κίνας τώρα, στην έπαρχία Σαντούγκκ.
7. Δέν είναι σαφές ποιό και ποϋ είναι τό Τσηξού.
8. 'Η γνωστή Σαγκάη (Shanghai ή Chang - hai), πιό κάτω γράφεται: από *σανγάιν* και από τό *σιανγάη*.
9. Είναι ό κλάδος Whangroo τοϋ ποταμού Yangtze, όπου άπλώνεται ή Σαγκάη.
10. Κατά παραδρομήν γράφει *λοστρόμους*, άντι πιλότος, (pilote, πλοηγός), όπως φαίνεται πιό κάτω, όπου μιá φορά ξανάρχισε νά γράφη *λοστρόμους* και τό διόρθωσε *πηλότους*, και άλλες δυό φορές έγραψε τό σωστό: *ποιλότον*, *ποιλότος*.
11. Είναι βέβαια ή Yokohama.
12. Έννοεί τις σχέσεις της Ρωσσίας με την 'Ιαπωνία.
13. Προφανώς μεταφράζει όρον τοϋ ρωσικού ναυτικού, όπως και άνωτέρω.
14. Έρωτηματικό: ποϋ.
15. Πιό πάνω έγραψε: ένα γουστόζου.
16. 'Η Κρονστάνδη (Kronstadt ή Kronchtadt) είναι νησί και ναυτική βάση των Ρώσων στον κόλπο της Φινλανδίας, σε άπόσταση 30 χλμ. από τό νϋν Λένινγκραντ.
17. Είναι ή Βιέννη της Αύστρίας.
18. 'Αξιοσημείωτο ότι ή πολυάριθμη Έλληνική παροικία τοϋ Κουμανόβου (ταξιδεμένοι από την 'Αρτσίστα και τό Βετισκό κυρίως) είχαν και Σύλλογο. 'Ο έπιστολογράφος θά τό θεωρούσε τιμή του νά γίνη μέλος. Εϋχεται: *πρότα όμόνιαν και έπητα καλήν πρόοδον*. Κάτι θά ήξερε από Συλλόγους τοϋτος ό 'Ηπειρώτης πολύπλαγκτος, ποϋ, όπως ό 'Ομηρικός 'Οδυσσεύς, *πολλών ανθρώπων ίδεν άστεα και νόον έγνω*.

Φ. Π.

ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ

'Ο γερο-Μίσιος γέρασε πιά, δέν βλέπει. Μπορεί νά βγαίνει μονάχα με τό μαστούνι ως την έξώπορτα και νά κάθεται στο πεζούλι νά μετράει τό κομπολόι και ν' άφουγκράζεται τόν άπόηχο τοϋ χωριού και τις κουβέντες των περαστικών. Έτσι έπαιρνε είδηση τί γίνεται στη γειτονιά. Όλα περνούσαν από την αντίληψη του σαν κινηματογράφος όχι βωβός, αλλά τυφλός. Τά σχολίαζε όλα μέσα του και είχε έτοιμο τό σχόλιο νύ τό πη με πρώτη εύκαιρία. Με τη γενιάδα και τά παλαιικά ρούχα του καθαρά, έμοιαζε βιβλική μορφή ζωγραφισμένη με φόντο την ξηρολιθιά της έξώπορτας, όμορφοπελεκημένη και άρμολοιμένη μιστοροχωρίτικα.

Έρχονταν και φίλοι. Συχνά μακρυνοί. Δάσκαλος ό ίδιος στά νιάτα του, σύγχρονος και συγγενής τοϋ μετέπειτα Πατριάρχου 'Αθηναγόρα. Θυμούμαι τό ξάφνιασμα, όταν μου μίλησε για τό γερο-Μίσιο ό 'Αθηναγόρας στην πρώτη μας συνάντηση στο "Άγιον Όρος στις γιορτές της Χιλιετηρίδας. Τώρα ό γερο-Μίσιος, ό Πρόεδρος τοϋ χωριού για πολλά χρόνια, άνήμπορος, αλλά μυαλό-σπίθα!

Δάσκαλος κι' ό γιός, ό Κώστας Μίσιος, μιá ζωή όλόκληρη στά χωριά της Κόνιτσας. Δασκαλοχώρι τό χωριό, όπως και τά άλλα γύρω. Περνοδιάβαιναν οι δάσκαλοι από τά γύρω χωριά γυρίζοντας στο χωριό τους τά Σαββατοκύριακα νά περάσουν με την οικογένεια. Πέντε-δέκα ώρες ποδαρόδρομο. Δυό-τρία ποτάμια άνάμεσα. Πότε βροχή και πότε χιόνι. Ξενοδοχεία δέν ύπήρχαν. 'Αλλά ήταν άνοιχτά όλα τά σπίτια, τά τζύκια έκαιγαν, οι πίττες γίνονταν «τράκ-την-πίττα, τράκ-τη-γάστρα», και για τόν ξένο ήταν στρωμένο πάντα τό κρεβάτι στον καλόν όντά.

Περαστικός από της Κόνιτσας την Πουρνιά, όπου τό Σχολείο του, προς τοϋ Ζαγοριού τόν 'Ελαφότοπο, όπου τό σπίτι του, ό Γιώργος Πριμηκύρης είπε νά πη μιá καλημέρα και στο γερο-Μίσιο. Τόν είδε τοποθετημένο εκεί στο ίδιο κάδρο, στο πεζούλι της έξώπορτας. 'Ο περαστικός φίλος φώναξε από μακρυνά σαν για νά δώση είδηση:

-- Πάππο, περιμένετε σήμερα φίλο;

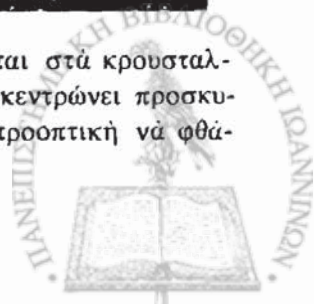
-- Πάντοτε περιμένομε φίλους, έτοιμος άπάντησε ό γερο-Μίσιος χωρίς νά πάψη νά μετράει τό κομπολόι.

Φ.Π.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΠΗΛΑΙΩΤΙΣΣΑ, τὸ «Μοναστήρ» τῆς Ἀρίστης, δροσιζεται σὺν κρουσταλένια νερά τοῦ Βοϊδομάτη. Πανηγυρίζει τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὅταν συγκεντρώνει προσκυνητὰς ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ ἡ ἄσφαλτος πλέον φθάνει ὡς ἐκεῖ, μὲ προοπτικὴ νὰ φθάσῃ σύντομα ὡς τὸ Πάπιγκο.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Για τὸ Ἐργεῖον Ἰωάννου Μ. Πέτσα ἔγραψα ὀλίγα στὸ περιοδικὸ τῶν Ἰωαννίνων «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» ΚΕ, Σεπτ.-Ὀκτ. 1976, σ. 713. Στὸ Ἀρχεῖο αὐτὸ, ἀκριβέστερα στὸ Γ' Βιβλίον διαφόρων ἀντιγράφων, ὑποδειγμάτων, τύπων κλπ., ὅπως ἐπιγράφεται μὲ ἡμερομηνία 16 Σεπτεμβρίου 1901, εἶναι καταχωρισμένο ποίημα, ποῦ δὲν γνωρίζω ἀπ' ἄλλοῦ. Φέρει τὸν τίτλο Ὁ ἀποχωρισμὸς καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 103 στίχους, ἐκ τῶν ὁποίων 51 στίχοι εἶναι στὴ σελ. 197 καὶ 52 στίχοι στὴ σελ. 198. Κάτω ἀπὸ τὸν τελευταῖο στίχο, κατ' ἀντιγραφὴν ἀπὸ δημοσίευμα Ἰσως, σημειώνεται ὁ τόπος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ: *Μακροχώριον Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάν. Οἰκονόμου ἐκ Δελβινακίου.*

Εἶναι ἓνα σημαντικό παράδειγμα ποιητικῆς δημιουργίας σὲ μικτὴ γλῶσσα, μὲ κύριο χαρακτηριστικὸ τὴν εἰλικρίνεια τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν τιμιότητα τῶν διανοημάτων.

Φ. Π.

Ὁ Ἀποχωρισμὸς

Θυμοῦμαι τὴν μητέρα μου μὲ μάτια βουρκωμένα
πνιγμένη μέσ' τὴ λύπη της, πνιγμένη μέσ' στὸ δάκρυ
ἦλθε σφιγκτὰ μ' ἀγκάλιασε νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ
καὶ νὰ μοῦ δώσῃ τὴν εὐχὴ νὰ πάγω εἰς τὰ ξένα.
Τὰ δάκρυά της ἔπιπτον σὰν τὸ βραστὸ μολύβι
στὸ πρόσωπόν μου, τὰ φιλιὰ σὰν σίδερο καμένο,
ἡ δὲ γλυκεῖα της φωνή, ὡσπερ πνοὴ ἀνέμου,
βιαία εἰς τὰ ὦτα μου ἐσύριζεν ὁπότεν:
«Ὡρα καλὴ, παιδάκι μου, κι' ἡ Παναγιὰ μαζί σου
χῶμα νὰ πιάνης καὶ χρυσὸς νὰ γίνηται, μοῦ εἶπε,
σέβου, παιδί μου, τὸν Θεόν, τὸν Βασιλέα τίμα,
πεῖθου στοὺς νόμους, ἔσαι ἐργατικὸς νὰ ἦσαι
καὶ φειδωλὸς ἴσ' τὸ χρῆμα σου, ποτὲ μὴ λησμονήσῃς
τὴν φίλην σου γενέτειραν, τὴν γραῖαν σου μητέρα
κι' εἶθε νὰ δώσῃ ὁ θεὸς νὰ ἔχῃς καλὴν τύχην
νὰ ἐπιστρέψῃς γλήγωρα, παιδί μου, νὰ μὲ θάψῃς».
Ταῦτα εἶπε καὶ δεύτερον, τρίτον φιλιὴ μὲ δίδει
νὰ τὰ χω φυλακτῆριον νὰ μὲ ζωογονῶσι
ἴσ' τῆς ξενιτεῖας τῆς ἄχαρης τὰς παγετώδεις νύκτας
κι' ὡσπερ στερρόν προπύργιον, μὴ βασκανίας βλέμμα
κακὸν τὰς πεποιθήσεις μου τυχὸν διασαλεύσῃ
καὶ λησμονήσω ὁ πτωχὸς τὴν γραῖαν μου μητέρα.

.....

Θυμοῦμαι . . . κι' ἀνάμνησις σπαράσσει τὴν καρδίαν μου
ποῦ ἴστατο ἀκίνητος ἡ Δέσπω ἔκει στὴν ἄκρη
καὶ ἄφωνος ἡ δυστυχὴς ὡς μάρμαρον Πεντέλης

ἐκράτει ἴστας ἀγκάλυς της τὸ μοναχὸ μας τέκνον.
 Τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου της τὸ μέχρι χθὲς ροδόχρου
 εἶχε προσλάβει καθαρὰν χροιάν πλέον χιόνος,
 τὸ βλέμμα της ἦν ἀπλανὲς καὶ ὅλως ἐρριμένον
 ἐταστικῶς ἐπάνω μου ὡς νὰ μὲ παρεκάλει
 γιὰ νὰ τῆς δώσω δύναμιν νὰ ἴπῃ κι' αὐτὴ δυὸ λόγια·
 κι' αἱ φίλαι της τῆς ἔλεγον πού ἔστεκον κοντά της·
 «Δέσποινα, δῶσε τὸ παιδί, ἴσ τὸν ποθητόν σου Νίκο,
 νὰ τὸ φιλήσῃ μιὰ καὶ δυὸ νὰ τὸ ξαναφιλήσῃ,
 γιατί δὲν ξέρει καὶ αὐτὸς πότε θὰ νὰ ρθῇ πίσω.
 Δέσποινα, τρέξε καὶ ἐσύ νὰ ἀποχαιρετίσης
 ἐκεῖνον πού σ' ἠγάπησεν ἐξ ὅλης του καρδίας
 καὶ δύο λόγια νὰ τοῦ πῆς, γλυκά, γλυκά ἴσ τ' αὐτί του
 νὰ τάχῃ ὁ ταλαίπωρος παρηγοριά ἴσ τὰ ξένα.
 Ἔλα, μὴ στέκης Δέσποινα, ἡ συντροφιά θὰ φύγῃ
 θὰ τὸν ἀφήσῃ μοναχὸν μέσ' ἰστά βουνὰ νὰ τρέχῃ.»

Ἄλλ' εἰς αὐτὰ ἀκρόασιν δὲν ἔδωκεν ἡ Δέσπω,
 ἀλλ' ἴστατο ὡς ἄγαλμα μαρμαροκαμωμένον,
 ἴσαν τί ἄρα ἐσκέπτετο ἓνας Θεὸς τὸ ξέρει.
 Κι' ἐγὼ μὲ δυὸ βηματισμοὺς εὐρέθην ἀντικρὺ της
 «Δέσπω, τῆς λέγω, τί κυτῶς ἦλθεν ἡ ὥρα Δέσπω
 τοῦ ζωντανοῦ τοῦ χωρισμοῦ, νὰ πάγω εἰς τὰ ξένα.
 Ἔσο πιστὴ στοὺς ὄρκους σου καὶ ἰστά καθήκοντά σου
 τὴν σεβαστὴν μητέρα μου σέβου, τίμα κι' ἀγάπα
 ὅσον ἠγάπησας ἐμὲ καὶ κάτι παραπάνω.
 Περιποιοῦ τὸν Γιώργο μας τὸν μόνον ἄγγελόν μας·
 καὶ πότιξέ τον μὲ αὐτὸ τῆς φύσεως τὸ νέκταρ
 νὰ μεγαλώσῃ ἴσαν ἔλθῃ, νὰ μὲ φωνάζῃ, Δέσπω,
 μὲ τὸ γλυκύτετον αὐτὸ τὸ ὄνομα Πατέρα...
 Καὶ γνώριζε, ὅταν εἶδῃς στὴν κούνια του καὶ κλαίγει
 πῶς σ' ἐνθυμοῦμαι καὶ ἐγὼ ἴστά ξένα καὶ στενάζω,
 κι' ὅποταν θὰ χαμογελᾷ, ἐλπίς γλυκεῖα τότε
 θὰ θέλγῃ τὴν καρδίαν μου πῶς γλήγωρα θὰ σ' εὔρω.»
 Τότε ἡ Δέσπω τὸ μωρὸ μ' ἔδωκε ἴσ τὴν ἀγκάλην
 κι' αὐτὸ ἐχαμογέλισε χωρὶς ποσῶς νὰ ξέρῃ
 ἴσαν τί κακὸ τὴν πατρικὴν καρδιά διασπαθίζει
 καὶ ἔτρεξε γιὰ νὰ κρυβῇ ἀνάμεσα ἴστά στήθη,
 ὡς νεοσσὸς περιστερῶς ὑπὸ τὰς πτέρυγας της,
 ἰποδεικνύον μὲ αὐτὸ τὸ πατρικὸν καθήκον
 πῶς ἔχει σκέπη τῆς ἐμῆς ἀπόλυτον ἀνάγκην.
 Κι' ἐκεῖνη ὡς ἀπὸ βαθὺν λήθαργον ἀφύπνισθη

καὶ λέγει: «μ' ἐρωτῆς σάν τί ἔτσι κυττῶ, ὦ Νίκο.
καὶ στέκω σάν τὸ ἄγαλμα: βαρὺ βάρος πιέζει
τὰ στήθη μου κι' ἀσφυκτικῶς συσφίγγει τὴν καρδίαν
καὶ δὲν μοῦ ἔμεινεν ἰσχὺς νὰ σ' ὀμιλήσω, Νίκο...
κι' οὔτε νὰ κλάψω δύναμαι νὰ ξεθυμάνω λίγο,
τί τῶν δακρῶν τὰς πηγὰς τὸ μέγα τοῦτο βάρος
ἔστείρευσε κι' τάλαινα θαρρῶ πῶς θ' ἀποθάνω».
Ταῦτα εἶπε καὶ ἔρριψε τὴν κεφαλὴν στὸν ὤμον
κι' ἤνοιξε τοὺς βραχίονας καὶ μὲ ἐνηγκαλίσθη
κι' ἐνῶ αὐτὰ τὰ χεῖλη της ἦσαν ψυχρὰ σάν χιόνι
μ' ὀλοφυρμούς τε καὶ λυγμούς ἠμπόρεσε ν' ἀρθρώσῃ
τὰς λέξεις «κατευόδιον, μὴ μὲ λησμόνει, Νίκο».
Προσηλθὸν δὲ αἱ φίλαι της καὶ τὴν ἐπαρηγόρουν:
«Δέσπω, κάμε, τῆς ἔλεγον, ὑπομονὴν καὶ θὰ ρθῆ
γλήγωρα, τὴν ὑγείαν σου μὴ φθείρης, κακομοῖρα».
Κι' ἐκείνη λέγει πρὸς αὐτὰς «μὴ μὲ παρηγορῆτε
ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει».

.....

Ἐτη παρῆλθον τέσσαρα, ἔτη μεστὰ πικρίας,
καθ' ἃ δὲν ἠδυνήθησαν οἱ φίλοι ὅπου εὔρον
στὴν ξένη, νὰ μὲ κάμωσί ποτε γιὰ νὰ γελάσω
ἐνόσφω εἰς τὰ ὦτα μου ὡς μέλισσα ἐβόμβει
τῆς δυστυχοῦς τῆς Δέσπως μου «Νίκο, μὴ μὲ λησμόνει».
Ἐτη παρῆλθον τέσσαρα μεστὰ πικρίας ἔτη
ὅπου δὲν ἔπερασε βραδιὰ χωρὶς ἔστὸ ὄνειρό μου
νὰ ἴδω τὸ χαμόγελον τοῦ Γιώργου τὸ ἀθῶον
καὶ τὸ πρωὶ νὰ δεηθῶ ἐκ μέσης εἰς τὸν Πλάστην
νὰ ἀνατείλῃ ἡ χρυσῆ ἡμέρα νὰ τὸν εὔρω.
Ἐτη παρῆλθον τέσσαρα, ἔτη μεστὰ πικρίας,
καθ' ἃ οἱ λόγοι τῆς σεπτῆς μητρὸς πλέον ἀπήχουν
ὡς σάλπιγγες τυρρηνικαὶ ἔστα ὦτα «ἔσο, τέκνον,
ἐργατικὸς καὶ τίμιος, ποτὲ μὴ λησμονήσης
τὴν φίλην σου γενέτειραν, τοῦ χρήματός σου φείδου».
Ἡ δὲ ἐκ μέσης της εὐχὴ καρδίας ἐξελθοῦσα
«εἶθε νὰ ἔλθῃς γλήγωρα» συνέτεινε τὸ πέμπτον
ἔτος νὰ ἔχω τὴν καλὴν τὴν τύχην νὰ ὑπάγω
ἐκεῖ πού εἶχον τὴν χαρὰν πραγματικῶς ἀφήσει.

Μακροχώριον Κων/πόλεως

Ἰωάν. Οἰκονόμου
ἐκ Δελβινακίου

Τὸ ΝΗΣΙ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων εἶναι περίφημο γιὰ τὴ δροσιά καὶ τὸν «ἀέρα», γιὰ τὴ γραφικότητα καὶ τὴν πάστρα τῶν σπιτιῶν του, γιὰ τὴν καλωσύνη καὶ τὴ φιλοξενία τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ Μοναστήρια του, ποὺ ἦταν κέντρα Χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατία. Τὴ συναδέλφωση τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ δείχνουν καὶ οἱ τοιχογραφίες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν στὸ νάρθηκα τῆς Μονῆς Φιλανθρωπηῶν. Ἀπὸ τὶς ἑπτὰ ὁλόσωμες μορφές τῆς τοιχογραφίας εἰκονίζεται ἐδῶ (ἐπάνω) τὸ ἄνω μέρος τοῦ Σόλωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Θουκυδίδου καὶ (κάτω) φαίνεται καλύτερα σὲ λεπτομέρεια ὁ ΕΛΛΗΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ.

Η ΟΡΕΙΝΗ ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ Η ΔΕΝΔΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

τοῦ κ. Ἐπαμεινώνδα Βαδίλη, γεωπόνου

Πόσο ὁμορφη στ' ἀλήθεια εἶναι ἡ ἰδιαιτέρα μας πατρίδα μὲ τοὺς μικροὺς καταπράσινους κάμπους της, τὶς ὠραῖες καὶ γραφικὲς βουνοπλαγιές της, τοὺς ἐπιβλητικοὺς ὄρεινούς της ὄγκους καὶ τὰ δαντελένια ἀκρογιάλια της! Δὲν ἀρκεῖ ὅμως μονάχα νὰ εἶναι ὁμορφος ἕνας τόπος. Πρέπει ταυτόχρονα νὰ εἶναι καὶ παραγωγικός, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ζήσει τοὺς κατοίκους του καὶ νὰ τοὺς κρατᾷ ριζωμένους ἐκεῖ πού γεννήθηκαν.

Σήμερα ἡ τεχνολογία ἔχει ἐξελιχθεῖ σὲ τέτοιο βαθμὸ πὺ κανένας τόπος δὲν μπορεῖ νὰ θεωρεῖται ἄχρηστος ὅπως τὸν θεωροῦσαν κάποτε. Παρ' ὅλη ὅμως τὴν ἀναμφισβήτητη πρόοδο στὸν τομέα τῆς γεωργίας μας, δὲν ἀξιοποιήθηκαν ἀκόμα, ὅπως θὰ ἔπρεπε, οἱ ὄρεινὲς καὶ ἡμιορεινὲς ἐκτάσεις τῆς πατρίδας μας. Οἱ ἐκτάσεις αὐτὲς, πὺ δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητες, καλλιεργοῦνται σήμερα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ σιτάρι, πὺ δίνει τὸ κατώτερο γεωργικὸ εἰσόδημα πὺ μπορεῖ νὰ πάρει κανένας ἀπὸ τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς. Καὶ ὅμως ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὶς ἐκτάσεις αὐτὲς θὰ μπορούσε νὰ ἀποδώσει πολλὲς φορὲς μεγαλύτερο εἰσόδημα, ἂν τῆ θέση τοῦ σιταριοῦ στὴν καλλιέργεια τὴν ἔπαιρναν μερικὰ ἀπὸ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, πὺ μποροῦν νὰ εὐδοκιμήσουν καὶ νὰ δώσουν καρποὺς καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχει τὸ νερὸ γιὰ τὰ ποτίσματα. Ὁ καλὸς Θεὸς ἔχει δώσει κάτι καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ζήσουν τοὺς κατοίκους τους. Ἐχει δώσει τὸ δροσερὸ κλίμα, τὶς περισσότερες βροχὲς καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις τὴ φυσικὴ ἐδαφικὴ ὑγρασία. Ὅλα αὐτὰ τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ κάνουν αὐτὲς τὶς ἐκτάσεις κατάλληλες γιὰ νὰ μετατραποῦν σὲ ὀπωρῶνες πὺ μπορεῖ νὰ μὴ δώσουν τὴν ποσότητα τῆς παραγωγῆς τῶν πεδινῶν ἐκτάσεων, ἀλλὰ θὰ παράγουν φρούτα ποιότητος καὶ ταυτόχρονα θὰ κάνουν παραδεισιακὸ τὸ τοπίο τῶν ὄρεινῶν καὶ ἡμιορεινῶν περιοχῶν μας.

Τὰ δένδρα πὺ μποροῦν νὰ φυτευθοῦν κατὰ κύριο λόγο σ' αὐτὲς τὶς ἐκτάσεις εἶναι ἡ ἀμυγδαλιά, ἡ καρυδιά, ἡ φουντουκιά, ἡ βυσσινιά καὶ ἡ κερασιά.

Ποιὸς δὲν εἶδε σκόρπια ἐδῶ κι ἐκεῖ δένδρα ἀπὸ τὰ εἶδη αὐτὰ στὶς ὄρεινὲς καὶ ἡμιορεινὲς περιοχὲς τῆς πατρίδας μας; Παρ' ὅλη τὴν ἐγκατάλειψη, πὺ ἔχουν ἀπὸ πλευρᾶς περιποιήσεων καὶ καταπολεμήσεως τῶν ἀσθενειῶν, ἐν τούτοις σχεδὸν ποτὲ δὲν ξεχνοῦν νὰ προσφέρουν τοὺς καρποὺς τους. Αὐτὸ δείχνει ὅτι αὐτὰ τὰ δένδρα μποροῦν θαυμάσια νὰ εὐδοκιμήσουν καὶ ν' ἀποδώσουν καὶ σ' αὐτὲς τὶς ἐκτάσεις, ἀρκεῖ νὰ τὰ φυτέψουμε καὶ νὰ τὰ περιποιηθοῦμε σύμφωνα μὲ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ ἂς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴ χιλιοτραγουδισμένη ἀμυγδαλιά, ἀπὸ τὴ νυφούλα τοῦ χειμῶνα ὅπως τὴ λένε σὲ πολλὰ μέρη. Εἶναι τὸ πρῶτο δένδρο πὺ ἀνθοστολίζεται χωρὶς νὰ λογαριάζει τὶς παγωνιὲς τοῦ χειμῶνα. Αὐτὸς φυσικὰ εἶναι καὶ

ο κυριώτερος λόγος στον όποϊον αποδίδεται ή σχεδόν πάντοτε μειωμένη απόδοση του. Άλλά δέν είναι μονάχα αυτός ο λόγος. Είναι και τó ότι μερικές άρρώστειες όπως είναι ή μονίλια, τó κορύναιο, ο έξώασκος, τó εύρύτομο κ.λ.π., όταν δέν καταπολεμοϋνται συστηματικά κάθε χρόνο, αποδεκατίζουν τήν παραγωγή σε βαθμό άπίστευτο, απογυμνώνουν τά δένδρα από τή βλάστησή τους, και τά κάνουν καχεκτικά, ίκανά νά δίνουν μόνον λίγα λουλούδια για νά άνθοστολίζονται στην παγερή άκόμα άτμόσφαιρα τού χειμώνα. Υπάρχουν φυσικά και μερικές άλλες λεπτομέρειες πού θά πρέπει νά τις ξέρουμε. Σήμερα έχουν βρεθεί ποικιλίες άμυδαλιās πού άνθίζουν όψιμα όπως είναι οί ποικιλίες Τέξας, Ρέτσιον, Τρουίτο, Φερανιές και "Αι πού με τήν όψιμη άνθοφορία τους διαφεύγουν σ' ένα μεγάλο ποσοστό τις ζημιές από τούς παγετούς τού χειμώνα.

Και ως πρós τις άρρώστειες υπάρχουν στη διάθεση τών καλλιεργητών όλα τά μέσα και τά φάρμακα για νά τις καταπολεμήσουν, άρκει νά τó θελήσουν.

Πολλοί νομίζουν ότι ή άμυδαλιά είναι τó πιό λιτοδίαίτο δένδρο και γι' αυτό ποτέ δέν φροντίζουν νά τού δώσουν νά φάει όσο τού χρειάζεται για νά αποδώσει κι' αυτό με τή σειρά του. Στην πραγματικότητα συμβαίνει τó έντελώς αντίθετο, γιατί έχει ανάγκη από πολú άζωτο. Χρειάζεται τουλάχιστον 5 κιλά θειική άμμωνία κατά δένδρο, και, στις έκτάσεις πού δέν ποτίζονται, θά πρέπει νά τó δίνουμε τó λίπασμα νωρίς τó χειμώνα Νοέμβριο με Δεκέμβριο, για νά μπορέσουν οί ρίζες νά τó απορροφήσουν διαλυμένο στο νερό.

Ένας άλλος λόγος πού δέν έχουμε κανονική καρποφορία είναι ότι τά παλιά τά χρόνια δέν έγνώριζαν οί άνθρωποι ότι τó δένδρο τής άμυδαλιās είναι αυτόστειρο, πράγμα πού σημαίνει ότι, για νά γονιμοποιηθοϋν τά λουλούδια τής κάθε ποικιλίας και νά δώσουν καρπούς, έχουν ανάγκη από τά άρσενικά λουλούδια μιās άλλης ποικιλίας πού νά άνθίζει ταυτόχρονα και νά είναι κατάλληλη για τή γονιμοποίηση. Αυτό σημαίνει ότι, όταν φυτεύουμε άμυδαλιές θά πρέπει ανάμεσα από τά δένδρα τής ποικιλίας πού διαλέξαμε για κύρια ποικιλία, νά φυτεύσουμε και λίγα δένδρα μιās άλλης ποικιλίας για τή γονιμοποίηση και σε ποσοστό 15 έως 25% τής κυρίας ποικιλίας.

Τέλος τó έλαφρό κλάδευμα, ο συστηματικός κλαδοκάθαρος και ή καταστροφή, με σκαλίσματα ή με φρεζαρίσματα, τών άγριόχορτων πού κλέβουν τήν ύγρασία και τά λιπαντικά στοιχεία τού εδάφους, θά συμπληρώσουν τήν καλή έκμετάλλευση τού άμυδαλεώνος. Η άμυδαλιά μπορεί νά αξιοποιήσει άγονες ξηρικές έκτάσεις, γιατί με τις πασσαλώδεις ρίζες της πού εισχωροϋν στα πιό βαθιά στρώματα κατορθώνει νά εξασφαλίζει τήν ύγρασία πού τής χρειάζεται, χωρίς νά σημαίνει πως όταν έχει καλύτερες συνθήκες ύγρασίας ή και άν μπορεί νά ποτίζεται δέν θά δώσει μεγαλύτερο εισόδημα.

Τó δεύτερο δένδρο πού μπορεί νά αξιοποιήσει θαυμάσια τις ήμιορεινές και όρεινές έκτάσεις τής πατρίδος μας είναι ή καρυδιά. Τó δένδρο αυτό έχει μιá πολú περίεργη ιστορία. Τά παλιά χρόνια, έπειδή τó θεωροϋσαν σύμβολο συζυγικής αγάπης και πίστewς, είχε διαδοθεί πολú και, έπειδή είναι αϊωνόβιο δένδρο

καὶ ζεῖ πάνω ἀπὸ 100 χρόνια, ἀκόμα ὑπάρχουν ποὺ καὶ ποὺ μεμονωμένα δένδρα·

Ἄργότερα καὶ ἰδίως κατὰ τοὺς διάφορους πολέμους ἄρχισαν νὰ καταστρέφονται οἱ καρυδιές ἀπὸ διάφορες αἰτίες. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἀποτελέσσει τὴ μεγαλύτερη καταστροφή τοὺς ἦταν ἡ ληστρική ἐκμετάλλευση ποὺ τοὺς ἔγινε γιὰ τὸ ξύλο τοὺς ἀπὸ τότε ποὺ τὸ ξύλο τῆς καρυδιᾶς ἄρχισε νὰ θεωρεῖται τὸ καλύτερο γιὰ τὴν κατασκευὴ ἐπίπλων. Ἔτσι κατὰ δεκάδες ἄρχισαν νὰ κόβονται οἱ καρυδιές χωρὶς νὰ φυτεύεται καὶ ἀνάλογος ἀριθμὸς ἄλλων γιὰ τὴν ἀντικατάστασή τους.

Οἱ λόγοι ποὺ δὲν φυτεύονταν ἄλλες καρυδιές μὲ τὸ ρυθμὸ ποὺ θὰ ἔπρεπε ἦταν ὅτι ἀργότερα ἐπεκράτησε στοὺς χωρικοὺς ἡ περίεργη πρόληψη ὅτι ὅποιος φυτεύει καρυδιὰ πεθαίνει γρήγορα, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπειδὴ τὸ δένδρο αὐτὸ καρπίζει πολὺ ἀργά, αὐτὸ ἦταν ἀντίθετο πρὸς τὸ σύγχρονο πνεῦμα τοῦ ταχυπλουτισμοῦ. Αὐτοὶ ἦταν γενικῶς οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους δὲν διαδόθηκε ὅσο θὰ ἔπρεπε ἓνα τόσο πολύτιμο καὶ πλουτοφόρο δένδρο ὅπως εἶναι ἡ καρυδιὰ. Καὶ νὰ σκεφθεῖ κανένας πόσες ρεματιές καὶ ἄχρηστες ἡμιορεινές καὶ ὄρεινές ἐκτάσεις θὰ μπορούσαν νὰ ἀξιοποιηθοῦν κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο μὲ τὸ φύτεμα λίγων ἢ περισσοτέρων καρυδιῶν ἀνάλογα μὲ τὴν ἐκταση. Τὸ δένδρο αὐτό, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ βαθύρριζο, μπορεῖ νὰ εὐδοκιμήσει καὶ στὶς πιὸ ξηρικές ἐκτάσεις, γιὰτὶ ἐκμεταλεῦεται τὴν ὑγρασία τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ὑπεδάφους στὰ πιὸ βαθιὰ στρώματα. Ἄν λογαριάσουμε ὅτι μιὰ μεγάλη καρυδιὰ δίνει 100 κιλά καρύδια καὶ πολλὲς φορές καὶ παραπάνω μὲ μιὰ μέση τιμὴ 50 δραχμὲς κατὰ κιλὸ ἔχουμε ἓνα μέσο εἰσόδημα 5000 δραχ. κατὰ δένδρο. Ἔτσι, ἂν ἓνας χωρικός ἔχει 10 μεγάλες καρυδιές—πράγμα ὄχι δύσκολο—θὰ ἔχει ἓνα εἰσόδημα 50.000 δραχμῶν τὸ χρόνο, χωρὶς σχεδὸν κανένα σοβαρὸ ἔξοδο, γιὰτὶ ἡ καρυδιὰ εἶναι τὸ πιὸ λιτοδαίτιο δένδρο ἀπὸ πλευρᾶς περιποιήσεων καὶ καλλιεργητικῶν φροντίδων. Δίνει πολλὰ μὲ τὸ τίποτε. Βέβαια ὅλα αὐτὰ μὲ τὰ παλιὰ δεδομένα. Σήμερα ἡ ἐπιστήμη ἔχει βρεῖ τὸν τρόπο νὰ μπαίνουν γρήγορα καὶ οἱ καρυδιές στὴν καρποφορία, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα καρποφόρα δένδρα, μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν λεγομένων νάνων ὑποκειμένων, ὅπως εἶναι τὰ ὑποκείμενα Χιντζιῦ, Παραδόξ καὶ Μπλάκ.

Τὸ τρίτο δένδρο ἀπὸ τοὺς λεγομένους ξηροὺς καρποὺς ποὺ μπορεῖ νὰ ἀξιοποιήσῃ τις ἡμιορεινές καὶ ὄρεινές ἐκτάσεις τῆς πατρίδος μας εἶναι ἡ φουντουκιά ἢ λεπτοκαρυὰ ὅπως τὴ λένε σὲ πολλὰ μέρη. Εἶναι ἀξιόλογο δένδρο γιὰτὶ μπαίνει γρήγορα στὴν καρποφορία καὶ οἱ καρποὶ τῆς ἔχουν μεγάλη τιμὴ, ἀλλὰ ἔχει μεγαλύτερες ἀπαιτήσεις σὲ ἐδαφικὴ ὑγρασία γι' αὐτὸ πρέπει νὰ φυτεύεται σὲ ἐδάφη βαθειὰ μὲ ἀρκετὴ ὑγρασία, γιὰτὶ στὰ ξηρὰ ἐδάφη οἱ καρποὶ τῆς δὲν σχηματίζουν ψίχα ἢ σχηματίζουν ἀτροφικὴ ψίχα. Καὶ αὐτὸ τὸ δένδρο, ὅπως καὶ ἡ ἀμυγδαλιά, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ σταυρογονιμοποίησιν. Δηλαδή ἡ κάθε ποικιλία χρειάζεται τὰ ἀρσενικά λουλούδια μιᾶς ἄλλης ποικιλίας, γιὰ νὰ γονιμοποιῶνται τὰ λουλούδια τῆς καὶ γιὰ νὰ καρπίζει κανονικά. Καὶ ὡς πρὸς τις ποικιλίες ὑπάρχουν πολλὲς ἐξαιρετικὲς ποικιλίες, ὅπως εἶναι οἱ ποντιακὲς ποικιλίες Ἐξτρα - Γιαγλί, Τομποῦλ - Γιαγλί, Νεγκρέτα Ἰσπανίας κ.λ.π.

Μετά τούς ξηρούς καρπούς από τούς ναπούς καρπούς ένα δένδρο πού μπορεῖ θαυμάσια νά εὐδοκιμήσῃ στίς ἡμιορεινές καί ὄρεινές ἐκτάσεις τῆς πατρίδας μας σέ ξηρική καλλιέργεια εἶναι ἡ κερασιά, πού εἶναι πολὺ διαδεδομένη στὴ Βόρειο Ἑλλάδα μὲ τὴν ἐκλεκτὴ ποικιλία Τραγανὰ Ἐδέσσης ἢ Τσουβάλ κεράσι ὅπως λέγεται ἄλλοῦ.

Καὶ ἡ κερασιά ἔχει τὰ ἴδια περίπου προβλήματα μὲ τὴν ἀμυγδαλιά. Οἱ ἴδιοι κίνδυνοι τὴν ἀπειλοῦν, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῶν παγετῶν, πού εἶναι μικρότερος, γιὰτὶ ἀνθίζει ἀργότερα.

Καὶ ἐδῶ ἀρρώστειες ὅπως εἶναι ἡ μονίλια, τὸ κορύναιο, ἡ ὀρταλίδα, πού γεννάει τὰ σκουλήκια στὰ κεράσια, ἀποδεκατίζουν κάθε χρόνο τὴν παραγωγὴ ἢ μειώνουν τὴν ποιότητα τῶν καρπῶν. Γι' αὐτὸ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ συστηματικὴ καταπολέμηση.

Ἐπίσης ἡ λίπανση, ἐνωρὶς τὸ χειμῶνα, μὲ 5 κιλά θεικὴ ἀμμωνία κατὰ δένδρο, εἶναι ἀπαραίτητη, ὅπως ἀπαραίτητο εἶναι τὸ ἐλαφρὸ κλάδευμα καὶ ὁ συστηματικὸς κλαδοκάθαρος καθὼς καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν ἀγριόχορτων τοῦ κερασιῶνος μὲ σκαλίσματα ἢ μὲ ἐπιπόλαια φρεζαρίσματα. Καὶ στὴν περίπτωση τῆς κερασιάς, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τὸ δένδρο εἶναι αὐτόστειρο, θὰ πρέπει, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δένδρα τῆς ποικιλίας πού διαλέξαμε, νά φυτεύσουμε καὶ λίγα δένδρα μιᾶς ἄλλης ποικιλίας γιὰ τὴ γονιμοποίηση.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ποικιλία Τραγανὰ Ἐδέσσης ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη ἐκλεκτὴ ποικιλία πού τελευταία ἔχει εἰσαχθεῖ στὴ χώρα μας, ἡ ποικιλία Μπιγκαρὸ Μπουρλά. Εἶναι τῆς ἴδιας ποιότητος μὲ τὴν ποικιλία Τραγανὰ Ἐδέσσης, ἀλλὰ ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι ὠριμάζει στίς ἀρχές Μαΐου, δηλαδὴ ἓνα μῆνα νωρίτερα ἀπὸ αὐτὴ, ἔτσι ὥστε καὶ οἱ ὄρεινές καὶ ἡμιορεινές περιοχὲς νά μποροῦν νά παράγουν πρῶιμα κεράσια. Γιὰ τὴ γονιμοποίηση τῆς ποικιλίας Τραγανὰ Ἐδέσσης ταιριάζει ἡ ποικιλία Ναπολέων, καὶ γιὰ τὴ γονιμοποίηση τῆς ποικιλίας Μπιγκαρὸ Μπουρλά ἡ ποικιλία Μπιγκαρὸ Μαρμότ.

Πόση ὁμορφιὰ καὶ πλοῦτο δὲν θὰ ἔδινε ἡ κερασιά ἂν καλλιεργόταν στίς καλύτερες ἀπὸ τίς ὄρεινές καὶ ἡμιορεινές ἐκτάσεις τῆς πατρίδας μας!

Τὸ ἴδιο θὰ μποροῦσε νά πεῖ κανένας καὶ γιὰ τὴ βυσσινιά πού ἔχει τίς ἴδιες περίπου ἀπαιτήσεις μὲ τὴν κερασιά καὶ πού οἱ καρποὶ τῆς γίνονται ἀνάρπαστοι ἀπὸ τὴ ζαχαροπλαστικὴ καὶ τὴ βιομηχανία.

Ὁ κάτοικος τῶν ὄρεινῶν καὶ ἡμιορεινῶν περιοχῶν τῆς ἰδιαίτερας μας πατρίδας καὶ ἰδιαίτερα ὁ νέος ἀγρότης πού νοιώθει τὴν ἀνάγκη νά προσαρμοσθεῖ στὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἀναζητεῖ νέες καλλιέργειες πιὸ προσοδοφόρες, θὰ βρεῖ στὴ συστηματικὴ καλλιέργεια αὐτῶν τῶν δένδρων τίς πιὸ καλὲς εὐκαιρίες γιὰ νά πετύχει τὴν προσπάθειά του αὐτὴ καὶ ν' ἀποχτήσῃ ἓνα σοβαρὸ εἰσόδημα.

ΩΔΗ ΣΤΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΣΣΕΣ

Τὸ μῦθός σας γὰ κλώθει τὸν παλιὸ
 στή ρόκα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ πόθου
 καὶ στήν ψυχὴ μου ὀλόκερη γὰ κλειῶ
 τὴ ροσταλγία τῆρ ἄσωπτη τοῦ χρόνου.

Αὐτοῦ ψηλὰ στὰ βράχια τὰ τραχιὰ
 τῆς φτώχειας καὶ τῆς ἔγνοιᾶς ἐπεὶ ταίρια
 μὲ τὴν πιστὴ καρτερικὴ καρδιά
 καὶ τ' ἅγια ροζιασμένα χέρια.

Ἐσεῖς γερὸ θεμέλιο τῆς γειᾶς.
 Κολῶνες Δωρικῆς. Ἠλιοψημμένες,
 ; υφᾶτε βράδι ἀπὸ τὸ μόχθο τῆς δουλειᾶς
 μὲ τὸ μῦθὸ στὴ σαρματίσα ἡλοημένες.

Τῆς Μοῦσας ἀδερφές, κι ὡς τὶς βαθειές
 τὶς ρίζες τῆς ζωῆς σας ποτισμένες
 ἀπ' τῆς Φυλῆς τὰ νάματα, ζωθιές,
 στὰ κλέφτικα τραγοῦδια βαφτισμένες.

Ἐσεῖς ἀπόνα βράχο ξακονιστὸ
 -σὰν πέτρινο καὶ τοῦτο εἶναι λοιλοῦδι-
 χορεύοντας πηδᾶτε στὸ γκρεμὸ
 κι ἀφήνετε ἐν' ἀθάνατο τραγοῦδι.

Γυναῖκες Ἠπειρώτισσες σεμνές
 τοῦ τόπου μου γυναῖκες ἠρωίδες
 λεβεντομένες, ἄξιες, ταπεινές,
 μὲ πίκρα ζυμωμένες καὶ μ' ἀχτίδες.

Λοιλεῦτρες καὶ ξωμάχες δυνατές,
 στὸν ἀργαλειό, στ' ἀλέτρι, στὸ κεντήδι.
 Στὴ μοῖρα τῆς ἔπομονῆς ὀσθῆς
 τιλῆγετε τῆς ζήσης τὸ διασίδι.

Στὰ πανηγύρια πρώτες, στὶς χαρῆς
 σέργετε τοὺς χοροὺς χρυσοντυμένες,
 πανέμορφες νιφάδες λιγερές
 μὲ τὶς στολές σας τὶς γραμμμένες.

Ἐσεῖς στῆς Πίνδου ἀπάνω τὶς κορφές
 τὰ βόλμα κουβαλᾶτε ἀνθραιωμένες
 καὶ μένετε σὰν πέτρινες Μοσφές
 στῆς ἱστορίας τοὺς γέθους λαξεμένες.

Σὰν Ἐστιάδες πάντοτε, πιστές
 τοῦ τόπου τὴν ψυχὴ γερὰ κρατᾶτε
 καὶ στὶς σκληρῆς τὶς κρίσιμες στιγμῆς
 μὲ τ' ἄρματα ζωσμένες πολεμᾶτε...

*. Ἄχ νᾶηταν μπορετὸ -μὲ τί καὶ μὸ-
 ὁ στίχος ὁ φτωχὸς γὰ σᾶς ὑμνήσει
 κι ἅγιο προσκνητᾶρι ἕνα Βιωμὸ
 παντοτινὰ κι εὐλαβικὰ γὰ στήσει.

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ «Ἡπειρος» ἐλπίζει νὰ καθιερώσει ἀπὸ τὸ ἐπόμενο τεῦχος τῆς σελίδες ἠπειρωτικῆς βιβλιογραφίας. Εἶναι μιὰ ἔλλειψη σημαντικὴ στὰ ἠπειρωτικὰ γράμματα. Ὁ ἀείμνηστος ἰδρυτὴς τῆς Ἑστίας μας καθηγητὴς Περικλῆς Βιζουκίδης εἶχεν ἀρχίσει νὰ δημοσιεύει ἠπειρωτικὴ βιβλιογραφία στὰ *Ἡπειρωτικὰ Χρονικά*, ποὺ δημοσίευε τότε ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἰωαννίνων ἐπιμελεῖα Γεωργίου Ἀναγνωστοπούλου ἐν Ἀθήναις, Περικλέους Βιζουκίδου ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἀλκιβιάδου Κοντοπάνου ἐν Ἰωαννίνοις. Τὰ *Ἡπειρωτικὰ Χρονικά* δυστυχῶς εἶχαν τὴ συμμετοχὴ τους στὶς ἐθνικὲς περιπέτειες τῆς Ἡπείρου καὶ ἀκόμα δὲν βρῆκαν τὸ σωστὸ δρόμο τους.

Παρακαλοῦμε ὅλους τοὺς Ἡπειρώτες καὶ τοὺς φίλους τῆς Ἡπείρου νὰ μᾶς στέλλουν ἐκδόσεις τους, ἀνάτυπά τους ἢ βιβλιογραφικὰ σημειώματα ἀντλημένα ἀπὸ δυσεύρετα ἢ δυσπρόσιτα περιοδικὰ καὶ ἄλλα δημοσιεύματα. Τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα εἶναι: ὀνοματεπώνυμο συγγραφέως, τίτλος πλήρης, τόπος καὶ χρόνος ἐκδόσεως, σχῆμα (ἀπλούστερα διαστάσεις), ἀριθμὸς σελίδων καὶ ἐνδεχομένως πινάκων ἐκτὸς κειμένου.

Τὰ ἐντυπα ποὺ θὰ μᾶς στέλλονται θὰ καταχωρίζονται στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης, ἢ ὁποῖα, μὲ κεντρικὸ πυρῆνα τὴ βιβλιοθήκη τοῦ ἀειμνήστου Π. Βιζουκίδη, βρίσκεται ὑπὸ ἀνάπτυξιν, πάντως εἶναι στεγασμένη σὲ εἰδικὴ αἴθουσα τοῦ Ἐντευκτηρίου τῆς Ἑστίας.

Ὅσοι μᾶς βοηθήσουν στὸν τομέα αὐτὸ θὰ παίρνουν σὲ ἀντάλλαγμα δωρεὰν τὰ τεύχη τῆς *Ἡπείρου*. Ἐννοεῖται ὅτι θὰ γνωστοποιεῖται ἡ λήψη τῶν ἐντύπων μαζί μὲ τὸν ἀριθμὸ εἰσαγωγῆς στὴ βιβλιοθήκη μας καὶ μαζί μὲ τὶς εὐχαριστίες μας.

Παράλληλα ἡ *Ἡπειρος* θὰ ἀνταλλάσσεται μὲ ἄλλα περιοδικὰ καὶ διάφορα ἐντυπα, ὥστε μαζί μὲ τὶς ἀγορὲς βιβλίων ἡ Βιβλιοθήκη μας νὰ ἀποτελεῖ μιὰ ἀκόμα συμβολὴ στὴν πνευματικὴ πραγματικότητα τῆς συμπρωτεύουσας, ἢ ὁποῖα συναγωνίζεται τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν περνάει ἴσως, π.χ. σὲ ἀριθμὸ φοιτητῶν, ἀφοῦ τὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης μόνον ἀριθμεῖ περίπου 40.000 φοιτητὰς, μεταξύ τῶν ὁποίων πολλοὶ Ἡπειρώτες.

ἡ «Ἡπειρος»

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Συζητοῦν στὸ καφενεῖο οἱ χωριανοί. Οἱ αἰώνιες, οἱ ἀτελείωτες συζητήσεις, οἱ ἀνώφελες, ποὺ δὲν καταλήγουν ποθενά. Μόνο γεμίζουν τὶς ὥρες καὶ προκαλοῦν τὴν «ἐκτόνωση», ὅπως λέμε τώρα.

Ὁ γερο-Δούκας μαζεμένος σὲ μιὰ γωνιά δὲν ἔχει πιά οὔτε τὴ θέληση οὔτε τὴ δύναμη νὰ παίρνῃ μέρος σὲ τέτοιες συζητήσεις. Τὸν βλέπουν νὰ κουνᾷ συνεχῶς τὰ δυὸ του χέρια σὰν νὰ κοσκινίζει. Τὸν πρόσεξαν κάποτε καὶ τὸν ρώτησαν:

— Τί κάνεις, γερο-Δούκα;

Συνεχίζοντας τὸ «κοσκινισμό» ἀπάντησε ἀργά-ἀργά στὸν ἴδιο ρυθμὸ:

— Κοσκινίζω τὰ λόγια ποὺ ἀκούω. Κοσκινίζω-κοσκινίζω, δὲν μένει τίποτα!

ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ μελέτη τοῦ Ρυθμιστικοῦ Σχεδίου τῶν νέων ἐγκαταστάσεων τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων ἐκπονήθηκε ἀπὸ ὀμάδα πού συγκροτήθηκε στὰ πλαίσια τοῦ Ἐργαστηρίου Εἰδικῆς Κτιριολογίας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ὑπεύθυνος ἀρχιτέκτων ἦταν ὁ Τάσος Μ. Κωτσιόπουλος, γιὸς τοῦ ἀειμνήστου συμπατριώτου καθηγητοῦ Μάνθου Κωτσιόπουλου. Τῆ γενικὴ ἐποπτεία εἶχε ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Καθηγητὴς Γιάννης Δ. Τριανταφυλλίδης, ἠπειρώτης ἐπίσης. Ἡ μελέτη ὀλοκληρώθηκε στὸ διάστημα ἀπὸ τὴν Ἀνοιξὴ τοῦ 1972 μέχρι καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1973, παραδόθηκε στὸ Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων σὲ δύο φάσεις (προμελέτη - ὀριστικὴ μελέτη) καὶ συνοδεύτηκε ἀπὸ τὴν ἔκδοση 4 τόμων πού παρουσίαζαν τὶς γενικὲς ἀρχές, ὅπου βασίστηκε, καὶ τὰ ἀναλυτικὰ τῆς στοιχεῖα. Τὸ παρακάτω σημείωμα ἐπιχειρεῖ νὰ περιγράψει πολὺ συνοπτικὰ τὶς ἀρχές αὐτές.

1. Ὁ Χῶρος

Ὁ χῶρος τῶν νέων ἐγκαταστάσεων τοῦ Πανεπιστημίου εἶχε ἤδη ἐπιλεγεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάθεση τοῦ Ρυθμιστικοῦ Σχεδίου. Βρίσκεται στὴν περιοχὴ τῆς μονῆς Δουρούτης, κοντὰ στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ἰωαννίνων - Ἀθηνῶν καὶ σὲ ἀπόσταση περίπου τεσσάρων χιλιομέτρων ἀπὸ τὶς σημερινὲς ἐγκαταστάσεις τοῦ Πανεπιστημίου. Τὸ οἰκόπεδο ἔχει ἐπιφάνεια περίπου τριῶν τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. Τὸ ἀνώτερο μέρος του ἔχει ἔντονη κλίση πρὸς τὴ λίμνη καὶ εἶναι δασωμένο ἐνῶ τὸ κατώτερο εἶναι σχεδὸν ὀριζόντιο μὲ ἀραιὰ δένδρα. Ὁ κύριος προσανατολισμὸς εἶναι ὁ ἀνατολικός.

Ἡ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν πόλη δημιούργησε στοὺς μελετητὲς τὴν ἀνάγκη νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν προτεινόμενο πανεπιστημιακὸ ὀργανισμὸ μὲ τὴ μορφή ἐνὸς αὐτονόμου πολεοδομικοῦ σχηματισμοῦ. Ἐνας τέτοιος σχηματισμὸς θὰ περιέχει, πέρα ἀπὸ τὶς ἐγκαταστάσεις ἔρευνας καὶ διδασκαλίας, τὶς ἀπαραίτητες κεντρικὲς κοινόχρηστες ἐγκαταστάσεις ὅπως καὶ τὶς ἐγκαταστάσεις κατοικίας τουλάχιστον γιὰ τὸ ἕνα τρίτο τῶν φοιτητῶν.

2. Ἀκαδημαϊκὴ Ὁργάνωση.

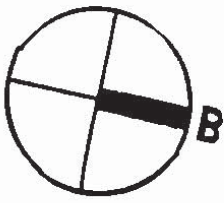
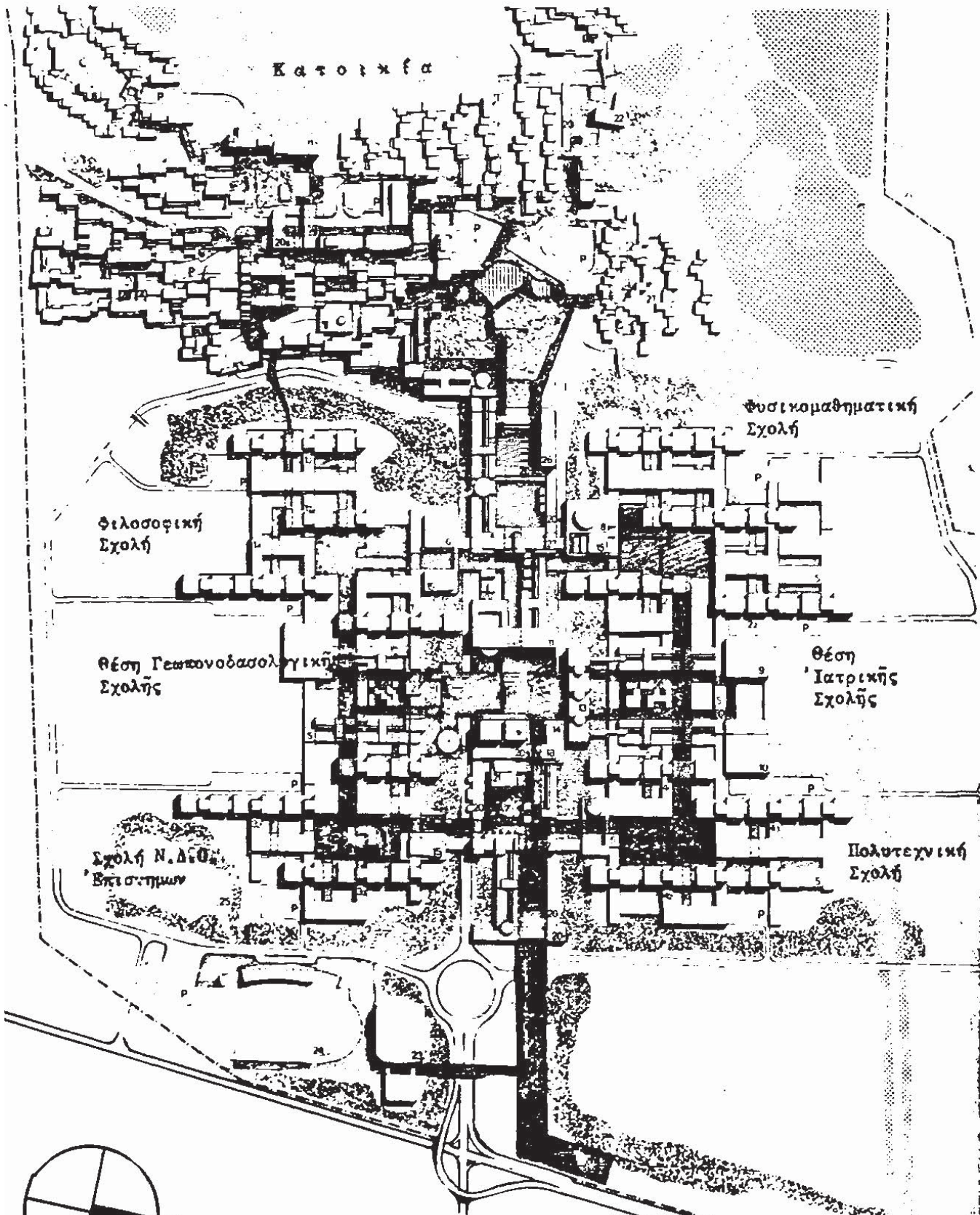
Ἡ ἀκαδημαϊκὴ ὀργάνωση περιέχει ἐκεῖνα τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ πού ἐμφανίζονται σήμερα σὰν κύριες διεκδικήσεις, ἀλλὰ καὶ προοπτικὲς γιὰ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ καὶ ἐκσυγχρονισμὸ τῶν Πανεπιστημίων μας. Πιο συγκεκριμένα: Βασικὴ ἀκαδημαϊκὴ μονάδα εἶναι ὁ «Τομέας», πού ἀντιστοιχεῖ περίπου στὸ εὖρος μιᾶς ἐπιστήμης (π.χ. Τομέας Φυσικῆς, Χημείας, Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν κλπ.). Σύνολα Τομέων συγκροτοῦν τὶς Σχολές. Στὸ πλαίσιο τῶν Τομέων δὲν προβλέπονται ἔδρες, τουλάχιστον μὲ τὴ σημερινὴ τους μορφή, ἀλλὰ Μαθήματα

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- 1₁. Τομέας Φιλοσοφίας-Φιλολογίας
- 1₂. » Ξένων Γλωσσών και Φιλολογιών
- 1₃. » Ίστορίας και Αρχαιολογίας
- 1₄. » Ψυχολογίας, Παιδαγωγικής και Κοινωνιολογίας
- 2₁. » Μαθηματικών και Έπιχειρησιακής Έρευνας
- 2₂. » Φυσικής
- 2₃. » Χημείας
- 2₄. » Άστρονομίας, Μετεωρολογίας και Γεωεπιστημών
- 3₁. » Διοικητικών Έπιστημών
- 3₂. » Δημόσιας Διοίκησης, Νομικών και Πολιτικών Έπιστημών
- 3₃. » Οικονομικών Έπιστημών
- 4₁. » Έπιστημών του Περιβάλλοντος
- 4₂. » Κατασκευαστικής Τεχνολογίας και Τοπογραφίας
- 4₃. » Μηχανολογίας και Ηλεκτρολογίας
5. » Πλέγμα αιθουσών διδασκαλίας και εργαστηρίων
6. » Κέντρο Γλωσσών
7. » Κέντρο Παιδαγωγικής και Έκπαιδευτικών Σπουδών
8. » Κέντρο Ηλεκτρονικών Διερευνητών
9. » Κέντρο Βιολογικών Σπουδών
10. » Κέντρο Μηχανικών Έπιστημών
11. » Κέντρο Βιβλιοθήκης-Πληροφοριών
12. » Χώροι εργασίας φοιτητών και σεμιναρίων
13. » Κέντρα φοιτητικών συλλόγων
14. » Κεντρικό άμφιθέατρο
15. » Άμφιθέατρα Σχολών
16. » Διοίκηση
17. » Τεχνικές εγκαταστάσεις
18. » Κέντρο προσωπικού
19. » Φοιτητικό θέατρο
- 20₁. » Έκθεσιακοί χώροι-Μουσεία
- 20₂. » Χώροι θεαμάτων
- 20₃. » Ταχυδρομείο-Τράπεζα
- 20₄. » Καταστήματα
- 20₅. » Έστιατόρια-Ζαχαροπλαστεία
21. » Τυπογραφείο
22. » Έκκλησία (κτίσμα Μονής Δουρούτης)
23. » Κλειστό άθλητικό κέντρο
24. » Άνοικτο άθλητικό κέντρο
25. » Έλεύθεροι χώροι άθλητισμού
26. » Ξενώνας
27. » Κατοικία
28. » Κέντρο και υπόκεντρα κατοικίας
29. » Σταθμός λεωφορείων
30. » Πανεπιστημιακό πάρκο
31. » Πειραματικό σχολείο

Πρός
έθνική οδό

Πρός
Γιάννινα

πού διδάσκονται έπειτα από εϋέλικτο προγραμματισμό του Τομέα και με τη χρησιμοποίηση όλου του διδακτικού δυναμικού στα πλαίσια ενός ένιαίου φορέα έρευνητών και διδασκόντων.

Προβλέπονται για την πρώτη φάση δύο Σχολές (Φιλοσοφική με τέσσερεις Τομείς και Φυσικομαθηματική με πέντε) και για τη δεύτερη φάση άλλες δύο (Πολυτεχνική και Διοικητικών, Οικονομικών και Νομικών Έπιστημών) με πιθανότητα να προστεθούν άλλες δύο (Γεωπονοδασολογική και Ίατρική). Το σύνολο των φοιτητών στην τελική φάση θα είναι της τάξης των 10.000, ενώ του ακαδημαϊκού προσωπικού της τάξης των 1.400.

3. Οί Άρχές του Ρυθμιστικού Σχεδίου

Τά δύο κεντρικά χαρακτηριστικά του νέου Πανεπιστημίου - δηλαδή τὸ είδος του οικόπεδου και ἡ απόσταση από την πόλη από τη μιά μεριά, και ἡ ακαδημαϊκή ὀργάνωση από την ἄλλη - ὀδήγησαν σὲ ἓνα Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο Ἀνάπτυξης πὸν διέπεται ἀπὸ τις παρακάτω ἀρχές:

- α. Ὁλοκληρωμένη ζωὴ τοῦ συγκροτήματος.
- β. Ἀπόδοση τοῦ συγκροτήματος.
- γ. Ἡ πληρότητα κατὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ συγκροτήματος.

4. Κύρια χαρακτηριστικά

Οί ἐνότητες χώρων πὸν συνθέτουν τὸ Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο εἶναι, σύμφωνα με τις προηγούμενες ἀρχές, οί ἑξῆς:

- α. Οί χώροι ἔρευνας και διδασκαλίας (σχολές - Τομείς - Κλάδοι με τὰ εἰδικὰ ἐργαστήριά τους).
- β. Τὸ πλέγμα τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας, περίπου 25.000 μ².
- γ. Οί ἐγκαταστάσεις τοῦ κέντρου (διοίκηση, κέντρα φοιτητικῶν συλλόγων, κέντρο προσωπικοῦ, ἑστιατόρια, θέατρα - κινηματογράφοι, ἐκθεσιακοὶ χώροι, χώροι ἀναψυχῆς, καταστήματα, τυπογραφεῖο, ὑγειονομικὸς σταθμὸς, κ.λ.π.), περίπου 35.000 μ².
- δ. Τὰ κέντρα Σπουδῶν και ἡ Βιβλιοθήκη, περίπου 37.000 μ².
- ε. Οί χώροι ἐργασίας φοιτητῶν και σεμιναρίων, περίπου 60.000 μ².
- στ. Οί χώροι κατοικίας, περίπου 150.000 μ² (συμπεριλαμβάνονται και οί κοινόχρηστοι χώροι τοῦ «φοιτητικοῦ χωριοῦ»).
- ζ. Οί κλειστὲς και ἀνοικτὲς ἀθλητικὲς ἐγκαταστάσεις.
- η. Τὸ δίκτυο πεζοδρομίων και οί πλατεῖες.
- θ. Τὸ δίκτυο κυκλοφορίας αὐτοκινήτων και οί χώροι στάθμευσης.

Τὰ κύρια χαρακτηριστικά αὐτῆς τῆς λύσης εἶναι τὰ παρακάτω: Γραμμικὴ ἀνάπτυξη τοῦ Κέντρου κατὰ δύο κάθετους ἄξονες. Ὁ κύριος ἄξονας συνδέει τὴν περιοχὴ κατοικίας με τοὺς χώρους ἔρευνας και διδασκαλίας και ἐπεκτείνεται πρὸς τὰ κάτω ὥστε νὰ συνδεθῆ μελλοντικὰ με τὸ γραμμικὸ κέντρο τῆς πόλης πὸν πρόκειται νὰ ἀναπτυχθεῖ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, παράλληλα με τὴν

έθνικη όδó 'Ιωαννίνων - 'Αθηνών. 'Ο δευτερεύων άξονας, κάθετος στον προηγούμενο και παράλληλος προς τó κάτω όριο του οικοπέδου αποτελεί και τόν κύριο δρόμο που θά συνδέει τις δυó μελλοντικά προβλεπόμενες Σχολές (Ίατρική και Γεωπονοδασολογική). Τó σημείο διασταύρωσης των δυó άξόνων είναι ή κεντρική πλατεία του Πανεπιστημίου.

'Εκτός από τους δυó άξονες του Κέντρου βασικοί πεζόδρομοι συνδέουν, σε σχήμα τετραγώνου, τις τέσσερεις Σχολές. Στις γωνίες του τετραγώνου βρίσκονται οί πλατείες των τεσσάρων Σχολών.

Οί χώροι μελέτης και σεμιναρίων οργανώνονται γραμμικά σε δυó ζώνες παράλληλες προς τους άξονες του Κέντρου και είσχωρούν στην περιοχή κατοικίας. 'Η κατοικία αναπτύσσεται μέχρι τó ύψος της Μονής Δουρούτης και αποτελείται από μονόροφα ή διόροφα κτίσματα.

Τó δίκτυο κυκλοφορίας αυτοκινήτων περιλαμβάνει:

α. Τόν δρόμο σύνδεσης με τήν πόλη.

β. Τó περιφερειακό κύκλωμα που έξυπηρετεί τά πιό απομακρυσμένα σημεία.

Τó παραπάνω Γενικό Ρυθμιστικό Σχέδιο 'Ανάπτυξης έχει χρησιμοποιηθεί, μετά από όρισμένες μικροαλλαγές σαν βάση για τόν καθορισμό των οικοπέδων και τήν έκπόνηση των αρχιτεκτονικών μελετών των κτιρίων. Οί επί μέρος μελέτες για τήν πρώτη φάση ανάπτυξης του Πανεπιστημίου έχουν ανατεθεί σε κοινοπραξία ιδιωτικών αρχιτεκτονικών γραφείων και ήδη βρίσκονται στο στάδιο της ολοκλήρωσης.

Ω.

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ

Τριανταπέντε χρόνια πέρασαν, αλλά δέν ξεχνιέται. 'Ηταν τά χρόνια της γερμανικής κατοχής. Χρόνια πείνας για όλους, ιδιαίτερα για τους άνεργους, όπως ήταν οί φοιτηταί. Μακριά από τó σπίτι τους, χωρίς δουλειά, χωρίς βιβλίο, χωρίς ψωμί. Θάνατος!

Τότε φάνηκε ή 'Ηπειρωτική αλληλεγγύη άλλη μιá φορά. Οί 'Ηπειρώτες άρτοποιοί της Θεσσαλονίκης πήραν τήν άπόφαση νά δίνουν καθένας τους σ' ένα 'Ηπειρώτη φοιτητή ένα ψωμί τήν ήμέρα. 'Ο φοιτητής δέν έμπαινε στην ούρά, δέν είχε νά τρυπήσει δελτίο, δέν πλήρωνε. 'Επί τή εμφανίσει του ó άρτοποιός έπαιρνε τó ψωμί από τó ράφι, με μιá άρχοντική κίνηση τó περνούσε πάνω από τά κεφάλια της «ούράς», ó φοιτητής τó έπαιρνε με μιá κάποια συστολή και έφευγε. 'Ηγεμονική μεταχείριση. Ξεχνιέται;

Θέλω ν' αποδώσω φόρο εύγνωμοσύνης σ' όλους τους 'Ηπειρώτες άρτοποιούς της Θεσσαλονίκης μνημονεύοντας μόνον ένα, που νομίζω ήταν ó πρόεδρος τους και δέν ύπάρχει πιá. 'Ηταν Ζαγορήσιος, από τó Τσεπέλοβο. Τόν έλεγαν Κωνσταντίνο Καζαντζή. Θυμάμαι καλά;

'Οπωςδήποτε, και του Προέδρου και όλων «οίδεν ó θεός τά όνόματα». Και, ήν έμείς ξεχνούμε, 'Εκείνος δέν ξεχνάει.

Φ.Π.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΓΚΡΑΤΖΙΟΣ

Ἡ ἡπειρωτικὴ παροικία τῆς Θεσσαλονίκης μὲ συγκίνηση παρακολούθησε τὶς ἐκδηλώσεις στὴ μνήμη τοῦ ἀείμνηστου Κώστα Γκράτζιου στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ Θεσσαλονίκη. Ψυχὴ τῶν ἐκδηλώσεων ἦταν ὁ συνεργάτης τοῦ Κ. Γκράτζιου πολλὰ χρόνια στὴν ἐκπαίδευση Στάθης Λαμπρίδης, πού ἐπιμελήθηκε εἰδικὴ ἐκδοση μὲ τίτλο: Κώστας Ν. Γκράτζιος, ἕνας φωτισμένος δάσκαλος, Θεσσαλονίκη 1977.

Στὴ Θεσσαλονίκη τὴν πρωτοβουλία τῶν ἐκδηλώσεων εἶχε τὸ Γ' Λύκειο Θηλέων. Τὸ Γ' Γυμνάσιο Θηλέων, ὅπως ὀνομάζονταν τότε, ὁ Γκράτζιος τὸ ἴδρυσε καὶ τὸ διηύθυνε εἴκοσι ὀλόκληρα χρόνια ἀπὸ τὸ 1936. Ἀλλά, κατὰ τὴν ὥραία ἐκδήλωση πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου νεκροῦ, οἱ νεώτεροι ἢ μᾶλλον ὄλοι, μάθαμε τὴν ἀδιάλειπτη προσφορὰ τοῦ Κ. Γκράτζιου ἀπὸ τὰ νεανικά του χρόνια, πού ἀπλῶς κορυφώθηκε ἐδῶ στὴ Θεσσαλονίκη κατὰ ἕνα τρόπο σιωπηλό, δημιουργικὸ καὶ θαυμάσιο, ὥστε δικαιολογημένα ἔγραψε ὁ χρονογράφος τῆς Θεσσαλονίκης Νίκος Μέρτζιος (Ἑλληνικὸς Βορρᾶς 16.6.1967):

Ἀπέθανεν ὁ γερο - Γκράτζιος —ψηλός, ὀλύμπιος, λιτός—καὶ εἶναι σὰν νὰ ἐρράγισε ξαφνικὰ μέσ' στὴ σιωπὴ τοῦ δάσους ἢ πρὸς μεγάλη δρυὸς καὶ ἐγέμισε τοὺς λόγγους, τὶς πλαγιές, τὰ ἀνεξιχνίαστα ξέφωτα μὲ μιὰ βοή θανάτου καὶ ζωῆς.

Καὶ ὁ χρονογράφος τῆς Θεσσαλονίκης κατέληγε:

Τώρα ὁ γερο - Γκράτζιος ἔφυγε. Ἀλλ' ὅσοι τὸν προβόδισαν καὶ εἶδαν τὰ τέκνα του νὰ τριγυρίζουν τὸ κιβούρι του σὰν λύκοι καὶ σὰν ἀετοί, μὲ τὴ σφραγίδα τοῦ Λωριέως εἰς τὸ πλατὺ τους κούτελο, τὸν ἐμακάρισαν. Καὶ τὸν ἐξήλεσαν ἀσφαλῶς.

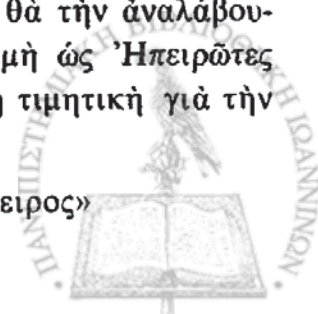
Ἦταν ἀκόμα 1967. Στὸ μεταξὺ «οἱ λύκοι καὶ οἱ ἀετοί», τὰ παιδιὰ τοῦ Γκράτζιου, ἀνέβηκαν στὶς κορυφές τῆς ἐθνικῆς ἡγεσίας. Καὶ πού νὰ λογαριάσει κανεὶς τὴ στρατιὰ τῶν παιδιῶν του—ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν—πού πέρασαν ἀπὸ τὰ θρανία κάτω ἀπὸ τὸ πατρικὸ βλέμμα αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Δασκάλου σοφίας καὶ ἀρετῆς.

Φ. Π.

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

Σ' ἕνα χρόνο ἡ ἡπειρώτισσα ποιήτρια τῆς Θεσσαλονίκης κ. Χρυσάνθη Ζιτσαία συμπληρώνει 50 χρόνια πνευματικῆς προσφορᾶς ἀπὸ τὸ 1929, πού δημοσίευσε τὴν πρώτη ποιητικὴ Συλλογὴ της. Ἄν τὸ θυμίζουμε ἀπὸ τώρα, εἶναι γιατί χρειάζεται χρόνος γιὰ νὰ ὀργανωθῆ σωστὰ μιὰ τιμητικὴ ἐκδήλωση. Ρίχνουμε τὴν ιδέα. Ἄν ἄλλοι, ἀρμοδιώτεροι ἴσως, ἀφίσουν στὴν Ἠπειρωτικὴ Ἑστία ἢ στὴν Ἠπειρὸ μας τὴν τιμὴ νὰ τιμήσῃ τὴ Χρυσάνθη Ζιτσαία, θὰ τὴν ἀναλάβουμε πρόθυμα τὴν πρωτοβουλία. Ἀλλοιῶς διεκδικοῦμε τὴν τιμὴ ὡς Ἠπειρώτες τῆς Θεσσαλονίκης νὰ μετάσχουμε ἀνάλογα σὲ κάθε ἐκδήλωση τιμητικὴ γιὰ τὴν ποιήτρια στὰ πενήντα χρόνια τῆς προσφορᾶς της.

ἢ «Ἠπειρος»

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

Ἡ Ἑπειρωτικὴ Ἑστία τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸ 1940, ποὺ ἰδρύθηκε, καταβάλλει συνεχεῖς προσπάθειες γιὰ τὴν πραγμάτωση τῶν σκοπῶν τῆς ἰδρύσεώς της.

Τὸ περιοδικό δὲν θὰ λησμονήσῃ νὰ ἀναφερθῇ στὸ ἔργο ὅλων τῶν διατελεσάντων προέδρων καὶ μελῶν τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων, τὰ ὁποῖα ἐμόχθησαν γιὰ νὰ φθάσουμε ἐδῶ ποὺ εἴμεθα σήμερα.

Περικλῆς Βιζουκίδης
ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἑστίας

Σωτήριος Βίμπλης
διατελέσας Πρόεδρος τῆς Ἑστίας

Σκοπὸς τῆς Ἑστίας κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ καταστατικοῦ της εἶναι:

«Ἡ κοινωνικὴ ἐπαφὴ καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῶν μελῶν μεταξύ τους. Ἡ καλλιέργεια κοινωνικῶν σχέσεων καὶ ἡ ἀνάπτυξη ἀμοιβαίας γνωριμίας. Ἡ ἠθικὴ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ ὕλική συνδρομὴ σὲ κάθε Ἑπειρῶτη. Ἡ μελέτη, ἡ προώθηση καὶ ἡ προαγωγή τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς Ἠπείρου. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων τῶν μελῶν. Ἡ δημιουργία τῶν καταλλήλων ὁρῶν γιὰ τὴν παράλληλη ψυχικὴ, πνευματικὴ καὶ σωματικὴ προαγωγή, ἐξέλιξη καὶ τελειοποίηση. Ἡ παροχὴ μέσων ἀνωτέρας πνευματικῆς μορφώσεως, καλλιέργειας καὶ ψυχαγωγίας».

Ὡς μέσα γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τῆς Ἑστίας ὀρίζονται ἀπὸ τὸ καταστατικό:

«Ἡ ὀργάνωση κέντρου καταλλήλου νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐντευκτήριο τῶν μελῶν τῆς Ἑστίας καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους. Ἡ ἰδρυση βιβλιοθήκης καὶ ἀναγνωστηρίου. Ἡ ὀργάνωση τακτικῶν ὁμιλιῶν, διαλέξεων καὶ συζητήσεων ἐπὶ

ἐπιστημονικῶν, οἰκονομικῶν, ἱστορικοφιλολογικῶν καὶ κοινωνικῶν θεμάτων. Ἡ ὀργάνωση μορφωτικῶν ἑσπερινῶν μαθημάτων. Ἡ μελέτη καὶ ἡ ἔρευνα τῶν λαογραφικῶν μνημείων καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἡπείρου.

Ἡ ὀργάνωση συναυλιῶν, φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἡμερίδων καὶ ἑσπερίδων. Ἡ πραγματοποίηση ψυχαγωγικῶν συγκεντρώσεων, χοροεσπερίδων καὶ ἐκδρομῶν».

Τὸ περιοδικό μας θὰ ὑπηρετήσῃ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑστίας καὶ θὰ εὐοδώσῃ τὰ μέσα γιὰ τὴν πραγμάτωσή τους. Δὲν εἶναι τίποτε περισσότερο, τίποτε λιγότερο. Γι' αὐτὸ τὸ ὄνομάσαμε: ΗΠΕΙΡΟΣ. Αὐτὸ τὰ λέει ὅλα.

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ

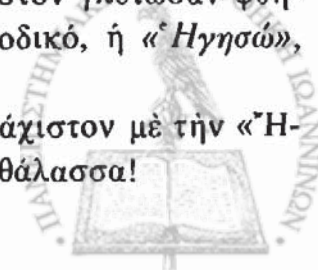
Εἶχαμε, ὅπως εἶναι εὐνόητο, πολλές συζητήσεις, πῶς νὰ ὀνομάσωμε τὸ περιοδικό μας. Μὲ τὸ ὄνομα «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» βγαίνει, ὡς γνωστόν, ἡ βραβευμένη ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μηνιαία ἐπιθεώρηση στὰ Ἰωάννινα καὶ δὲν θὰ μᾶς ἔσωζε οὔτε ἀκέραιος ὁ τίτλος «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία Θεσσαλονίκης». Σκεφθήκαμε φυσικὰ τὸν Πύρρο, πὺ ἔδωσε τὸ ὄνομά του συχνά, ἀκόμα καὶ στὸν παλαιὸ ποδοσφαιρικὸ Σύλλογο τῶν Ἰωαννίνων. Ἀπὸ μιὰ ἄποψη θὰ ταίριαζε ἴσως νὰ δώσουμε στὸ περιοδικό μας τὸ ὄνομα τῆς Ὀλυμπιάδας· εἶναι ἡ πιὸ δοξασμένη Ἡπειρώτισσα, πὺ ἔζησε στὴ Μακεδονία, ὅπως τὰ μέλη τῆς Ἑστίας μας. «Δωδώνη», «Ἀμβρακία» ἢ ὅ,τι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, χρησιμοποιημένα κι αὐτά, θὰ περιόριζαν τοὺς στόχους μας καὶ σὲ χρόνο καὶ σὲ τόπο. Στὸ τέλος δὲν βρήκαμε ἄλλο ὄνομα νὰ τὰ λέη ὅλα. Καὶ διαλέξαμε τὸ ΗΠΕΙΡΟΣ. Αὐτὸ πράγματι τὰ λέει ὅλα ὅσα ἔχομε στὸ νοῦ μας!

.... ΚΑΙ ΕΝΑ ΣΧΕΤΙΚΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ

Οἱ σκέψεις γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ περιοδικοῦ ἔφεραν στὴ μνήμη ἓνα φιλολογικὸ ἀνέκδοτο, πὺ εἶναι καὶ ἠπειρωτικὸ, ἀφοῦ τὸ διηγόταν ὁ συμπατριώτης μας καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὕστερα τοῦ Πολυτεχνείου τῶν Ἀθηνῶν ἀείμνηστος Δημήτριος Εὐαγγελίδης, ἀπὸ τὸ Πλαίσιο τῶν Φιλιατῶν.

Ὁ Εὐαγγελίδης, ὡς γνωστόν, δὲν ἦταν μόνον ἱστορικὸς τῆς Τέχνης, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς. Διηγόταν λοιπὸν ὅτι στὰ νιάτα του θέλησαν νὰ βγάλουν ἓνα φιλολογικὸ περιοδικὸ καὶ ἡ φιλολογικὴ παρέα του ἀποφάσισε νὰ τοῦ δώσῃ τὸ ὄνομα μιᾶς τῶν ἐννέα Μουσῶν: Ἑρατώ. Πρὶν ὅμως κυκλοφορήσῃ τὸ περιοδικό, ἡ ἀντίθετη φιλολογικὴ συντροφιά διέδωσε ὅτι τὸ νέο πνευματικὸ δημιούργημα, ἢ «Ἑρατώ», θὰ εἶναι ... ξ - Ἑρατώ! Θορυβημένοι οἱ νέοι συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ, ἄλλαξαν τὸ ὄνομα. Τὸ εἶπαν: Ἡγησώ. Ἐτσι τουλάχιστον γλύτωσαν φθηνότερα. Οἱ ἀντίπαλοί τους ἔγραψαν μόνον ὅτι τὸ νέο περιοδικό, ἢ «Ἡγησώ», χρειάζεται: ἐξ - Ἡγησώ!

Τί θὰ ἀκούσουμε γιὰ τὸ δικό μας, ὁ Θεὸς τὸ ξέρει. Τουλάχιστον μὲ τὴν «Ἡπειρο» νὰ μὴν ... πελαγώσουμε καὶ νὰ μὴν ... τὰ κάνουμε θάλασσα!

ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ. Ἀπό μάνα καὶ ἀπὸ πατέρα κρυτοῦσε ἀπὸ δύο βασιλικά γένη τῆς Ἠπειροῦ. Κόρη τοῦ Νεοπτολέμου, βασιλέως τῆς Ἠπειροῦ, γεννήθηκε περί τὸ 375 π.Χ. Ἦταν ἀκόμα κοριτσόπουλο, ὅταν πῆγε στὸ πανηγύρι τῶν Μακεδόνων, στὸ ἱερό τοῦ Διὸς στὸ Δίον, στοὺς πρόποδες τοῦ Ὀλύμπου. Ἀπὸ τότε τὴν εἶπαν Ὀλυμπιάδα. Πῆγε ἀπὸ τὴν Ἠπειρο καὶ σὲ ἄλλο πανηγύρι, μακρύτερα. Στὸ νησί τῆς Σαμοθράκης, στὸ ἱερό τῶν Μεγάλων Θεῶν. Ἐκεῖ γνωρίσθηκαν μὲ τὸ Φίλιππο. Τὸ ἀποτελέσμα τοῦ γάμου τους ἦταν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος!

Πέρασαν τὰ δραματικά χρόνια τῶν θριάμβων τοῦ ἀνδρός της καὶ τοῦ γιουῦ της. Ὁ ἓνας δολοφονήθηκε στὴν Ἐδεσσα, ὁ ἄλλος χάθηκε στὴν Ἀσία. Τὴν ἴδια τὴ σκότωσε ὁ Κάσσανδρος στὴν Πύδνα. Ἡ μνήμη τῆς τραγικῆς βασίλισσας ὅμως δὲν ἔσβησε. Κρατήθηκε μαζί μὲ τὴ μνήμη τοῦ ἀνδρός καὶ μάλιστα τοῦ γιουῦ της.

Ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Ἑλλάδα ὅλη ἔπεσε στοὺς Ρωμαίους τὸ 168 π.Χ. Ἡ μνήμη τῆς Ὀλυμπιάδος πάλι δὲν ἔσβησε. Τὸν 3ον αἰῶνα μ.Χ., τετρακόσια χρόνια μετὰ τὴν ὑποδούλωση στοὺς Ρωμαίους, στὴ Βέροια, πού εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων, γίνονται ἀγῶνες πρὸς τιμὴν τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου! Ἐρχονται ἀθληταὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὸ πανηγύρι. Στοὺς νικητὰς τῶν ἀγῶνων ἀπονέμονται μετάλια. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ χρυσὰ με.

τάλλια με την εικόνα της Ὀλυμπιάδος είναι αυτό που έχουμε στο Μουσείο της Θεσσαλονίκης. Δὲν βρέθηκε στην Ἑλλάδα. Είναι τὸ μόνο ἴσως ἀρχαῖο ἀντικείμενο που φέραμε ἀπ' ἔξω. Πουλιόταν ἔξω σὲ δημοπρασία, καὶ ἡ Ἑλλάδα ἔδωσε ἀπὸ τὸ πτωχὸ ταμεῖο της 800.000 δρχ. γιὰ νὰ τὸ ἀγοράσει καὶ νὰ τὸ φέρη πίσω στὸν τόπο του, στὴ Μακεδονία. Χρονολογεῖται στὴν περίοδο 225-250 μ.Χ.

Ἡ Ὀλυμπιάδα εἰκονίζεται με διάδημα καὶ με καλύπτρα, που θυμίζει τὴ μαντήλα τῶν μανάδων μας. Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες εἰκονίζονταν σὰν τὸ Μέγα Ἀλέξανδρο. Ρωμαῖες δέσποινες εἰκονίζονταν σὰν τὴν Ὀλυμπιάδα. Συνέχεια τοῦ ἴδιου εἰκονογραφικοῦ θέματος εἶναι ἡ Παναγία.

Ἡ Elizabeth Nau με ἀφορμὴ ἓνα καμέο ἀπὸ σαρδώνυχα με τὴ μορφή της Ἰουλίας Δόμνας, παρακολουθεῖ αὐτὴν τὴν εξέλιξη ἀπὸ τὴ μορφή της Ὀλυμπιάδος στὶς Ἀρσινόες καὶ τὶς Βερενικές τῶν Πτολεμαίων καὶ στὴν Ἰουλία Δόμνα καὶ τὶς ρωμαῖες δέσποινες.

Ἔτσι—κατὰ τὴν Ε. Nau—ἡ μορφή της Ὀλυμπιάδος πέρασε στὴν Παναγία τῶν Χριστιανῶν «γιὰ νὰ γίνῃ ἡ κυρίαρχη μορφή στὴν καρδιά τους».

Αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει ἡ ἐπιλογή της εἰκόνας στὸ ἐξώφυλλο τοῦ περιοδικοῦ μας. Είναι ἡ μορφή της ἡπειρώτισσας μάνας, που γέννησε τὸν Ἀλέξανδρο, κι ἔγινε τὸ πρότυπο μάνας ὡς τὸν καιρὸ τῶν μανάδων μας, που ἔδεναν ὅμοια τὰ μαλλιά τους σὲ κότσο, συχνὰ τὰ στόλιζαν μ' ἓναν ἀνάδεσμο καὶ τὰ σκέπαζαν με τὸ μαντήλι, λουλουδάτο στ' ἀνθισμένα νιάτα τους, μαῦρο στὰ τιμημένα γερατιά τους.

Φ.Π.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΒΟΡΕΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

1. ΤΑ ΚΕΡΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΛΙΑΣ

Παράγινε ἡ φτώχεια στὸ χωριό, ἔβλεπαν καὶ τοὺς ἄλλους, που γύριζαν καζαντισμένοι ἀπὸ τὰ ξένα, ἀποφάσισαν κι αὐτοὶ οἱ «προκομμένοι» ν' ἀφήσουν τὸ χωριό καὶ νὰ πᾶν οἱ δυὸ μαζί νὰ βροῦν τὴν τύχη τους. Μετὰ πολλὰ, κόντευε νὰ περάσει κι ἡ Ἄνοιξη, ἐπὶ τέλους ξεκίνησαν, πῆραν δρόμο, ἔφτασαν στὸ «γύρισμα», ἔρριξαν μιὰ τελευταία ματιά στὸ χωριό πρὶν τὸ χάσουν ἀπὸ τὰ μάτια τους, τοὺς φάνηκε παράδεισος που τὸν ἀφίνουν, καὶ τότε γυρνᾷ ὁ ἓνας καὶ λέει στὸν ἄλλο:

-- Λιᾶ, τὰ κεράσια λιάρουσαν, θὰ μᾶς τὰ φᾶν οἱ ἄλλ'!

Καὶ «με μιὰ ἀπόφαση» γύρισαν πάλι. Ἔτσι ἀπόμειναν στὸ χωριό.

2. ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΚΙ Ο ΜΥΛΩΝΑΣ

Χτύπησαν τὴν πόρτα τοῦ μύλου, περασμένα μεσάνυχτα. Ξύπνησε ὁ μυλωνάς, πῆγε πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα κι' ἀφουγκράστηκε, κατάλαβε ἦταν κλέφτες. Ἡ ἀμπάρα ἦταν γερὴ, ἀλλὰ ὁ μυλωνάς ἄρχισε νὰ τρέμει ἀπὸ τὸ φόβο του, μοναχὸς μέσα στὸ μύλο. Τί νὰ κάνει, εἶπε νὰ φανεῖ παληκάρι, παίρνει κουράγιο, ἀλλάζει καὶ τὴ φωνή του, καί, τάχα γινατωμένος, ρωτᾷ:

— Ποιὸς εἶναι τέτοια ὥρα; Τί χτυπᾶτε ἔτσι; Θὰ ξυπνήσετε τὸν κόσμο.

— Γιατί, ποιὸς εἶναι μέσα; ρώτησαν οἱ κλέφτες.

Καὶ ὁ μυλωνάς, με τὴν ἀλλαγμένη φωνή, ἀπάντησε:

— Εἰμῖστι οὐ Ρέντζιους, οὐ Καρέντζιους, τρία πιδιά τοῦ Ρέντζιου, δυὸ τοῦ Καρέντζιου κι ἐγὼ κι οὐ ... μυλωνάς!

Ἔτσι ἔφυγαν οἱ κλέφτες καὶ πῆγαν στὸ καλὸ τους. Γύρισε κι ὁ μυλωνάς στὸ κρεβάτι του καὶ κοιμήθηκε.

(Τὰ δυὸ ἀνέκδοτα εἶναι προσφορά τοῦ Βαγγέλη Λύτου· ἡ οἰκογένειά του κρατᾷ ἀπὸ τὸ Λιασκοβίκι).

Ἡ κ. Ἰωάννα Τσάτσου τίμησε μετὰ τὴν ἐπίσκεψή της τὴν Ἑστία μας τιμῶντας ἔτσι καὶ τὴν ἠπειρωτικὴ καταγωγὴ τοῦ συζύγου της Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Τσάτσου. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑστίας ὑποδέχεται τὴν κ. Ἰωάννα Τσάτσου στὴν ἐξώπορτα τοῦ Ἐντευκτηρίου μας.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Φυλλομετροῦμε τὰ Πρακτικὰ Συνεδριῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης. Γιὰ νὰ πληροφορηθοῦμε καὶ νὰ ἀντλήσουμε διδάγματα.

Πρακτικὸν Ἴον, τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1946. Παρόντες: Περικλῆς Βιζουκίδης, Ἀθανάσιος Χρυσόχου, Ἀντώνιος Καμάρας, Ἀθανάσιος Μητσούλης, Σωτήριος Βίμπλης, Κωνσταντῖνος Μέντζιος καὶ Χαράλαμπος Τζόβας. Εἶναι ἡ πρώτη μετακατοχικὴ συνεδρία, γιὰ τὴν ἀνάδειξη Προεδρείου. Τὰ μέλη τοῦ Δ. Σ. εἶχαν ἐκλεγῆ κατὰ τὴν 27η Ἰανουαρίου, λίγες μέρες πρὶν. Τώρα πρόκειται νὰ μποῦν οἱ βῆσεις γιὰ τὴ νέα ἐξόρμηση μετὰ τὴν κατοχὴ, κατὰ τὴν ὁποία τὰ μέλη τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης δὲν ὑστέρησαν σὲ πατριωτικὴ δράση. Θὰ τὴν ἐκθέσουμε στὶς σελίδες τῆς Ἠλείρου μας. Ἄλλ' ὥς μὴν ἀρχίσουμε δῶ ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Στὴν πρώτη μετακατοχικὴ συνεδρία τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς Ἑστίας μας προ-

εδρεύει ο ιδρυτής της καθηγητής Περικλής Βιζουκίδης. Τόπος συνεδρίας ή οικία του 'Αθανασίου Χρυσοχόου επί της οδού Βασιλίσσης Σοφίας, αριθ. 9.

Γιά τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου ὁ καθηγητὴς Π. Βιζουκίδης πήρε τὸ σύνολο τῶν ψήφων, πλὴν μιᾶς. Ἕνας ψήφισε Χρυσοχόου. Ἦταν βέβαια ὁ ἴδιος ὁ Βιζουκίδης, ποὺ δὲν ἐψήφισε τὸν ἑαυτό του. Αὐτὰ ἦταν τὰ ἤθη τῶν καιρῶν. Ἀπόδειξη γιὰ τὴ σύμπτωση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι ἡ ὁμόφωνη ἐκλογή

Σὲ κάθε ἐθνικὴ ἐκδήλωση τὸ Προεδρεῖο καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης παρίστανται, ὅπως ἐδῶ παλαιότερα, στὴν Ἁγία Σοφία τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀριστερὰ ὁ ἀειμνηστὸς καθηγητὴς Χαράλαμπος Φραγκίστας, πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν.

τοῦ Κ. Μέντζου ὡς Γενικοῦ Γραμματέως. Σχεδὸν ὁμόφωνη ἦταν ἡ ἀνάδειξη καὶ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου στὰ τιμητικὰ ἀξιώματα τῶν Α' καὶ Β' Ἀντιπροέδρων καὶ τοῦ Ταμίου, τὰ ὁποῖα κατέλαβαν ἀντιστοίχως οἱ Λ. Χρυσοχόου, Α. Καμάρις καὶ Σ. Βίμπλης. Ἀπλὰ μέλη ἔμειναν οἱ νεώτεροι. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Χαράλαμπος Τζόβας, ποὺ διετέλεσε συνεχῶς μέλος τοῦ Συμβουλίου, ὕστερα Πρόεδρος, καὶ τώρα εἶναι Ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας μας.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Ίδιαίτερη επιτυχία σημείωσε τὸ πρόγραμμα ὁμιλιῶν καὶ διαλέξεων τῆς Ἑστίας κατὰ τὴν τελευταία διετία. Γιὰ τὴν ἐπέτειο τῆς πώσεως τῆς Κορυτσᾶς τὸ 1940 μίλησε, τὸ Νοέμβριο τοῦ 1976, ὁ Α΄ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑστίας κ. Φ. Πέτσας μὲ θέμα : *Στὰ Ἡπειρωτικὰ βουνά, 1940 - 1941*. Ὁ ὁμιλητὴς χρησιμοποίησε ἀνέκδοτα ντοκουμέντα καὶ συγκίνησε τὸ πυκνὸ ἀκροατήριο. Κατὰ τὴν ἴδια ἐπέτειο τὸ Νοέμβριο 1977 δὲν ἔγινε ὁμιλία, ἐπειδὴ εἶχαμε τὶς βουλευτικὲς ἐκλογές.

Ἐξ ἄλλου τὴν ἐπέτειο τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων γιορτάσαμε καὶ μὲ τὶς καθιερωμένες ὁμιλίες. Τὸ Φεβρουάριο 1977 μίλησε στὴν Ἑστία μας ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου καθηγητὴς κ. Κ. Μητσάκης μὲ θέμα : *Τὰ ἠπειρωτικὰ ὁδοπορικὰ δύο ζωγράφων, τοῦ Ἀγγλοῦ Edward Lear καὶ τῆς Ἑλληνίδας Θάλειας Φλωρᾶ - Καραβία*. Ἡ ὡραία ὁμιλία ἐν τῷ μεταξύ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία». Ἐφέτος τὴν ἴδια ἐπέτειο γιορτάσαμε καὶ μὲ ὁμιλία τοῦ Ἐφόρου Μελετῶν τῆς Ἑστίας μας κ. Ε. Βαδὶλη, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον θέμα μὲ τίτλο : *«Ἡ γεωγοχητηνοτροφικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ἡπείρου καὶ οἱ προοπτικὲς ἐξελίξεώς της.»*

Ἐκπρόσωποι τῆς Ἑστίας καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀγῶνος Βορείου Ἐπείρου σὲ μιά κατάθεση στεφάνου στὸ Ἡρῶ τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ.

Ἀπὸ τὶς ἄλλες ὁμιλίες καὶ διαλέξεις σημειώνουμε ἰδιαίτερα τὴν ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση τοῦ Β' Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑστίας ἱατροῦ κ. Κ. Λαμπρίδη γιὰ τὰ *Κοινωνικὰ Νοσήματα*. Τὴν παρακολούθησε μὲ ἐνδιαφέρον ἡ νεολαία μας, ποὺ πῆρε μέρος στὴ ζωερὴ συζήτηση μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Λαμπρίδη. Τελευταῖα, στὶς 8 Μαρτίου, ὁ καθηγητὴς κ. Φ. Πέτσας πρόβαλε ὠραίες ἐγχρωμες διαφάνειες στὸ ἐντευκτήριό μας καὶ μίλησε μὲ θέμα: *Εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἡπειρο*.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα εἶναι μόνον μιὰ ἀρχή. Ἐλπίζουμε ὅτι σιγὰ - σιγὰ τὸ ἐντευκτήριό μας θὰ πάρῃ τὴ μορφή ὄχι μόνον κοινωνικοῦ, ἀλλὰ καὶ πνευματικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ κέντρου. Ὑπάρχουν γι' αὐτὸ ὅλες οἱ δυνατότητες.

Τὰ παιδιά μας συνεχίζουν τὶς ἡπειρωτικὲς μας παραδόσεις. Κατὰ τὴν κατάθεση στεφάνων στὸ Ἡρώο τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ (ἐξ ἀριστερῶν) οἱ δίδες Πουλίτσιου καὶ Καλογήρου, ὁ νεαρός κ. Κωστούλας, ἡ δ. Κολιοῦ καὶ (μετὰ τὸν Ταμία τῆς Ἑστίας μας) ἡ δ. Τότσκα.

ΑΥΣΤΡΑΛΟΙ ΣΤΗΝ ΕΣΤΙΑ ΜΑΣ

Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἑστία Θεσσαλονίκης τοὺς τελευταίους μῆνες παρουσίασε ἐξαιρετικὴ δραστηριότητα. Ἐκτὸς τῆς συνηθισμένης κάθε χρόνο ὀργανώσεως ἑορτῶν καὶ τῆς συμμετοχῆς σὲ ἐθνικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ἐπετείους, ἐφέτος ἡ

Ἡπειρωτικὴ Ἑστία σὲ συνεργασία μὲ ἀδελφὰ Σωματεῖα, ὅπως ἡ Ἴωνικὴ καὶ ἡ Ποντιακὴ Ἑστία, ἐφιλοξένησε ὁμάδα Ἑλληνοαυστραλῶν Ἐπιστημόνων ἀπὸ τὸ Σύδνεϋ.

Στοὺς φιλοξενουμένους ἡ Ἑστία παρέθεσε δεῖπνο καὶ ὠργάνωσε ὁμιλία στὸ ἐντευκτήριό της μὲ ὁμιλητὴ τὸν καθηγητὴ κ. Φ. Πέτσα, ὁ ὁποῖος ἐξενάγησεν τοὺς ξένους μας στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο καὶ στὰ Μνημεῖα τῆς Θεσσαλονίκης.

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὰ γλέντια τῆς νεολαίας μας: (ἐξ ἀριστερῶν) οἱ δίδες Καλογήρου, Δρίζη, Τοτοκώτση, Βαλαούρη καὶ Δημάρατου.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας κ. Γ. Μιχαήλ, ὡς πρόεδρος καὶ τοῦ Ὁμίλου Συνεργαζομένων Σωματείων, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλα ἐπίλεκτα μέλη τῆς Ἑστίας ἐπλαισίωσαν τὶς ἐκδηλώσεις. Ἡ νεολαία μας ἔδωσε δεξίωση στὸ ἐντευκτήριο τῆς Ἑστίας. Χάριν τῶν φιλοξενουμένων μας, ὁ χορευτικὸς μας ὄμιλος χόρεψε γιὰ τοὺς φίλους μας, πὺ χόρεψαν καὶ γλέντησαν μαζί μας μὲ ἠπειρωτικὸ μουσικὸ συγκρότημα.

Οἱ φίλοι μας ἀπὸ τὴν Αὐστραλία ἦταν Ἑλληνισταὶ καὶ καθηγηταὶ ἢ σπουδασταὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας. Μὲ τὴν ἐπίσκεψή τους στὴν Ἑλλάδα συμπλήρωσαν τὶς ἐλληνικὰς τὺς ἐμπειρίες καὶ ἔφυγαν ἐνθουσιασμένοι.

ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Άρθρον 4. Ἡ «Ἑστία» δὲν ἀναμιγνύεται στὴν πολιτικὴ. Ἀπαγορεύονται ἀπολύτως διαλέξεις καὶ δημόσιες ὁμιλίαι ἢ συζητήσεις μὲ χαρακτηριστὰ πολιτικὰ, ποὺ προσβάλλουν ἢ ἀπλῶς θίγουν τὶς πολιτικὰς καὶ πολιτιστικὰς πεποιθήσεις οἰουδήποτε μέλους.

Άρθρον 10... Μέλος ἐπιδεικνύον διαγωγὴν ἀπρεπὴ καὶ ἀνάρμοστη... καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸ ἄρθρον 4ον τοῦ καταστατικοῦ, ἀποβάλλεται ἐκ τῆς Ἑστίας καὶ διαγράφεται ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν μελῶν της... ἀπαγορεύεται ἡ φοίτησή του στὸ ἐντευκτήριο μέχρις ὅτου ἀποφασισθῇ ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἐπὶ προσφυγῆς του...

ΑΞΕΣΟΥΑΡ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΙ - ΕΙΣΑΓΩΓΑΙ

ipill
σχαρες
ΙΤΑΛΙΑΣ

MARBLE
προβολεις
ιωδιου

GT NAROLI ON
τασια
τροχων

vitaloni
TORNADO
καθρεπτες

CAPI-ATI
τιμονια
SPOR

FJA
αεροτενοροι

lema
κεραιες
αυτοκιτων

DOGMA
αυτο-plas
σκιαδια
ΑΓΓΛΙΑΣ

LIV
ζωνες
ασφαλειας

υαλο
καθαριστηρες

για την προστασια του
αυτοκινητου σας

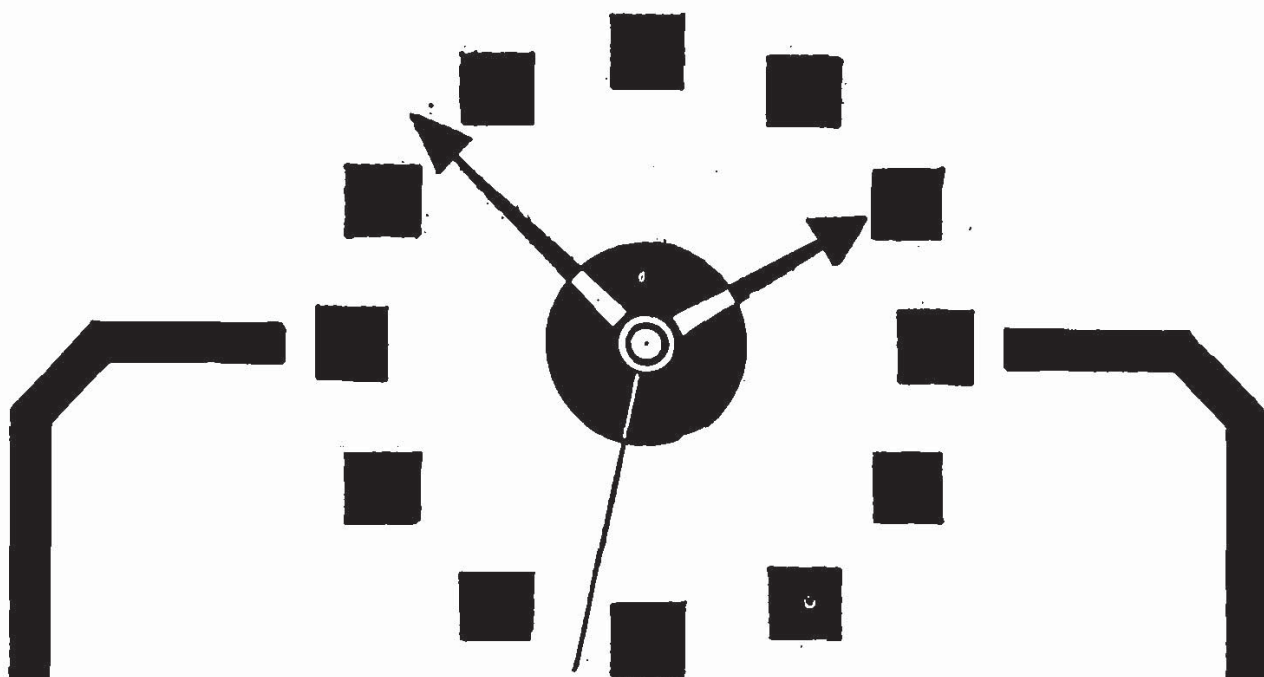
ΤΕΧΝΙΑΥΤΟ
ΑΥΤΟΚΟΛΛΗΤΑ
ΧΡΩΜΙΑ

ΠΩΛΗΣΙΣ : ΧΟΝΔΡΙΚΗ - ΛΙΑΝΙΚΗ

ΑΠΟΣΤ. ΓΕΡΑΚΗΣ Ε.Π.Ε.

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ: Διοικητηριου 24 τηλ. 527 807
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: Ανθεων 34 τηλ. 418 898

Μιά δουλειά χωρίς ρολοί

Γνωρίζετε πολλές δουλειές που νά είναι 24 ώρες τό 24ωρο;; Ίσως νά γνωρίζετε τόν Έρυθρό Σταυρό, τήν Πυροσβεστική ή τό «100». Αύτά όμως δέν είναι δουλειές αλλά κοινωφελείς υπηρεσίες καί ιδρύματα.

Ή EXPRESS SERVICE όμως δουλεύει ΧΩΡΙΣ ΡΟΛΟΪ.

Χρόνια τώρα τρέχει μέρα ή νύχτα όπου κι' αν μείνουν τ' αυτοκίνητα τών συνδρομητών της, τόσο έντός Θεσσαλονίκης όσο καί σ' όλην τήν Ελλάδα γιά νά δώση τίς «πρώτες αυτοκινητοβοήθειες».

Έπιπλέον οί συνδρομητές της EXPRESS SERVICE δικαιούνται.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ. Ό έλεγχος αυτός περιορίζει τά τροχαία δυστυχήματα. Είναι υποχρεωτικός στά περισσότερα κράτη καί ήδη άρχίζει ή εφαρμογή του καί στην Ελλάδα.

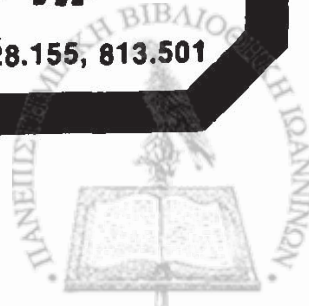
ΓΕΝΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ ΚΙΝΗΤΗΡΟΣ. Όχι όμως άπό «άπλό έγκέφαλο» αλλά μέ τόν κομπιούτερ AUTOSENSE που χρησιμοποιείται στή διαστημική καί στόν έλεγχο τών άεροπλάνων JUMBO 747 καί ό όποιος δίνει ΓΡΑΠΤΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ. Τούς έλέγχους αυτούς μαζί μέ τήν ΔΩΡΕΑΝ ΟΔΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ (όποιαδήποτε ώρα του 24ωρου) προσφέρει ή EXPRESS SERVICE ΜΟΝΟΝ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΤΗΣ μέ ΕΚΑΤΟ ΔΡΧ. ΤΟ ΜΗΝΑ.

Έπειδή όμως έκτός άπό μās καί οί θλάβες καί τά δυστυχήματα δέν έχουν ρολοί, γι' αυτό τηλεφωνήστε μας τώρα νά σās έπισκεφθοϋμε ή αν θέλετε έλάτε νά μās γνωρίσετε.

EXPRESS SERVICE

"μέρα νύχτα κοντά σας.."

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 91 - Γωνία Μ. ΜΠΌΤΣΑΡΗ Τηλ. 828.155, 813.501

ΚΟΤΟΠΟΥΛΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Σταῦρος

σοῦβλας * νωπά

ΘΑ ΤΑ ΒΡΗΤΕ ΣΤΑ 4 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ:

* τσιμισκη 116	τηλ.	239 106
* Βασ. γεωργίου 39	»	815 845
* ηεωφ. στρατου 18	»	837 166
* Βασ. οηγας III	»	842537

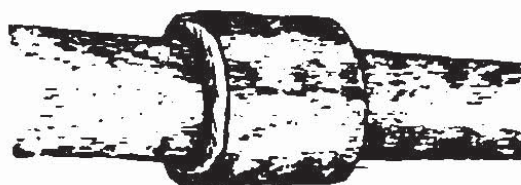
με την εγγυησιν του πτηνοτροφικου
συν/σμου ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

...ειναι τα καλύτερα

ΔΗΜ. ΤΟΥΛΗΣ & ΥΙΟΙ Ο.Ε.

ΕΡΙΘΟΣΤΑΣΙΑ κατασκευης πυλοσωληνων

ΕΜΠΟΡΙΑ πλαστικων - αμιαντων - ειδων υγεινησ - υδραυλικων

ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ 5 - Τηλ: 763.558 - 762.351 Ν. ΚΟΡΔΕΛΙΟ - ΘΕΣ/ΝΙΚΗ

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟΝ

**ΟΛΥΜΠΙΟΣ
ΝΑΟΥΣΑ**

απο το 1927

50 χρονια
παραδοση

για καλο της πολεως

ξυλογλυπτα
χειροποιητα
επιπλα

**ΛΑΜΠΡΟΣ
Κ. ΝΤΟΥΜΑΣ**

ΕΓΝΑΤΙΑ 140·ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
τηλ. 227763 και 208937

Εργοστασιον: ΚΑΛΟΧΩΡΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΛΑΧΕΙΩΝ

**ΚΩΣΤΑ
ΝΤΕΚΟΥΜΕ**

εθνικα
παιικα
προ-πο

το
τυχερωτερο
ολων!

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 16 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΑ ΠΛΕΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΑ

CASTELLINI

ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 23 - ΤΗΛ. 223.232

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ■

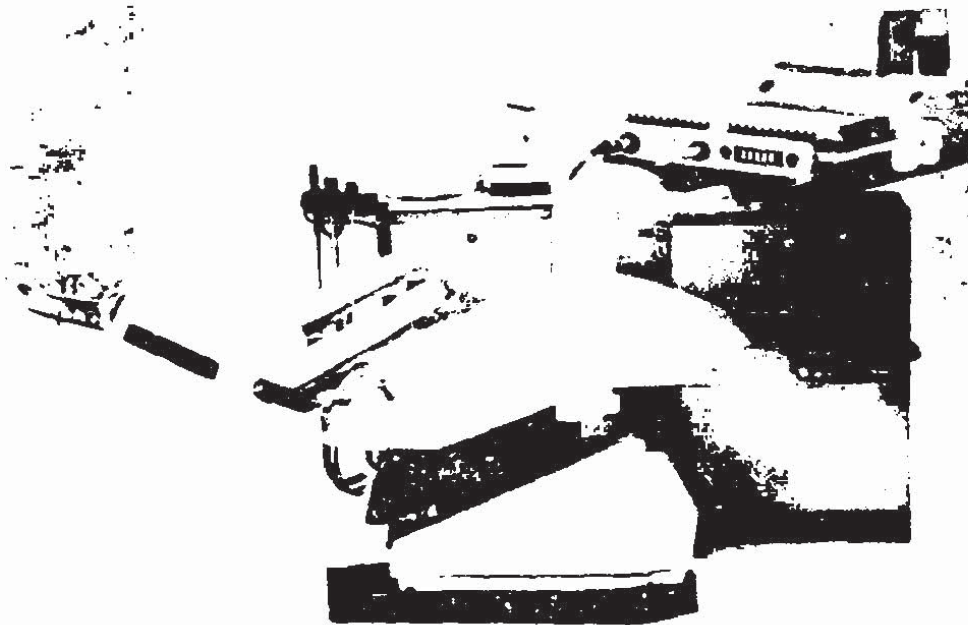
ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΕΣ ΠΟΛΥΘΡΟΝΕΣ ■

ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ VICTORIX B ■

ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ ΙΑΤΡΟΥ ■

ΚΛΙΒΑΝΟΙ ■

ΕΡΓΑΛΕΙΟΘΗΚΕΣ ■

ΦΩΤΟΑΝΤΙΓΡΑΦΙΚΑ

3M

ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

AMDEER
ΓΡΑΦΟΜΗΧΑΝΕΣ

AMDEER
ΑΡΙΘΜΟΜΗΧΑΝΕΣ

ΚΑΖΟΛΗΣ-ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 20

ΤΗΛ. 227.404 - 221.071

MARUZENΩΡΟΛΟΓΙΑ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ**OMRON**ΤΑΜΕΙΑΚΕΣ
ΜΗΧΑΝΕΣ

ROYAL
ΦΩΤΟΑΝΤΙΓΡΑΦΙΚΑ

DiAZIT
ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΑ

Seha
ΠΟΛΥΓΡΑΦΟΙ-ΥΛΙΚΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ἡ «Ἡπειρος» σὰν ἰδέα βγήκε ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης. Ἰδιαίτερη μνεία ὀφείλεται στὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, πὸν κατανόησαν τὴ σημασία τοῦ περιοδικοῦ καὶ βοήθησαν στὴν ἔκδοσίν του. Ὁ φίλος τῆς Ἡπείρου ἀριστοτέχνης σχεδιαστής Ἀργύρης Κούντουρας φιλοτέχνησε τὴ μακέττα τοῦ ἔξωφύλλου. Ἡ κοινὴ ἀναγνώριση τῆς ἐπιτυχίας του εἶναι ἡ μόνη ἀμοιβή του. Οἱ ἀδελφοὶ Ἀλτιντζῆ φιλοτιμίσθησαν νὰ δώσουν τὴν καλύτερη δυνατὴ τυποτεχνικὴ ἐμφάνιση στὸ περιοδικό μας. Τὸ πνεῦμα τῆς ἡπειρωτικῆς ἀγαθοεργίας ἐκδηλώθηκε ἄλλη μιὰ φορὰ ἀπὸ τοὺς Ἡπειρωτῆς πὸν μᾶς ἔδωσαν γενναία ἐνίσχυση γιὰ νὰ δημοσιεύσουμε διαφημίσεις τους. Αὐτὲς σχεδὸν ἐκάλυψαν τὴ δαπάνη τοῦ περιοδικοῦ, ἂν ἐξαιρεθῆ ἡ ἑθελοντικὴ προσφορὰ τῶν συνεργατῶν.

Εὐχαριστοῦμε ὅλους ὅσοι μᾶς βοήθησαν στὸ ξεκίνημα καὶ ἰδιαιτέρως τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ τὸν Ὑπουργὸ Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Εὐάγγελο Ἀβέρωφ-Τοσίτσα γιὰ τὶς εὐχὲς τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης... χαιρετίζουμε	σελ.	1
Εὐλογία Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν	»	3
Χαιρετισμός Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης	»	4
Φ. Μ. Πέτσα, Ἡπειρος, κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ	»	5
Β. Κόντη, Ἑλλάδα καὶ Ἀλβανία	»	15
Ντοκουμέντα	»	23
Χ., Βασίλειος Παπαχρήστου, ὁ ἀγωνιστὴς Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως	»	24
Φ. Π., Ἐνα γράμμα ἀπὸ τὴν Ἄπω Ἀνατολή	»	27
Φ. Π., Μιά εἰκόνα	»	31
Φ. Π., Ἡπειρωτικὴ ποίηση	»	33
Ε. Βαδύλη, Ἡ ὄρεινὴ Ἡπειρος καὶ ἡ δένδροκαλλιέργεια	»	37
Χρ. Ζιτσαίας, Ὡδὴ στὶς Ἡπειρώτισσες	»	41
Ἡπειρωτικὴ Βιβλιογραφία	»	42
Φ. Π., Ἡπειρωτικὰ ἀνέκδοτα	»	42
Ω., Τὸ ρυθμιστικὸ σχέδιο τῶν νέων ἐγκαταστάσεων τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων	»	43
Φ. Π., Εὐγνωμοσύνη	»	47
Φ. Π., Κώστας Ν. Γιράτζιος	»	48
Χρυσάνθη Ζιτσαία	»	48
Τὸ περιοδικὸ μας	»	49
Φ. Π., Ὀλυμπιάδα	»	51
Φ. Π., Ἀνέκδοτα βορειοηπειρωτικὰ	»	52
Ἐκ τὴν ἱστορία καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης	»	53

Ἐπί πλέον εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου καὶ περιγραφή τους: Κασσώπη (σ. 10), Ζάλογγος (σ. 11), Δωδώνη (σ. 17), χρυσοχοῦς (σ. 14), Ἀπολλωνία (σ. 16) Ἀντιγόνη καὶ Ἀργυρόκαστρο (σ. 18-19), Μονὴ Παναγίας Σπηλαιωτίσσης (σ. 32), Νησί Ἰωαννίνων (σ. 36) κλπ.

